MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

DNY PRÁVA 2017
DAYS OF LAW 2017

Část VII.
Reforma civilního procesu

ACTA UNIVERSITATIS BRUNENSIS

IURIDICA vol. 618

SPISY PRÁVNICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

řada teoretická
svazek č. 618

DNY PRÁVA 2017 – DAYS OF LAW 2017

Část VII.
Reforma civilního procesu

Eds.:

Petr Lavický, Eva Dobrovolná, Jiří Valdhans

Masarykova univerzita
Brno 2018

Recenzent:
Mgr. Michal Králík, Ph.D.

© 2018 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8989-1 (online : pdf)

Obsah

Procesněprávní vztah 7
Petr Coufalík

Koncepce mediace po reformě civilního procesu 32
Jan Holas

Výjimečná vedlejší intervence 46
Petra Lavická

Kontumační rozsudek 58
Miroslav Sedláček

Problematika právní úpravy řízení o zřízení nezbytné cesty 69
Markéta Šlejharová

Procesněprávní vztah

Petr Coufalík

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Před přijetím nové procesní úpravy je vhodné se zabývat rovněž základními instrumenty a koncepty civilního procesu. S naukou o procesněprávních vztazích, která spadá mezi tyto základní koncepce, přesně před 150 lety jako první přišel O. Büllow. Toto výročí je vhodnou příležitostí se zamyslet nad touto doktrínou a jejími přínosy pro dnešní procesualistiku. Příspěvek si tak klade za cíl poukázat na některé aspekty týkající se problematiky právních vztahů, jakož i problematiky procesněprávních vztahů, a jejich přínosů pro rekodifikaci, jakož i právní praxi.

Keywords in original language

Procesněprávní vztah; právní vztah; právní poměr; civilní proces, koncepce civilního procesu.

Abstract

Before recodification of civil contentious proceedings, it's necessary to deal with the basic tools and concepts of civil procedure. The doctrine of the procedural legal relationship, which belongs to these basic concepts, was founded and developed by German jurist O. Büllow just 150 years ago. This anniversary is a good opportunity to think about this doctrine and its benefits for a topical civil procedure. This topic aims to highlight some aspects related to the doctrine of legal relationship, especially procedural legal relationship, and its benefits for recodification as well as legal practice.

Keywords

Procedural-law Relationship; Legal Relationship; Civil procedure; Conception of Civil Procedure.

1 Úvodem

Příští rok uplyne 150 let od chvíle, kdy O. Büllow přišel s novým náhledem na civilní proces. Civilní proces pro něj nebyl jen posloupností procesních úkonů procesních subjektů, nýbrž jej začal považovat za procesněprávní vztah. Toto výročí přímo vybízí k tomu, abychom tomuto poněkud složitému a nezáživnému tématu věnovali alespoň část své pozornosti a abychom se znovu zamysleli nad tím, jak k tématu procesněprávního vztahu přistupovat dnes.

Téma procesněprávního vztahu, jakož i obecnější téma právního vztahu je podobně jako řada dalších velkých právních koncepcí zatížena tím, že k nim jednotliví autoři přistupovali odlišně, takže pojem právního vztahu se stal do značné míry rozbředlým. Je právní vztah způsobem realizace práva, nebo teoretickou koncepcí výstavby práva a právního řádu, nebo něčím jiným? Otázek si samozřejmě můžeme pokládat daleko více a je to správně, neboť není možné se spokojit s již jedenkrát nalezenou pravdou, nýbrž musíme k tomuto tématu jako ke každému jinému i dnes přistupovat kriticky. Jen tak dokážeme zjistit, zdali toto téma je jen hříčkou slov a představou právních vědců 19. století, která nedokáže v každodenní realitě odpovídat na palčivé problémy právní regulace.

V příspěvku se nejdříve zaměříme na obecnější téma právního vztahu a až následně přejdeme k procesněprávnímu vztahu. Tento postup je logický, neboť procesněprávní vztah tvoří zvláštní podmnožinu právních vztahů. V příspěvku se poukážeme na některé základní problémy s tématem spojené a pokusíme se naznačit i náš náhled na věc. S ohledem na potřebu stručnosti samozřejmě ne vždy můžeme jít všude do detailů a vše zodpovědět. Pro ty čtenáře, kteří si začínají zoufat, máme nicméně již teď příznivou zprávu, že se tímto tématem zabýváme v rámci svého doktorského studia, pročež dá-li Bůh, tak snad již brzy spatří světlo světa naše disertační práce, která přinese ještě širší náhled na toto téma.

2 Právní vztah

Právní vztah či právní poměr[1] se obvykle vymezuje jako společenský vztah regulovaný právem,[2] jako vztah dvou či více osob, který je právním řádem uznán jako právně významný a který je vybavený stanovenými účinky,[3] či jako společenský vztah více subjektů, kteří mají navzájem subjektivní práva a subjektivní povinnosti čili vůči sobě navzájem vystupují jako nositelé subjektivních práv a povinností.[4]

Právní vztah je kvalifikovaným společenským vztahem, jehož předmětem je nějaký společenský (faktický) vztah a jehož subjektům se v důsledku právní úpravy dostává postavení subjektů práv a povinností.[5] Jelikož právo reguluje chování lidí, je zřejmé, že právní vztah může existovat toliko mezi lidmi,

1 Uvedené pojmy lze považovat za synonyma (obdobně KNAPP, Viktor a Marta KNAPPOVÁ. Občanskoprávní vztahy. In: KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA et al. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část. Díl druhý: Věcná práva*. 3. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002, 471 s., s. 153 ISBN 80-86395-28-6) s tím, že v období první republiky se spíše užíval pojem právní poměr, po roce 1948 naopak spíše pojem právní vztah; dnes se některé zákony snaží znovu navracet k původnímu označení. Jedná se však toliko o jazykový úzus, takže není namístě odmítat pojem právní vztah jen z toho důvodu, že může navozovat konotace spojené s obdobím před rokem 1989.

2 MOLČAN, Teodor. *Občianskoprávne procesné vzťahy: podstata a význam*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1971, 240 s., s. 26 a násl. Bez ISBN; KNAPP, Viktor a Marta KNAPPOVÁ. Občanskoprávní vztahy. In: KNAPPOVÁ; ŠVESTKA, 2002, op. cit., s. 154; Obdobně WILLISEGGER, Daniel. *Grundstruktur des Zivilprozesses: Grundlagen, Grundelemente, Gerichtsverfahren*. 1. Auflage. Zürich – Basel – Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2012, xiv, 423 s., s. 52. ISBN 978-3-7255-6525-2.

3 SCHAPP, Jan. *Methodenlehre und System des Rechts: Aufsätze 1992-2007*. 1. Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009, xvi, 276 s., s. 21. ISBN 978-3-16-150167-8; ACHTERBERG, Norbert. Die rechtsverhältnistheoretische Deutung absoluten Rechte. In: JUST, Manfred, Michael WOLLENSCHLÄGER, Philipp EGGERS a Hans HABLITZEL. Recht und Rechtsbesinnung: Gedächtnisschrift für Günther Küchenhoff (1907–1983). 1. Auflage. Berlin: Duncker & Humblot, 1987, 499 s., s. 15. ISBN 9783428062904.

4 KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, xvi, 247 s., s. 202, marg. č. 477. ISBN 34-064-0177-5.

5 KNAPP, Viktor a Marta KNAPPOVÁ. Občanskoprávní vztahy. In: KNAPPOVÁ; ŠVESTKA, 2002, op. cit., s. 154.

přičemž právo reguluje jejich vzájemné chování;[6] z toho rovněž vyplývá, že právní vztahy jsou vždy alespoň dvoustranné.[7]

Ačkoliv se to může tak na první dojem jevit, pojem právního vztahu není pojmem normativním, nýbrž pojmem teleologickým. Tuto skutečnost vysvětluje Zdeněk Pulkrábek tím, že základem právní regulace jsou z normativního hlediska povinnosti a dovolení. Běžně se sice uvažuje o tom, že jako by každá povinnost či dovolení byly ve vztahu vůči jinému, což vyvolává představu, že ze samotné povinnosti někoho plyne jinému nějaké normativní postavení. Ve skutečnosti ale norma stanovící povinnost svému adresátu nijak neupravuje postavení někoho jiného než svého adresáta. Neříká, že povinnost má někdo „vůči" někomu, nýbrž že někdo má prostě povinnost. Pokud lze hovořit o vztahu adresáta normy k někomu, pak jedině k normotvůrci, jehož vůle adresáta zavazuje. Když tvrdíme, že někdo má vůči někomu povinnost, směřujeme podle Z. Pulkrábka ve skutečnosti do oblasti teleologické; uvažujeme totiž o tom, za jakým účelem byla povinující norma stanovena (čí zájmy mají být chráněny). Z toho pak vyplývá, že z čistě normativního hlediska je existence právního vztahu vyloučena; právní vztah spočívá v onom teleologickém „vůči".[8]

Vycházeje z poznatků Z. Pulkrábka je třeba si uvědomit, že pojem právního vztahu je spojen s účelem právní regulace zaměřeným na chování lidí ve společnosti a se systematickým náhledem na právo jako takové, nejedná se však o pojem nezbytný z hlediska normativního, tedy z pohledu, jak se normativně reguluje chování lidí. Pokud nebudeme zastánci ryzí nauky právní, pak tato skutečnost význam pojmu právního vztahu možná snad

6 HURDÍK, Jan. Soukromoprávní vztah a jeho prvky. In: HURDÍK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva.* 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 308 s., s. 102. ISBN 978-80-7380-377-3. J. Hurdík nicméně podotýká, že někteří autoři, například W. Brehm, připouští i existenci vztahu mezi osobami a věcmi [HURDÍK, Jan. Pojem a struktura soukromoprávního vztahu. In: VOSTRÁ, Lenka (ed.). *Pocta Antonínu Kandovi k 75. narozeninám.* 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 391 s., s. 83. ISBN 80-86898-29-6]. Rovněž K. Čermák kritizuje náhled, že právní vztahy mohou vznikat toliko mezi lidmi (ČERMÁK, Karel. Paradigma právního vztahu a pojímání právní subjektivity v české právní kultuře. *Právník*, 2001, roč. 140, č. 12, s. 1193–1210. ISSN 0231-6625).

7 KNAPP, Viktor a Marta KNAPPOVÁ. Občanskoprávní vztahy. In: KNAPPOVÁ; ŠVESTKA, 2002, op. cit., s. 155.

8 PULKRÁBEK, Zdeněk. *Zákaz zneužití práva v rozporu s jeho účelem.* 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2007, 160 s., s. 20 a násl. ISBN 80-86861-93-7.

oslabuje, nečiní jej však v zásadě zbytečným;[9] naopak může napomoci pochopit účel příkazů, zákazů a dovolení a tím napomoci lépe poznat smysl jednotlivých institutů, případně i systém celého práva.

Pojem právního vztahu úzce souvisí s problematikou realizace práva. V minulosti socialistická právní teorie, zdůrazňující společenský význam práva, dovodila, že právo se realizuje vždy prostřednictvím právních vztahů;[10] na toto pojetí dnes navazuje i J. Hurdík.[11] Převážná část soudobé právní teorie se však od tohoto pojetí odchýlila.

A. Gerloch uvádí, že k realizaci práva dochází vícero způsoby. Prvním způsobem realizace práva je výkon práv a dodržování povinností a zadruhé se právo realizuje prostřednictvím právních vztahů. K realizaci prostřednictvím právních vztahů pak řadí i aplikaci práva a právní odpovědnost.[12] Obdobně Jaromír Harvánek připouští, že právo se realizuje nejen právními vztahy, byť taková realizace je podle něj nejvýznamnější.[13] Rovněž V. Knapp a M. Knappová zdůrazňují, že právo se může realizovat i mimo právní vztah.[14]

K negaci teze, že „právo se realizuje toliko prostřednictvím právních vztahů" (byť realizace jejich prostřednictvím bude bezesporu s ohledem na sociální funkci práva typickou) došlo ve veřejném právu v souvislosti s jednáním ve shodě s právní normou a v civilistice zejména s absolutními majetkovými právy.

František Weyr zkritizoval existenci veřejnoprávních vztahů tím, že právní poměr nemůže znamenat nic jiného než konkrétní relaci (vztah) povinného

9 Stejně jako například pojem subjektivního práva, který je rovněž z hlediska čistě normativního problematickým a nabývá na významu především z hlediska teleologického (srov. PULKRÁBEK, 2007, op. cit., s. 14 a násl.).

10 FIALA, Josef a Jiří ŠVESTKA. Několik úvah nad pojetím právního vztahu. *Právník,* 1968, roč. 107, č. 8, s. 665–682. ISSN 0231-6625; FIALA, Josef a Jiří ŠVESTKA. Několik úvah nad smlouvami v občanském právu. *Socialistická zákonnost: Časopis pro právní praxi,* Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1983, roč. 31, č. 6, s. 335–352. ISSN 0037-8305; KNAPP, Viktor a Marta KNAPPOVÁ. Občanskoprávní vztahy. In: KNAPPOVÁ; ŠVESTKA, 2002, op. cit., s. 153.

11 HURDÍK, Jan. Pojem a struktura soukromoprávního vztahu. In: VOSTRÁ, 2005, op. cit., s. 86n.

12 GERLOCH, 2013, op. cit., s. 140–142.

13 HARVÁNEK, Jaromír. Kapitola 18. Právní poměry – vztahy. In HARVÁNEK, Jaromír et al. *Právní teorie.* 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 439 s., s. 262. ISBN 978-80-7380-458-9.

14 KNAPP, Viktor a Marta KNAPPOVÁ. Občanskoprávní vztahy. In: KNAPPOVÁ; ŠVESTKA, 2002, op. cit., s. 154 a 210.

k oprávněnému. Kdo by však chtěl tento pojem podřídit poměru zavázaného, resp. oprávněného k normě (právnímu řádu), dopustil by se ekvivokace (víceznačnosti pojmu) právního poměru, neboť ten by pak nebyl ničím jiným než povinností nebo subjektivním oprávněním.[15] Z toho je zřejmé, že F. Weyr ponechával pojem právního poměru na konkrétní vztah více osob, a nikoliv na vztahy, v nichž nelze subjekty konkretizovat, v opačném případě by totiž došlo k setření rozdílu mezi právním poměrem na straně jedné a subjektivním právem a povinností na straně druhé.

V rámci soukromého práva je sporná existence tzv. absolutních právních vztahů. Za jejich akceptaci se v minulosti u nás postavili Josef Fiala a Jiří Švestka, kteří však poukázali na jeho odlišnou vnitřní strukturu, kdy jde o „jednostranně individualizovaný občanskoprávní vztah". Například ve vlastnickém vztahu určitá individualizovaná osoba (vlastník) má právo a všechny ostatní neindividualizované osoby mají povinnost zdržet se zásahů do subjektivního (vlastnického) práva. Podle uvedených autorů jde o právní spojení nepřímé, které se odlišuje od přímého právního spojení mezi individualizovanými subjekty závazkověprávního vztahu.[16]

Řada dalších tuzemských autorů však takový náhled zpochybnila. Například Jana Slunéčková poukázala na nedostatky spojené s tím, že povinnost neindividualizovaných osob nerušit oprávněného ve výkonu práv lze vysledovat u každého oprávnění, a to s ohledem na obecnou zásadu občanského práva *neminem laedere* (nikomu neškodit). Nadto mezi oprávněním konkrétního vlastníka a povinnostmi nezasahovat neurčitého počtu osob neexistuje koincidence. Právo lze realizovat mimo právní vztahy, což je i případ vlastnického práva a jeho statické stránky, která fixuje vlastníka k určité věci. Až tehdy, když vlastník s věcí disponuje (dynamická stránka vlastnictví), vstupuje do konkrétních právních vztahů mezi lidmi. Z uvedeného dovozuje, že absolutní právní vztah jako takový neexistuje.[17]

---

15 WEYR, František. *Teorie práva*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, xxx, 388 s., s. 182. ISBN 978-80-7552-000-5.

16 FIALA, Josef a Jiří ŠVESTKA. Několik úvah nad smlouvami v občanském právu. *Socialistická zákonnost: Časopis pro právní praxi*, Praha: Ministerstvo spravedlnosti, 1983, roč. 31, č. 6, s. 335–352. ISSN 0037-8305.

17 SLUNÉČKOVÁ, Jana. Existuje absolutní právní vztah? *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*, 1989, roč. 128, č. 1, s. 31–43. ISSN 0231-6625.

Obdobně odmítají koncepci absolutního právního vztahu V. Knapp a M. Knappová, podle nichž má tento pojem v sobě mnoho nedostatků, řadu těžko řešitelných problémů a vede k absurdním důsledkům, v důsledku čehož je příhodnější hovořit o absolutních právech či absolutních povinnostech a pojem právního vztahu je v oblasti soukromého práva vhodnější ponechat jen pro relativní (korelativní) právní vztahy.[18]

Další z kritiků Jiří Spáčil pak uvádí, že i kdyby právní vztah *erga omnes* (tj. absolutní právní vztah) existoval, měl by jinou kvalitu (nikoliv jen kvantitu) než vztah relativní.[19] V tomto ohledu odkazuje na P. Hungra a J. Prusáka, kteří dovozovali, že absolutní právo je nadáno větší mírou obecnosti, abstraktnosti než relativní právo, které se projevuje především jako prvek formy existence subjektivního práva a existuje jako součást první normy mimo konkrétní právní vztah. Teprve tehdy, když dojde ke vzniku určité právní skutečnosti, dochází současně ke vzniku konkrétního právního vztahu, v jehož rámci je možné absolutní právo realizovat, čímž absolutní právo získává v jistém smyslu relativní charakter.[20, 21]

J. Hurdík na výše uvedenou kritiku reagoval otázkou: „Co regulují subjektivní práva a povinnosti mimo právní vztah, když je regulativní role práva limitována výlučně společenskými vztahy?“[22] Nadto se pokusil pojem právního vztahu podržet i prostřednictvím univerzální představy světa, když má za to, že celý svět je koncipován jako vztah mezi částmi existujícího kontinua, které v sobě sjednocuje svět jako celek (subjekty i objekty), tedy

---

18 KNAPP, 1995, op. cit., s. 203, marg. č. 477; KNAPP, Viktor a Marta KNAPPOVÁ. Občanskoprávní vztahy. In: KNAPPOVÁ, ŠVESTKA, 2002, op. cit., s. 210.

19 SPÁČIL, Jiří. Obsah negatorní žaloby, její konkurence s žalobou na náhradu škody a promlčení. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 23–24, s. 801 a násl. ISSN 1210-6410.

20 HUNGR, Pavel a Jozef PRUSÁK. *Objektivní a subjektivní právo: vybrané problémy*. 1. vyd. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1983, 158 s., s. 140. Bez ISBN.

21 Pro srovnání i v zahraničí je existence absolutních právních vztahů sporná. Např. N. Achterberg (ACHTERBERG, Norbert. Die rechtsverhältnistheoretische Deutung absoluten Rechte. In: JUST, WOLLENSCHLÄGER, EGGERS, HABLITZEL, 1987, op. cit., s. 15 a násl.) a K. Larenz (LARENZ, Karl. *Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts*. 7. Auflage. München: C. H. Beck‘sche Verlagsbuchhandlung, 1989, xvii, 674 s., s. 194 a násl. ISBN 3-406-33414-8) tyto vztahy připouští, naopak J. Schapp (SCHAPP, 2009, op. cit., s. 22.) zdůrazňuje, že vlastnictví samo o sobě není právním vztahem.

22 HURDÍK, Jan. Pojem a struktura soukromoprávního vztahu. In: VOSTRÁ, 2005, op. cit., s. 80. Právě na uvedené otázce je vidět představa J. Hurdíka, že veškeré právo se realizuje právě a jen prostřednictvím právních vztahů.

i subjekty navzájem. Společenský vztah je jednou z jednotících vazeb mezi lidmi a současně je *species* v systému veškerých forem koherence tohoto světa. Právní vztah pak představuje další úroveň systému v podobě nutné vazby normativních požadavků na fungování části *kontinua*. Právní vztah je tedy jedním z výrazů podstaty současných vědeckých představ o fungování světa jako univerza, jeho částí jako *species* a člověka v něm jako jednoho ze *species*. Člověk je součástí vysoce organizovaného kontinua a v tomto rámci relativně samostatně vnitřně organizován, přičemž jeho vazby na vnější svět, jakož i na ostatní lidi jsou existenční předurčeností a mají podobu vztahů. Jsou-li tyto vztahy mezi lidmi v realitě jejich koexistence, jedná se o vztahy společenské, jsou-li tyto vztahy regulované právem, jedná se o vztahy právní. Právní vztah je tak z tohoto pohledu podle J. Hurdíka specifickým projevem koherentního fungování univerza a člověka v něm. Z toho uzavírá, že vztahy včetně vztahů právních jsou tak nezbytnou funkční i existenční součástí univerza, nástrojem, jakož i součástí metodologie jeho fungování.[23]

Osobně máme za to, že není vhodné ani nezbytné pojímat veškerou realizaci práva prostřednictvím právních vztahů. Představa veškeré realizace práva selhává především při prostém chování se v souladu s právními normami (například dodržování zákazu kouření, jízda vpravo) či v rámci výkonu svou povahou absolutních práv (věcná práva, práva autorská, osobnostní práva etc.).

I když právo normuje primárně chování mezi lidmi, když stanovuje, které chování je dovolené a které je naopak přikázané a zakázané, ještě to neznamená, že by veškerá právní regulace měla probíhat prostřednictvím právních vztahů, které nelze považovat za jakoukoliv, tj. byť nepatrnou, až hypotetickou interakci mezi lidmi, nýbrž právními vztahy jsou podle našeho názoru společenské vztahy o určité relevanci či významu.

Vedle zcela konkrétních vzájemných práv a povinností subjektů práva (například právo prodávajícího na zaplacení kupní ceny kupujícímu, a naopak právo kupujícího, aby mu prodávající převedl vlastnické právo) obsahuje právo i normy, které nedopadají na dva či více konkrétně specifikovatelných

23 HURDÍK, Jan. Soukromoprávní vztah jako výchozí konstrukce práva a jeho historické poslání. In: GÁBRIŠ, Tomáš, Ondřej HORÁK a Jaromír TAUCHEN (eds.). *Školy, osobnosti, polemiky. Pocta Ladislavu Vojáčkovi k 65. narozeninám*. 1. vyd. Brno: The European Society for History of Law, 2017, 610 s., s. 181 a násl. ISBN 978-80-87475-51-5.

subjektů, ale reálně na veškeré subjekty podléhající právní regulaci. Například vlastnickému právu určité osoby odpovídá povinnost veškerých ostatních subjektů práva vlastníka věci nerušit, obdobně je tomu pak i u obecné zásady *neminem laedere* projevující se například v obecné prevenční povinnosti (§ 2900 o. z.) či v povinnosti nezasahovat jiným do jejich obligačního vztahu.

Jestliže samotný pojem právní vztah naznačuje, že se – s ohledem na regulativní funkci práva – vztahuje na vzájemné chování mezi zcela konkrétními lidmi, není vhodné pod pojem právní vztah zahrnovat naznačené veškeré potenciálně možné interakce, které však v reálu nikdy nevzniknou. Jestliže například není možné bezprávně odejmout vlastníkovi věc, není vhodné, aby se dovozovalo, že mezi tímto vlastníkem a všemi ostatními osobami existuje bezpočet právních vztahů nebo jeden komplexní právní vztah. Představa, že osoba A, vlastnící automobil v České republice, je v absolutním právním vztahu se současným americkým prezidentem, jakož i s dalšími miliardami lidí na naší planetě, s jejichž zcela převážnou většinou se osoba A nikdy ani nepotká, je podle našeho soudu absurdní a jasným vodítkem pro to, že takové pojetí právního vztahu nelze akceptovat.

To, že člověk žije ve společnosti, tudíž ještě k uznání absolutního právního vztahu nepostačuje. Souhlasíme tak s tezí F. Weyra, že podmínkou pro existenci konkrétního právního vztahu je dostatečně intenzivní vzájemná interakce mezi subjekty práva regulovaná právem, jak je tomu typicky u relativních právních vztahů. Zde lze rovněž uvažovat o existenci konkrétního skutkového stavu mezi dvěma či více subjekty, a nikoliv jen o potenciální možnosti vzniku konkrétní vzájemné interakce. I v případě absolutních „právních vztahů“ lze sice rovněž hovořit o realizaci práva, nikoliv však prostřednictvím konkrétních právních vztahů, nýbrž zpravidla prostou formou výkonu práva a dodržování uložených právních povinností.

S pojmem právního vztahu se pojí ještě jeden problém, na který je vhodné upozornit, a sice víceznačné užívání tohoto pojmu, kdy se pro odlišení používají scholasticky přívlastky konkrétní a abstraktní právní vztah.

Konkrétní právní vztah je právní vztah, který vzniká při realizaci objektivního práva v životní realitě. Jedná se tedy o označení konkrétní vzájemné interakce dvou či více osob, které mají vůči sobě navzájem práva a povinnosti. Takto

je právní vztah vnímán zpravidla skutečnými (konkrétními) subjekty práva (jedná se o společenskou realitu), a hovoří-li se přitom v teorii o realizaci práva prostřednictvím právním vztahu, obvykle se má na mysli právě tento význam.

Abstraktním právním vztahem lze pak rozumět soubor pravidel, která upravují především subjekty, objekty, obsah, jakož i vznik, změnu a zánik konkrétních právních vztahů. Někteří autoři se však v této souvislosti raději pojmu abstraktního právního vztahu vyhýbají a používají například pojmů subjektů práva.[24]

Z pohledu realizace práva mají významu jen konkrétní právní vztahy, neboť tím, co pojímáme jakožto abstraktní právní vztahy, k realizaci práva ještě nedochází. To však neznamená, že by se právní teorie neměla snažit o abstrahování otázek souvisejících s konkrétními právními vztahy, zejména v otázce, kdo může být jejich subjektem, jaké mohou právní vztahy mít objekt, co může být jejich obsahem, dále jak vznikají, mění se a zanikají. Je samozřejmě otázkou, zdali v této souvislosti hovořit o abstraktních právních vztazích či se pokusit nalézt jiné pojmosloví.

K uvedenému podotýkáme, že J. Hurdík pod abstraktním právním vztahem nerozumí jen abstrahování některých prvků konkrétních právních vztahů, nýbrž jím rozumí myšlenkovou konstrukci vytvořenou právní vědou k lepšímu pochopení celého systému práva, jejíž funkcí je nápomoc při ozřejmění právní regulace; za zdroj abstraktního právního vztahu považuje přitom soubor normativních modelových vzorců chování.[25]

Ačkoliv se může zdát, že oba naznačené významy abstraktního právního vztahu mají k sobě velmi blízko, ve skutečnosti jsou mezi nimi určité rozdíly. Zaprvé lze spatřit rozdíl v použité metodě. Zatímco v prvním případě se k abstraktním právním vztahům dostáváme především na základě konkrétních právních vztahů, byť samozřejmě zde hraje významnou roli i interpretace právní úpravy; v druhém případě se postupuje primárně naopak,

24 MOLČAN, 1971, op. cit., s. 45; PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. Brno: Doplněk, 2007, 418 s., s. 119 a násl. ISBN 978-80-7239-207-0.

25 HURDÍK, Jan. Soukromoprávní vztah a jeho prvky. In: HURDÍK, 2013, op. cit., s. 98 a násl.; HURDÍK, Jan. Pojem a struktura soukromoprávního vztahu. In: VOSTRÁ, 2005, op. cit., s. 86 a násl.; Obdobně v zahraničí ACHTERBERG, Norbert. Die rechtsverhältnistheoretische Deutung absoluten Rechte. In: JUST, WOLLENSCHLÄGER, EGGERS, HABLITZEL, 1987, op. cit., s. 13 a násl.

a sice se modelový abstraktní právní vztah dovozuje primárně z právní úpravy. Zásadnější rozdíl však spočívá v něčem jiném. Již jsme zdůraznili, že konkrétní právní vztah je nejčastějším způsobem realizace práva, nikoliv však jediným. Tuto skutečnost však Hurdíkův model abstraktního právního vztahu coby modelového vzorce nerespektuje a těžko říci, zdali dokáže po nějakých úpravách respektovat. Ono totiž lze vytvářet vzorce působení právní úpravy i v situacích, kdy z praktických důvodů nelze hovořit následně o realizaci práva prostřednictvím právních vztahů. Příkladem mohou být absolutní „právní vztahy", kam se řadí například vlastnické právo. Modelově si lze samozřejmě naznačit, jak bude fungovat postavení vlastníka ve společnosti, ale dokud nedojde například k zásahu do vlastnického práva, nelze o konkrétním právním vztahu hovořit. Tím samozřejmě nechceme modelové znázornění působení práva zcela odmítnout, neboť může mít nezanedbatelný edukační, případně i vědecký význam, na druhou stranu je poněkud nešťastné, pokud se tyto modely označují jako – byť abstraktní – právní vztahy, neboť jimi dochází k zatemňování pojmu právního vztahu, v důsledku čehož se tento pojem stává problematickým, nepochopitelným, a proto řadou autorů pojmem odmítaným.

3 Procesněprávní vztah a jeho historický vývoj

Pojem procesněprávního vztahu je obdobně jako pojem právního vztahu výdobytkem moderní právní vědy 19. století, oproti pojmu právního vztahu se však v teorii objevil později. Je to způsobeno především tím, že F. C. Savigny, který s pojmem právního vztahu přišel, neakceptoval samostatnou povahu civilního práva procesního a proces pojímal jakožto určité akcesorium k hmotnému právu.[26] Až posléze, kdy došlo k postupné diferenciaci soukromého práva a civilního práva procesního nastala příhodná půda k tomu, aby procesualistika dospěla k vytvoření konceptu procesněprávního vztahu.

Za zakladatele nauky o procesněprávním vztahu je považován německý procesualista O. Büllow a jeho dílo *Die Lehre von Proceßeinreden und*

26 Podrobně viz MACUR, Josef. *Právo procesní a právo hmotné*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 158 s., s. 7–18. ISBN 80-210-0740-0; LAVICKÝ, Petr. Vzájemné vztahy práva procesního a práva hmotného v díle pana profesora Macura. In: *Dny práva – 2008 – Days of law*. 1. vyd. Brno: Tribun EU, s. r. o., 2008, 1910 s., s. 959–968. ISBN 978-80-210-4733-4. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/SBORNIK.pdf

Proceßvoraussetzungen (Nauka o procesních námitkách a procesních podmínkách) z roku 1868, v němž zdůraznil, že procesní právo stanovuje stranám a soudům práva a povinnosti v rámci jejich vzájemných vztahů, čímž je – jak zdůrazňuje – rovněž řečeno, že proces je vztahem vzájemných práv a povinností (právním vztahem), který je na rozdíl od hmotněprávních vztahů vztahem veřejnoprávním a neustále se vyvíjejícím.[27]

O. Büllow kladl na pojem procesněprávního vztahu velký důraz, neboť byl přesvědčen o jeho značném praktickém významu. Měl za to, že procesněprávní vztah je jednotnou základnou umožňující odlišení všech jednotlivých komponentů procesního práva, například chtěl jeho prostřednictvím vysvětlit procesní podmínky. Procesněprávní vztah přitom nebyl pro něj jen východiskem pro vytvoření civilního procesu, nýbrž věřil, že jeho prostřednictvím je možné učinit nejhlubší pohled do struktury celého soudního řízení.[28]

Koncepce procesněprávního vztahu byla posléze široce přijata, a to i v rámci trestního a správního soudnictví,[29] ačkoliv samotný O. Büllow koncepci procesněprávního vztahu vyjevil spíše jako poznanou pravdu, než že by v její prospěch položil na stůl pádné argumenty.[30] Koncepce procesněprávního vztahu se z Německa posléze rozšířila do dalších okolních zemí, zejména do Švýcarska a Rakousko-Uherska, později Rakouska, Československa, nicméně zakotvila postupem času i v dalších zemích, které již nespadaly do tradiční německé právní oblasti, například v Rusku, kde procesněprávní vztah získal na své oblíbenosti v rámci socialistického pojetí práva, nebo v Japonsku. Již na uvedeném je vidět, že pojem procesněprávního vztahu je do značné míry univerzální a ideově oproštěný, naopak závisí na vnějších hodnotách, které

27 BÜLLOW, Oskar. *Die Lehre von den Prozesseinreden und die Prozeßvoraussetzungen*. Gießen. 1868. vi, 320 s., s. 1. Bez ISBN.
Ačkoliv počátky nauky o procesněprávním vztahu jsou spojovány s O. Büllowem, on sám s pojmem procesněprávního vztahu nepřišel, nýbrž jej přejal od Augusta Bethmanna–Hollwega, který však tento pojem přeci jen tak dalece, jak to učinil O. Büllow, nepropracoval a nespojoval s ním praktické konsekvence (srov. LÜKE, Gerhard. Betrachtungen zum Prozeßrechtsverhältnis. *Zeitschrift für Zivilprozess*, Köln: Carl Heymanns Verlag, 1995, roč. 108, č. 4, s. 427–454. ISSN 0342-3468).

28 LÜKE, Gerhard. Betrachtungen zum Prozeßrechtsverhältnis. *Zeitschrift für Zivilprozess,* Köln: Carl Heymanns Verlag. 1995, roč. 108, č. 4, s. 427–454. ISSN 0342-3468.

29 GOLDSCHMIDT, James. *Der Prozeß als Rechtslage: Eine Kritik des Prozessualen Denkens*. Reprint. Aalen: Scientia Verlag, 1962, xii, 602 s. , s. 76–81. Bez ISBN.

30 NAKANO, Teiichiro. Prozeßrechtsverhältnis. *Zeitschrift für Zivilprozess,* Köln: Carl Heymanns Verlag, 1966, roč. 79, č. 1/2, s. 99–113. ISSN 0342-3468.

procesněprávní vztah ovlivňují z hlediska jeho obsahu (liberální vs. sociální koncepce civilního procesu, socialistické pojetí zákonodárství etc.).

Již v době vzniku získala Büllowova koncepce procesněprávního vztahu ohlas, když se do ní v 19. století, v němž se procesní právo emancipovalo na právu hmotném, vkládaly velké naděje. Následný vývoj ukázal, že tyto naděje nemohou být plně naplněny.[31] Posléze někteří autoři začali Büllowovu koncepci nejprve rozpracovávat a modifikovat,[32] posléze se ke slovu dostala i kritika nauky o procesněprávním vztahu, která se nakonec uchýlila ke zpochybnění samotné podstaty nauky.[33] Z pozice liberální koncepce nauku o procesněprávním vztahu zpochybnil James Goldschmidt, když měl za to, že civilní proces není žádným právním vztahem, nýbrž je jen posloupností procesních situací (*Rechtslage*), v jejichž rámci nemají účastníci práva a povinnosti, nýbrž procesní možnosti, vyhlídky a břemena.[34]

Tehdejší německá procesualistika se nicméně ke Goldschmidtově kritice procesněprávního vztahu a pojetí procesu jakožto souhrnu procesních situací většinově nepřiklonila,[35] když naopak zůstala u koncepce procesněprávního vztahu, byť praktický význam této koncepce značně omezila.

---

31 NAKANO, Teiichiro. Prozeßrechtsverhältnis. *Zeitschrift für Zivilprozess,* Köln: Carl Heymanns Verlag, 1966, roč. 79, č. 1/2, s. 99–113. ISSN 0342-3468.

32 Např. WACH, Adolf. *Handbuch des deutschen Civilprozessrechts. Band I*. 1. Auflage. Leipzig: Verlag von Duncker & Humblot, 1885, 690 s., s. 34 a násl. Bez ISBN.

33 Např. J. Kohler zpochybnil trojstrannou strukturu procesněprávního vztahu, když nejspíše pod vlivem liberální koncepce dovodil, že vzniká vztah toliko mezi účastníky (KOHLER, J. *Der Prozess als Rechtsverhältnis. Prolegomena zu einem System des Civilprozesses.* Mannheim: J. Bensheimer, 1888, viii, 152, 10 s., s. 1 a násl. Bez ISBN). Dalším kritikem byl např. E. I. Bekker, který nesouhlasil s tím, že civilní proces je právním vztahem (BEKKER, Ernst Immanuel. *System des heutigen Pandektenrechts: Erster Band*. Weimar: Herman Böhlau, 1886, xvi, 359 s., s. 46. Bez ISBN).

34 GOLDSCHIDT, 1962, op. cit.; Goldschmidtovy myšlenky shrnuje v zahraničí např. HESS, Burkhard. Der Prozess als Rechtslage: James Goldschmidt 1925: Proceedings as a sequence of judicial situations: A critique of the procedural doctrine. In: CADIET, HESS, REQUEJO ISIDRO, op. cit., 2015, s. 385–391; BLOMEYER, Arwed. *Zivilprozessrecht: Erkenntnisverfahren.* 1. vyd. Berlín: Springer-Verlag, 1963, xix, 785 s., s. 61. Bez ISBN; U nás MACUR, 1991, op. cit., s. 17–26; MACUR, Josef a Jaruška STAVINOHOVÁ. *Úvod do teorie občanského práva procesního*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1990, 110 s., s. 6–14. ISBN 80-210-0099-6. STAVINOHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003, 660 s., s. 29–40. ISBN 80-210-3271-5.

35 G. Lüke zdůrazňuje, že po roce 1945 Goldschmidtův náhled na civilní proces akceptovali v zásadě již jen Werner Niese a Walter Sax (srov. LÜKE, Gerhard. Betrachtungen zum Prozeßrechtsverhältnis. *Zeitschrift für Zivilprozess*. Köln: Carl Heymanns Verlag. 1995, roč. 108, č. 4, s. 427–454. ISSN 0342-3468).

Podle Arweda Blomeyera by procesněprávní vztah vznikal, i kdyby byly procesní povinnosti ve shodě s Goldschmidtovým náhledem odlišně kvalifikovány, neboť pojem právního vztahu se neomezuje pouze na povinnosti, nýbrž zahrnuje právní následky všech možných druhů, tedy i procesních možností a procesních břemen. Navíc není na škodu označit řadu povinností ke konkrétnímu chování, které podle platného práva vznikají v průběhu procesu, za procesní povinnosti. Pojem právního vztahu tím lze odůvodnit obdobně jako pojem soukromoprávního vztahu. Samotný pojem právní situace jakožto vývojového stádia platného práva je pak zcela odlišný od pojmu procesněprávního vztahu, když právní stav je pojmem spojeným s dynamikou civilního procesu. Podle A. Blomeyera mají oba pojmy vlastní význam a navzájem si neodporují, naopak dávají dostatečný pojmový rámec pro řešení obecných problémů řízení.[36]

Obdobně řada dalších autorů dovozuje, že pojmy právní situace a procesněprávního vztahu mohou navzájem koexistovat, na druhou stranu se význam nauky značně zmenšil, když se zdůrazňuje její úloha v rámci diferenciace procesního práva a poukazuje se na její vzdělávací hodnotu, naopak všechny pokusy postavit systematiku civilního procesu na pojmu procesněprávního vztahu vyšly naprázdno.[37]

S kritikou Goldschmidtovy představy civilního procesu se lze ztotožnit. Konkrétně není sebemenšího důvodu, proč by v rámci civilního procesu

36 BLOMEYER, 1961, op. cit., s. 62.

37 NAKANO, Teiichiro. Prozeßrechtsverhältnis. *Zeitschrift für Zivilprozess*. Köln: Carl Heymanns Verlag. 1966, roč. 79, č. 1/2, s. 99–113. ISSN 0342-3468; HESS, Burkhard. Der Prozess als Rechtslage: James Goldschmidt 1925: Proceedings as a sequence of judicial situations: A critique of the procedural doctrine. In: CADIET, HESS, REQUEJO ISIDRO, op. cit., 2015, s. 385–-391; BREHM, Wolfgang. Einleitung. In: STEIN, Friedrich, Martin JONAS et al. *Kommentar zur Zivilprozessordnung: Band 1, § 1–40*. 22. Auflage. Tübingen: Mohr-Siebeck, 2003, xxii, 705 s., s. 77, marg. č. 208. ISBN 31-614-7815-0; RAUSCHER, Thomas. Einleitung. 3. Prozessrechtsverhältnis. In: KRÜGER, Wolfgang et al. *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung: ZPO Band 1: § 1–354*. 4. Auflage. München: C. H. Beck, 2013, LII, 2316 s., marg. č. 29. ISBN 978-3-406-61031-8; U nás připouštějí současně existenci procesněprávního vztahu např. MACUR, Josef. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu procesním*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1991, 152 s., s. 34. ISBN 80-210-0264-6. Jeho závěry následně přebírají STAVINOHOVÁ, HLAVSA, 2003, op. cit., s. 46.
V dnešní době je procesněprávní vztah i akceptován zahraniční judikaturou, když se tento pojem nachází v 227 rozhodnutích rakouských soudů a ve 108 rozhodnutích německého Spolkového soudního dvoru (zjišťováno k datu 21. 9. 2017).

jakožto zákonem regulované řízení, v němž ve vzájemné součinnosti vystupují procesní subjekty, nevznikaly procesněprávní vztahy. Taková představa je umělá a zcela zbytečná, rozhodně ji přitom nezpochybňuje skutečnost, že civilní proces lze členit do určitých dílčích fází, například příprava jednání, jednání před soudem, odvolací řízení apod. Rovněž není sebemenšího důvodu, proč by měly být zpochybňovány procesní povinnosti, když i v procesním právu je pro ně místo. Ostatně i procesní břemena jsou ve své podstatě procesními povinnostmi, čímž Goldschmidtova kritika ztrácí svůj ústřední bod postavený na existenci jakýchsi procesních možností, vyhlídek a procesních břemen.

I když byl pojem procesněprávního vztahu zásadně zdůrazňován v období socialismu, nedošlo na rozdíl od soukromého práva k jeho zpochybnění po tzv. sametové revoluci, významnou roli v tomto ohledu sehrál J. Macur, který v 90. letech minulého století navázal ve svých nejvýznamnějších dílech na nauku o procesněprávním vztahu, přičemž současně z procesualistiky odstranil prvky odkazující na socialistickou doktrínu.[38] Na něj navázala řada dalších autorů[39], jakož i tuzemská judikatura.[40] Na koncepci procesněprávního vztahu se – byť poněkud skoupě – odvolává rovněž i Věcný záměr civilního řádu soudního z roku 2017.[41] Neméně důležitou je však skutečnost,

38 MACUR, 1991, op. cit., s. 61–70.

39 Například J. Stanovihová a J. Hlavsa (STAVINOHOVÁ, HLAVSA, 2003, op. cit., s. 150 a násl.), P. Lavický (LAVICKÝ, Petr. § 155 (Výrok rozsudku) a § 159 (Formální stránka právní moci rozsudku). In: DAVID, Ludvík et al. *Občanský soudní řád: komentář.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 2056 s., s. 690, marg. č. 1 a s. 716, marg. č. 3. ISBN 978-807-3574-604; Též LAVICKÝ, Petr. Vzájemné vztahy práva procesního a práva hmotného v díle pana profesora Macura. In: *Dny práva*, 2008, op. cit., s. 959–968); F. Zoulík (ZOULÍK, F. Civilní proces. In: WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ et al. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací.* 8. vyd. Praha: Leges, 2015, 624 s., s. 34. ISBN 978-80-7502-076-5); A. Winterová (WINTEROVÁ, A. Procesněprávní vztah. In: WINTEROVÁ, MACKOVÁ, 2015, op. cit., s. 87 a násl.); či B. Dvořák (DVOŘÁK, Bohumil. *Právní moc civilních soudních rozhodnutí.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, xvi, 187 s., s. 2, marg. č. 3. ISBN 978-80-7400-095-9; DVOŘÁK, Bohumil. K problematice procesního jednání právnických osob. *Právní rozhledy*, Praha: C. H. Beck, 2016, roč. 24, č. 19, s. 649 a násl. ISSN 1210-6410).

40 Srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 30 Cdo 792/2010, či ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 20 Cdo 3699/2009.

41 DOBROVOLNÁ, Eva, Bohumil DVOŘÁK, Petr LAVICKÝ, Zdeněk PULKRÁBEK a Alena WINTEROVÁ. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Justice.cz: Civilní řád soudní* [online]. Listopad 2017 [cit. 30. 11. 2017]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf

že u nás ani v zahraničí v současnosti nezaznívají hlasy potírající problematiku procesněprávních vztahů, takže by bylo možné říci, že koncepce procesněprávního vztahu je široce přijímaná.

4 Definice procesněprávního vztahu a některé další poznatky

Přejdeme-li k definici procesněprávních vztahů, lze vyjít z toho, že jsou zvláštní kategorií právních vztahů. Je-li právní vztah je kvalifikovaným společenským vztahem (vzájemnou interakcí), který vzniká vždy mezi lidmi a je-li toto lidské chování (vzájemná interakce) právně regulováno, pak totéž nutně platí i pro procesněprávní vztahy. Procesněprávní vztahy od ostatních právních vztahů odlišuje to, co odlišuje procesní právo od ostatních právních odvětví, a sice předmět právní regulace. Civilní právo procesní jakožto svébytné právní odvětví reguluje chování subjektů při výkonu soudnictví, nikoliv však soudnictví jako celku, ale pouze v rámci civilní jurisdikce.

Tuto skutečnost správně reflektuje T. Molčan, který vymezuje procesněprávní vztahy jako občanskoprávními procesními předpisy upravené společenské vztahy, které vznikají při výkonu soudnictví v občanskoprávních věcech mezi soudními orgány a všemi osobami, které se zúčastňují řízení.[42]

V průběhu procesu civilního sporného řízení zpravidla nevzniká jeden ucelený procesněprávní vztah, neboť na civilním procesu participuje řada procesních subjektů, které mají rozdílnou úlohu. Hlavními postavami civilního sporného řízení jsou v první řadě soud coby rozhodující subjekt a strany sporu, které svou vlastní činností bezprostředně ovlivňují výsledek sporu. Na vztah mezi těmito subjekty pak procesualistika nahlíží jako na jeden komplexní vztah, který se zpravidla označuje jako základní[43] či esenciální[44] procesněprávní vztah. Tento základní procesněprávní vztah vzniká postupně podáním žaloby, a to mezi žalující stranou a soudem, následně doručením žaloby žalované straně vzniká procesněprávní vztah mezi stranou žalovanou

42 MOLČAN, 1971, op. cit., s. 60.

43 ŠTAJGR, František. *Některé teoretické otázky civilního práva procesního.* 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1969, 81 s., s. 25. Bez ISBN. STAVINOHOVÁ, HLAVSA, 2003, op. cit., s. 151.

44 Viz FIALA, Josef a Jiří ŠVESTKA. Několik úvah nad pojetím právního vztahu. *Právník*, 1968, roč. 107, č. 8, s. 665–682. ISSN 0231-6625.

a soudem, jakož i mezi účastníky řízení navzájem. Pro praxi považujeme za nepodstatný teoretický spor o to, zdali se jedná o jeden komplexní trojstranný vztah, nebo o tři navzájem spjaté právní vztahy.[45]

Vedle tohoto základního procesněprávního vztahu vznikají i vztahy další. Je tomu tak proto, že v civilním procesu vystupují další osoby zúčastněné na řízení, například svědci, znalci, tlumočníci, které mají v procesu svébytné procesní role. U těchto osob kromě jejich dílčího uplatnění v procesu lze rozeznat i specifický obsah, konkrétně mají určité povinnosti, například u svědků povinnost úplně a pravdivě vypovídat či u znalce povinnost vyhotovit nestranný znalecký posudek a případně jeho správnost obhájit při výslechu. Mají však i konkrétní práva, a sice právo na náhradu jim vzniklých nákladů; tyto jsou jim primárně hrazeny z prostředků soudu, kterému je následně nahradí účastníci řízení. Jak tedy bylo naznačeno, z hlediska postavení těchto subjektů je zcela rozhodující jejich vztah vůči soudu, pročež se na tyto vztahy často nahlíží jen jako na vztahy dvoustranné.[46] Tyto vztahy se pak v teorii označují jako vedlejší[47], druhotné[48], další[49] či pomocné[50] procesněprávní vztahy.

5 Význam nauky o procesněprávních vztazích

Ačkoliv je teorií nauka o procesněprávním vztahu akceptována, názory jednotlivých procesualistů se ohledně jejího významu liší.

V 19. stoletím jakož i ještě na začátku 20. století měli někteří autoři velké mínění o významu nauky o procesněprávním vztahu, když O. Büllow a jeho

45 V procesualistice se v minulosti vedli rozsáhlé diskuze nad tím, mezi kým základní procesněprávní vztah vzniká a jakou má podobu, když nejčastěji jsou zastávané představy dvojstranného a trojstranného procesněprávního vztahu. V tomto článku se tímto tématem blíže nezabýváme, vycházíme však z klasického trojstranného pojetí, který vychází z toho, že základní procesněprávní vztah vzniká mezi soudem na straně jedné, mezi žalobcem na straně druhé a mezi žalovaným na straně třetí; mezi všemi subjekty vznikají vzájemné vztahy.

46 ŠTAJGR, František. Civilněprocesní právní poměr. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica,* Praha: Univerzita Karlova. 1968, roč. 15, č. 2, s. 69–87.

47 STEINER, Vilém. *Základní otázky občanského práva procesního.* 1. vyd. Praha: Academia, 1981, 365 s., s. 237, 247 a násl. Bez ISBN.

48 ŠTAJGR, 1969, op. cit. s. 25; STAVINOHOVÁ, HLAVSA, 2003, op. cit., s. 151.

49 FIALA, Josef a Jiří ŠVESTKA. Několik úvah nad pojetím právního vztahu. *Právník,* 1968, roč. 107, č. 8, s. 665–682. ISSN 0231-6625.

50 MOLČAN, 1971, op. cit., s. 187 a násl.

nejbližší následovníci se jejím prostřednictvím snažili vysvětlit veškeré podmínky řízení. Postupně se však na nauku o procesněprávního vztahu začalo nahlížet o poznání skeptičtěji. Pomineme-li autory, kteří koncepci procesněprávního vztahu dokonce zcela odmítali (zejména výše zmíněný J. Goldschmidt), tak již například v období první republiky u nás V. Hora zdůraznil, že konstrukce procesněprávního vztahu nemá sice zvlášť rozhodující význam pro praktické řešení procesních otázek, ale nelze podle něj popřít význam procesněprávního vztahu pro dogmatické poznání a vysvětlení vzniku procesních práv a povinností; netřeba tedy konstruktu procesněprávního vztahu přeceňovat, ale není jej vhodné také odmítat.[51]

Rovněž soudobí zahraniční autoři nahlížejí na koncepci procesněprávního vztahu a jeho významu o poznání mnohem střízlivěji než O. Büllow, když kladou důraz na její pedagogický význam (*ein großer Lehrwert*); velká očekávání O. Büllowa a jeho následovníků v 19. století se naopak neukázala být zcela realistická.[52]

Vybereme-li si namátkou některé konkrétní procesualisty, pozitivně na procesněprávní vztah nahlíží například švýcarský procesualista D. Willisegger, zdůrazňující velký pedagogický význam této nauky. Procesněprávní vztah podle něj slouží k zachování představy identity a kontinuity v procesu, když procesněprávní vztah zůstává jednotný přes všechny obsahové změny způsobené například změnou žaloby, změnou účastenství či změnou obsazení soudu. S jeho pomocí lze nadto objasnit singulární a univerzální sukcesi.[53]

Rakouský procesualista H. W. Fasching poukazuje na to, že figura procesněprávního vztahu umožňuje velkolepé pojetí procesu, netvoří však univerzální klíč k řešení každé procesní otázky. Může být nápomocná k vysvětlení procesních jednání, naproti tomu málo napomáhá k vysvětlení procesních podmínek. Nezbytný je pak pohled procesněprávního vztahu jako jednotného všeobecného procesněprávního vztahu mezi soudem a stranami

51 HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, xxxii, 211, 442, 286 s. , Díl II, s. 107. ISBN 978-807-3575-403.

52 LÜKE, Gerhard. Betrachtungen zum Prozeßrechtsverhältnis. *Zeitschrift für Zivilprozess*. Köln: Carl Heymanns Verlag. 1995, roč. 108, č. 4, s. 427–454. ISSN 0342-3468.

53 WILLISEGGER, 2012, op. cit., s. 120.

pro pochopení procesního nástupnictví a pro oddělení jednoduchého společenství a nerozlučného společenství (jednotné procesní strany).[54]

Zaměříme-li se na německé autory, tak W. Brehm zdůrazňuje, že procesněprávnímu vztahu nepřináleží tak velký význam, jaký mu byl v minulosti přikládán. Procesněprávní vztah jakožto souhrn všech právních vztahů ovšem otevírá pochopení procesních operací, například převzetí právního sporu novou stranou při změně strany nebo převzetí právního sporu novým soudem. Naopak poukaz na existenci procesněprávního vztahu ještě nepostačuje k založení konkrétních povinností nebo k procesní odpovědnosti.[55]

Obdobně H. J. Musielak považuje procesněprávní vztah za teoretický výtvor, který slouží především k lepšímu poznání určitých procesních fází a procesních institutů, jako je tomu například u procesního nástupnictví, neboť procesní nástupce nastupuje na místo původního účastníka coby subjektu procesněprávního vztahu.[56]

Rovněž L. Rosenberg, K. H. Schwab a P. Gottwald spatřují význam nauky o procesněprávním vztahu především z hlediska pedagogického, umožňuje však dát odpověď na subjektivní a objektivní kumulaci nároků, procesního společenství a procesního nástupnictví. Tato nauka však nedokáže dát odpověď na problematiku procesních podmínek, jak se domníval O. Büllow, neboť procesní podmínky nejsou předpoklady procesněprávního vztahu, nýbrž samotného procesu.[57]

Naopak spíše skepticky na procesněprávní vztah nahlíží T. Rauscher; který zdůrazňuje dogmatickou hodnotu procesněprávního vztahu, spočívající v tom, že spojuje jednotlivá procesní jednání a procesní stádia a dogmaticky vysvětluje procesní pravidla, jako je tomu u procesního nástupnictví; jiný praktický význam však podle něj nauka o procesněprávním vztahu nemá.[58]

54 FASCHING, Hans Walter. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozessrechts: Lehr- und Handbuch für Studium und Praxis*. 2. Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, 1232 s., s. 81, marg. č. 137. ISBN 3-214-04697-7. FASCHING, Hans Walter et al. *Kommentar zu den Zivilprozeßgesetzen: in vier Bänden. 1. Band, EGJN, JN samt EuGVÜ/LGVÜ*. 2. Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2000, 1538 s., s. 63 a násl., marg. č. 147. ISBN 3-214-04397-8.

55 BREHM, Wolfgang. Einleitung. In: STEIN, 2003, op. cit., s. 76, marg. č. 207.

56 MUSIELAK, H. J. Einleitung. 1. Prozessrechtsverhältnis. In: MUSIELAK, 2014, op. cit., marg. č. 55.

57 ROSENBERG, SCHWAB, GOTTWALD, 2010, op. cit., s. 10, marg. č. 2–3.

58 RAUSCHER, Thomas. Einleitung. 3. Prozessrechtsverhältnis. In: KRÜGER, 2013, op. cit., marg. č. 29.

Vyjdeme-li z výše uvedeného, dospíváme k následujícím závěrům. Procesněprávní vztah jakožto teoretické uchopení realizace práva v průběhu civilního procesu může napomoci pochopit systém civilního procesu, jakož i některé procesní instituty, není však rozhodně odpovědí na veškeré otázky, které se v souvislosti s civilním sporným řízením vyskytnou. Představa, že v průběhu civilního procesu vzniká procesněprávní vztah, sama o sobě nedokáže odpovědět na to, jak má civilní proces vypadat, nýbrž říká, že na civilním procesu se účastní procesní subjekty, které jsou ve vzájemné interakci právně regulované. To dosvědčuje skutečnost, že o procesněprávním vztahu se hovoří jak v zemích odkazujících se na demokratický právní řád, tak i v zemích odkazujících se na hodnoty socialismu. Uvedené tedy naznačuje, že více jak samotný procesněprávní vztah, konkrétní podobu civilního procesu ve značném rozsahu ovlivňují vnější hodnoty a ideje, které se promítají do civilního procesu. Tak je tomu například v případě hodnoty svobody promítající se zejména do uplatnění dispoziční a projednací zásady, a hodnoty rovnosti promítající se do rovnosti stran či rovnosti zbraní, principu přiměřenosti (*Treu und Glauben*) promítající se například do zákazu zneužití procesního práva. Zásadně podobu civilního procesu ovlivňuje rovněž (Kleinova) sociální koncepce civilního procesu promítající se zásady materiální pravdy, do materiálního vedení řízení a uplatnění modifikované projednací zásady; a tak bychom mohli pokračovat dále.

Ostatně na význam vnějších hodnot pro koncepci civilního procesu poukázal již dříve J. Macur, který zdůraznil, že vzájemný poměr mocensko-právní složky procesněprávního vztahu a svobody stran je otázkou základní ideové koncepce procesu.[59] Obdobně význam ideové koncepce civilního procesu zdůrazňují P. Lavický a B. Dvořák.[60]

Co se týče jednotlivých institutů, u nichž lze shledat praktický význam koncepce procesněprávních vztahů, lze namátkou jmenovat účastenství, procesní společenství, procesní nástupnictví, předmět sporu, procesní povinnosti, procesní smlouvy či soudní smír. Ani u těchto institutů však nelze čekat, že nauka o procesněprávních vztazích bude zcela ozřejměna. Uvedeme si konkrétní příklad na problematice singulární procesní sukcese.

59 MACUR, 1991, op. cit., s. 68.

60 LAVICKÝ, Petr a Bohumil DVOŘÁK. Pro futuro. *Právní rozhledy*, Nakladatelství C. H. Beck, 2015, roč. 2015, č. 5, s. 153-159. ISSN 1210-6410.

Nauka o procesněprávním vztahu dokáže vysvětlit, proč je procesní nástupnictví vůbec možné, neboť stěží si lze představit, že lze vstupovat do již učiněných procesních úkonů, ale lze si představit, že procesní nástupce nastupuje do postavení svého předchůdce (původního účastníka řízení) v rámci procesněprávního vztahu. U singulární sukcese dále může vysvětlit, proč hmotněprávní nástupnictví automaticky nevede k procesnímu nástupnictví, jak se v minulosti mylně domnívali J. Bureš a L. Drápal, nedokáže však zodpovědět otázku, zdali má mít procesní nástupnictví podobu § 107a OSŘ nebo podobu aplikovanou v Rakousku či v Německu, neboť to je především věcí zákonodárce. Obdobně nedokáže nastínit na praktické důsledky (výhody či nevýhody) jednotlivých možných koncepcí.

Nauka o procesněprávním vztahu pak nedokáže dát odpověď na některé podmínky řízení, typicky na překážku *rei iudicatae* či překážku litispendence, jakož i na poplatkovou povinnost. Z uvedeného je tedy zcela patrná omezenost koncepce, která v žádném případě sama o sobě nemůže být univerzální všeobjímající koncepcí, zodpovídající každý problém civilního procesu. Tyto zcestné myšlenky byly zcela správně opuštěny a není záhodno se k nim podle našeho soudu vracet.

6 Závěrem

Shrneme-li výše uvedené, můžeme uzavřít, že koncepci procesněprávního vztahu není vhodné na jednu stranu pomíjet či ignorovat, neboť kromě učební hodnoty umožňující pojímat vztahy v rámci civilního procesu uceleně dokáže napomoci vysvětlit některé otázky civilního procesu. Na druhou stranu není vhodné tuto koncepci ani přeceňovat, neboť se jedná skutečně jen o vysvětlení některých otázek. Procesualistika by se tedy měla pokusit této koncepci dát náležité místo v systému procesního práva. Aktuální 150leté výročí nauky o procesněprávním vztahu je pro toto bádání více než vhodnou motivací.

Literature

BEKKER, Ernst Immanuel. *System des heutigen Pandektenrechts: Erster Band.* Weimar: Herman Böhlau, 1886, xvi, 359 s. Bez ISBN.

BLOMEYER, Arwed. *Zivilprozessrecht: Erkenntnisverfahren.* 1. vyd. Berlín: Springer-Verlag, 1963, xix, 785 s. Bez ISBN.

CADIET, L., B. HESS a M. REQUEJO ISIDRO (eds.). *Procedural science at the crossroads of different generations*. 1st edition. Baden-Baden: Nomos, 2015. 417 s. ISBN 978-3-8487-2497-0. DOI 10.5771/9783845266428-385.

DAVID, Ludvík et al. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, 2056 s. ISBN 978-807-3574-604.

DOBROVOLNÁ, Eva, Bohumil DVOŘÁK, Petr LAVICKÝ, Zdeněk PULKRÁBEK a Alena WINTEROVÁ. Věcný záměr civilního řádu soudního. *Justice.cz: Civilní řád soudní* [online]. Listopad 2017 [cit. 30. 11. 2017]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf

DVOŘÁK, Bohumil. K problematice procesního jednání právnických osob. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2016, roč. 24, č. 19, s. 649 a násl. ISSN 1210-6410.

ČERMÁK, Karel. Paradigma právního vztahu a pojímání právní subjektivity v české právní kultuře. *Právník*, 2001, roč. 140, č. 12, s. 1193–1210. ISSN 0231-6625.

FIALA, Josef a Jiří ŠVESTKA. Několik úvah nad smlouvami v občanském právu. *Socialistická zákonnost: Časopis pro právní praxi*. Praha: Ministerstvo spravedlnosti. 1983, roč. 31, č. 6, s. 335–352. ISSN 0037-8305.

FIALA, Josef a Jiří ŠVESTKA. Několik úvah nad pojetím právního vztahu. *Právník*, 1968, roč. 107, č. 8, s. 665–682. ISSN 0231-6625.

GÁBRIŠ, Tomáš, Ondřej HORÁK a Jaromír TAUCHEN (eds.). *Školy, osobnosti, polemiky. Pocta Ladislavu Vojáčkovi k 65. narozeninám*. 1. vyd. Brno: The European Society for History of Law, 2017, 610 s. ISBN 978-80-87475-51-5.

GOLDSCHMIDT, James. *Der Prozeß als Rechtslage: Eine Kritik des Prozessualen Denkens*. Reprint. Aalen: Scientia Verlag, 1962, xii, 602 s. Bez ISBN.

HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní*. Editor Jiří Spáčil. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010, xxxii, 211, 442, 286 s. ISBN 978-807-3575-403.

HUNGR, Pavel a Jozef PRUSÁK. *Objektivní a subjektivní právo: vybrané problémy*. 1. vyd. Brno: Univerzita J. E. Purkyně v Brně, 1983, 158 s. Bez ISBN.

HURDÍK, Jan et al. *Občanské právo hmotné. Obecná část. Absolutní majetková práva.* 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, 308 s. ISBN 978-80-7380-377-3.

JUST, Manfred, Michael WOLLENSCHLÄGER, Philipp EGGERS a Hans HABLITZEL. *Recht und Rechtsbesinnung: Gedächtnisschrift für Günther Küchenhoff (1907–1983).* 1. Auflage. Berlin: Duncker & Humblot, 1987, 499 s. ISBN 9783428062904.

KNAPP, Viktor. *Teorie práva.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1995, xvi, 247 s. ISBN 34-064-0177-5.

KNAPPOVÁ, Marta, Jiří ŠVESTKA et al. *Občanské právo hmotné. Svazek I. Díl první: Obecná část. Díl druhý: Věcná práva.* 3. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2002, 471 s. ISBN 80-86395-28-6.

KOHLER, J. *Der Prozess als Rechtsverhältnis. Prolegomena zu einem System des Civilprozesses.* Mannheim: J. Bensheimer, 1888, viii, 152, 10 s. Bez ISBN.

LARENZ, Karl. *Allgemeiner Teil des deutschen bürgerlichen Rechts.* 7. Auflage. München: C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1989, xvii, 674 s. ISBN 3-406-33414-8.

LAVICKÝ, Petr. Vzájemné vztahy práva procesního a práva hmotného v díle pana profesora Macura. In: *Dny práva – 2008 – Days of law.* 1. vyd. Brno: Tribun EU, s. r. o., 2008, 1910 s., s. 959–968. ISBN 978-80-210-4733-4. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/SBORNIK.pdf

LAVICKÝ, Petr a Bohumil DVOŘÁK. Pro futuro. *Právní rozhledy*, Nakladatelství C. H. Beck, 2015, roč. 2015, č. 5, s. 153–159. ISSN 1210-6410.

LÜKE, Gerhard. Betrachtungen zum Prozeßrechtsverhältnis. *Zeitschrift für Zivilprozess.* Köln: Carl Heymanns Verlag, 1995, roč. 108, č. 4, s. 427–454. ISSN 0342-3468.

MACUR, Josef. *Právo procesní a právo hmotné.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 158 s. ISBN 80-210-0740-0.

MACUR, Josef. *Povinnost a odpovědnost v občanském právu procesním.* 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1991, 152 s. ISBN 80-210-0264-6.

MACUR, Josef a Jaruška STAVINOHOVÁ. *Úvod do teorie občanského práva procesního*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1990, 110 s. ISBN 80-210-0099-6.

MOLČAN, Teodor. *Občianskoprávne procesné vzťahy: podstata a význam*. 1. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1971, 240 s. Bez ISBN.

NAKANO, Teiichiro. Prozeßrechtsverhältnis. *Zeitschrift für Zivilprozess*. Köln: Carl Heymanns Verlag. 1966, roč. 79, č. 1/2, s. 99–113. ISSN 0342-3468.

PULKRÁBEK, Zdeněk. *Zákaz zneužití práva v rozporu s jeho účelem*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2007, 160 s. ISBN 80-86861-93-7.

PRŮCHA, Petr. *Správní právo: obecná část*. 7. vyd. Brno: Doplněk, 2007, 418 s. ISBN 978-80-7239-207-0.

SCHAPP, Jan. *Methodenlehre und System des Rechts: Aufsätze 1992–2007*. 1. Auflage. Tübingen: Mohr Siebeck, 2009, xvi, 276 s. ISBN 978-3-16-150167-8.

SLUNÉČKOVÁ, Jana. Existuje absolutní právní vztah?. *Právník: Teoretický časopis pro otázky státu a práva*, 1989, roč. 128, č. 1, s. 31–43. ISSN 0231-6625.

SPÁČIL, Jiří. Obsah negatorní žaloby, její konkurence s žalobou na náhradu škody a promlčení. *Právní rozhledy*, 2016, roč. 24, č. 23-24, s. 801 a násl. ISSN 1210-6410.

STAVINOHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Doplněk, 2003, 660 s. ISBN 80-210-3271-5.

STEINER, Vilém. *Základní otázky občanského práva procesního*. 1. vyd. Praha: Academia, 1981, 365 s. Bez ISBN.

ŠTAJGR, František. Civilněprocesní právní poměr. *Acta Universitatis Carolinae – Iuridica*, Praha: Univerzita Karlova, 1968, roč. 15, č. 2, s. 69–87.

ŠTAJGR, František. *Některé teoretické otázky civilního práva procesního*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1969, 81 s. Bez ISBN.

VOSTRÁ, Lenka (ed.). *Pocta Antonínu Kandovi k 75. narozeninám*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, 391 s. ISBN 80-86898-29-6.

WACH, Adolf. *Handbuch des deutschen Civilprozessrechts. Band I.* 1. Auflage. Leipzig: Verlag von Duncker & Humblot, 1885, 690 s. Bez ISBN.

WEYR, František. *Teorie práva*. Reprint původního vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, xxx, 388 s. ISBN 978-80-7552-000-5.

WILLISEGGER, Daniel. *Grundstruktur des Zivilprozesses: Grundlagen, Grundelemente, Gerichtsverfahren*. 1. Auflage. Zürich – Basel – Genf: Schulthess Juristische Medien AG, 2012, xiv, 423 s. ISBN 978-3-7255-6525-2.

WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ et al. *Civilní právo procesní. Část první: Řízení nalézací*. 8. vyd. Praha: Leges, 2015, 624 s. ISBN 978-80-7502-076-5.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka et al. *Civilní právo procesní*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, s. r. o., 2013, 568 s. ISBN 978-80-7380-437-4.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2010, sp. zn. 30 Cdo 792/2010, či ze dne 23. 2. 2011, sp. zn. 20 Cdo 3699/2009.

Contact – e-mail

coufpe@mail.muni.cz

Koncepce mediace po reformě civilního procesu

Jan Holas

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Reforma civilního procesu může mít nezanedbatelný vliv také na koncepci mediace, jako na další způsob řešení civilních sporů. V příspěvku budou zvažovány možnosti směřování mediace v souvislosti s plánovanou reformou civilního procesu. Pozornost bude zaměřena zejména na princip dobrovolnosti, na němž je celá koncepce postavena, a na jeho zachování. V perspektivě právních systémů vybraných států světa bude diskutována zejména problematika zavádění tzv. mandatorní mediace. V závěru budou prezentována možná řešení úpravy mediace – mělo by se jednat zejména o motivaci stran, nikoliv o přímé donucení.

Keywords in original language

Mediace; reforma civilního procesu; princip dobrovolnosti; mandatorní mediace.

Abstract

The reform of civil procedure could have a significant influence to the conception of mediation, as another form of civil dispute resolution. In the contribution the possibilities of mediation in relation to the planned reform of civil procedure will be considered. The attention will be above all concentrated on the principle of voluntariness, on which all the conception is built, and on its preservation. In the perspective of legal systems of chosen states will be discussed the question of setting up the mandatory mediation. In the end, the proposal of legislation will be presented – the motivation of parties should be ideally used, not direct coercion into mediation.

Keywords

Mediation; Reform of Civil Procedure; Principle of Voluntariness; Mandatory Mediation.

1 Úvod

Mediaci již dnes není potřeba v akademickém prostředí dlouze představovat. Ve své podstatě jde o takový nástroj sloužící k řešení sporů, jímž lze dosáhnout za pomoci třetí osoby (mediátora) vyřešení *win-win* – tj. výsledku, který plně respektuje potřeby a zájmy všech zúčastněných stran sporu. Bývá podřazována pod tzv. formy ADR[1] a představuje tak alternativu k soudnímu řízení. Na rozdíl od něj je však vystavěna na rozdílných principech a na používání odlišných postupů. Bývá hojně využívána i při řešení civilních sporů a její význam v této oblasti ve světovém měřítku narůstá, a to i v kontextu kontinentálního právního systému. Jednou z příčin je silná podpora forem ADR ze strany Evropské unie. Ta si je vědoma vlivu mediace na usnadnění řešení sporů a jejích časových a finančních výhod. Dílčí aspekty mediace proto byly promítnuty i do unijního směrnicového práva.[2] Důsledky těchto snah vedly k masovému včleňování mediace do právních normativních systémů členských států a působí tak též na proces její institucionalizace. V některých státech tento trend vedl dokonce až k zavedení tzv. mandatorní mediace.

Zvyšující se význam mediace při řešení soukromoprávních sporů vede v souvislosti s plánovanou reformou civilního procesu k úvahám o tom, jaké místo by v novém systému měla mediace mít a jakým směrem by se měla ubírat její právní úprava. Právní předpisy Evropské unie v minulosti ovlivnily i tuzemský právní řád. V jejich důsledku vznikl zákon o mediaci a i do současných procesních předpisů byla včleněna dílčí ustanovení donucujícího charakteru o mediaci.[3] Tato ustanovení jistým způsobem provazují civilní právo procesní, resp. soudní způsob řešení sporů s oblastí mediace, neboť v některých případech umožňují odkázat strany k řešení sporu v mediaci. Jak by měla ustanovení vypadat po reformě civilního procesu a měla by být vůbec zachována? Cílem příspěvku je zmapování limitů právní úpravy civilního procesu směřující k donucení k mediaci a představení náhledu na možné směřování v této oblasti při reformě civilního procesu.

1 Z anglického *Alternative Dispute Resolution*.

2 Srov. zejm. směrnici Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech.

3 Viz § 100 odst. 2, o. s. ř. či § 474 odst. 1 a § 503 odst. 1 z. ř. s.

2 Limity právní úpravy mediace

Při snaze o právní úpravu mediace, resp. donucení k ní v rámci civilního procesu se můžeme setkat se dvěma extrémními pojetími. Na jedené straně stojí zavedení mandatorní mediace, tedy takové koncepce, v níž zahájení nebo provedení mediace představuje podmínku přístupu k soudu, a na druhé straně stojí ryze dobrovolné využití, resp. absence právního donucení ve vztahu k mediaci. Oba extrémy mají své výhody, ale i značné nevýhody, je proto žádoucí analyzovat také možnosti nacházející se mezi těmito dvěma pomyslnými hraničními body.

Při legislativních úvahách o donucení k mediaci v civilním procesu je vhodné vymezit rámec, v němž je možné se při normotvorbě pohybovat. Hranice takového rámce představují limity, jejichž překročení může mít za následek nepřípustné narušení či omezení principů mediace či právních principů a pravidel. Při konečném výběru řešení by se proto mělo vycházet z možností nacházejících se v tomto rámci.

2.1 Hledisko mediace

Koncepce mediace je postavena na určitých principech. Ty tvoří materiální základ její teorie a představují její předpoklady a východiska. Jen jejich dodržováním je možné dosáhnout cílů mediace.[4] Jednou z hlavních funkcí principů je funkce zákonodárná. Zákonodárce by měl při tvorbě právních předpisů dbát na zachování jednotlivých principů, aby nedošlo k pokřivení originální koncepce a aby bylo možné dosáhnout naplnění cílů koncepce.

Mezi nejvýznamnější principy mediace, které mohou být reformou civilního procesu dotčeny, patří princip dobrovolnosti. Ten tvoří jeden ze základních postulátů, díky němuž je možné v mediaci dosahovat výsledků pro ni charakteristických. Jako racionální zdůvodnění dobrovolnosti v mediaci se uvádí, že osoba, která se bez donucení účastní mediace, je někdo, kdo bude také s to přijmout konsenzuální řešení sporu.[5]

Z uvedeného se podává, že prvním limitem by mělo být zachování dobrovolnosti v mediaci, resp. vyloučení donucení. Dalšímu zkoumání však musí

4 K vymezení principů srov. HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, s. 11.

5 SPENCER, David a Michael BROGAN. *Mediation Law and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, s. 87.

být podrobena otázka vymezení rozsahu principu dobrovolnosti, tj. je třeba zjistit, na které dílčí aspekty mediace se princip vztahuje, a potažmo, zda je možné ve vztahu k určitým aspektům vyloučeným z rozsahu principu dobrovolnosti aplikovat určitou míru donucení.

B. Wolski[6] ve své práci princip dobrovolnosti vymezila jako: dobrovolné vstoupení do mediace a dobrovolnou účast stran; absenci nátlaku na vyřešení sporu; výsledek reflektující preference účastníků založený na premise, že jsou to právě strany, kdo vymezuje předmět a výsledek sporu; možnost účastníka odmítnout řešit spor či akceptovat konkrétní řešení.

Svůj prvotní náhled na takto vymezený ryze dobrovolný systém později přehodnotila. Začala rozeznávat stupě dobrovolnosti (*levels of voluntariness*) a rozlišovat „donucení k mediaci" (působící ve fázi před zahájením mediačního procesu) a „donucení v mediaci" (působící ve fázi již započaté mediace). Princip dobrovolnosti redukovala na možnost účastníků přijmout nebo odmítnout výsledky mediace či jinými slovy na nedostatek pravomoci mediátora autoritativně rozhodnout o sporu. Pod princip naopak nezařazuje vstup a participaci účastníků v mediaci ani nátlak mediátora na vyřešení sporu.[7]

S výše uvedeným postojem se lze ztotožnit ve vztahu k „donucení v mediaci". V probíhající mediaci by měl být princip dobrovolnosti zachován. Donucení není možné aplikovat na možnost stran přijmout, resp. odmítnout určité řešení, jinak by došlo k popření konsenzuality koncepce. Navíc je nutné pamatovat na to, že soukromoprávní vtahy jsou postaveny na zásadě autonomie vůle.[8] Nepohybujeme se v oblasti procesního práva, pro jehož veřejnoprávní charakter je naopak typické vystupování třetího subjektu autoritativně rozhodujícího o právech a povinnostech procesních stran. V mediaci je proto rozhodující vůle stran dohodnout se na určitém řešení. Tlak mediátora na vyřešení sporu lze akceptovat jen do té míry, v níž nátlak představuje techniku cílící k efektivnímu vyřešení sporu. Nepřípustný je nátlak, který tuto míru překračuje (např. přinucení k uzavření určité dohody apod.).

---

6 WOLSKI, Bobette. Voluntariness and Consensuality: Defining Characteristics of Mediation. *Australian Bar Review,* 1996–97, roč. 15, s. 213.

7 WOLSKI, op. cit., s. 227.

8 HURDÍK, op. cit., s. 35.

Problematičtější je zaujetí jednoznačného postoje k nutnosti zachování principu dobrovolnosti ve vztahu k zahájení mediace a možnosti využít v civilním procesu „donucení k mediaci", tj. k zahájení mediace. Takové donucení sice často nebrání stranám mediaci později ukončit (zůstává tedy zachování základní kámen principu dobrovolnosti – možnost odmítnout řešit spor či akceptovat konkrétní řešení), na druhou stranu ale může negativně ovlivnit koncepci mediace a její úspěšnost a ve svém důsledku i fungování civilního procesu, proto je nutné zkoumat jednotlivé nástroje donucení a jejich možný vliv na koncepci mediace a civilního procesu.

A. Nelle[9] rozlišuje několik nástrojů donucení k mediaci. Mezi relevantní pro kontinentální právní systém náleží: donucení na základě zákona (povinnost zahájit mediaci stanovuje obecně závazné pravidlo); donucení na základě soudního rozhodnutí (povinnost zahájit mediaci zakládá individuální právní akt); donucení na základě smlouvy – mediační doložky (povinnost vzniká z vůle stran).

V závislosti na tom, jak nástroje donucení používáme, je můžeme rozdělit na přímé a nepřímé. Zatímco nástroje přímého donucení cílí bezprostředně k zahájení mediace, nástroje nepřímého donucení oproti tomu představují spíše motivaci stran k jejímu zahájení.

Přímé donucení k mediaci obvykle působí ve formě kategorické nebo diskreční.[10] Kategorický systém donucení působí plošně pro určenou množinu případů. Příkladem může být stanovení zákonné povinnost zahájit mediaci před podáním sousedské žaloby. Při využití diskreční formy donucení je naproti tomu na uvážení určitého subjektu, zda stranám sporu uloží povinnost zahájit medici. Například může jít o model, v němž má soudce přiznanou možnost uložit procesním stranám individuální povinnost zahájit mediaci.

Nepřímé nástroje donucení k mediaci nestanovují povinnost zahájit mediaci. Jejich smyslem je nepřímo podnítit strany sporu, aby si k řešení sporu samy zvolily mediaci. Intenzita jejich působení je rozličná. Můžeme využít

9 NELLE, Andreas. Making Mediation Mandatory: A Proposed Framework. *Ohio State Journal on Dispute Resolution,* 1992, roč. 7, č. 2, s. 289.

10 QUEK, Dorcas. Mandatory Mediation: an Oxymoron? Examining the Feasibility of Implementing a Court-Mandated Mediation Program. *Cardozo Journal of Conflict Resolution,* 2010, roč. 11, č. 2, s. 481.

informační povinnosti vybraných právnických profesí o možnosti využití mediaci až po institut nařízení prvního setkání s mediátorem[11] za účelem seznámit strany s mediací. Dalšími nástroji jsou např. penalizace strany nepřiznáním náhrady nákladů řízení při neprovedení pokusu o mediaci či naopak její zvýhodnění, kupříkladu vynětím z povinnosti platit soudní poplatek nebo jeho část při snaze o řešení sporu v mediaci či daňovými úlevami.

Nástroje donucení je vhodné využívat takovým způsobem, aby přispívaly ke zvyšování četnosti využívání mediace, ale zároveň, aby v důsledku přílišného donucení nesnižovali její úspěšnost. D. Quek[12] uvádí tři okolnosti vedoucí ke ztrátě dobrovolnosti – kategorické, nahodilé nařizování mediace; nepřiměřená sankce za odmítnutí mediace; nadměrný dohled nad účastí v mediaci.

2.2 Právní hledisko

Pro civilní právo procesní nepředstavuje ryze dobrovolný systém využívání mediace problém, neboť v něm zcela absentují jakákoliv donucující opatření, která by byla schopna narušit jeho základy. Určitý vliv na civilní proces by tento model mohl mít v některých systémech toliko sekundárně – např. by mohlo dojít k poklesu sporů řešených v mediaci, což by mohlo zapříčinit vyšší nápad a potažmo i vyšší zatížení soudů.

O poznání větší riziko pro civilní proces představuje druhý extrém – zavedení tzv. mandatorní mediace, tedy systému postaveného na značné míře donucení, v němž pokus o mediaci představuje v jistém smyslu procesní podmínku. Takový systém může představovat nebezpečí pro samotné ústavní základy civilního procesu. Jde zejména o možné omezení práva na spravedlivý proces, konkrétně práva na přístup k soudu.

V Anglii byla tato otázka řešena před *Court of Appeal* ve spojených věcech *Halsey v. Milton Keynes General NHS Trust* a *Steel v. Joy*.[13] Soud shledal, že požadovat po neochotné straně, aby na základě uložené povinnosti řešila svůj spor v mediaci, narušuje základní právo účastníka řízení na přístup k soudu

11 Viz § 100 odst. 2, o. s. ř.
12 QUEK, op. cit., s. 490–492.
13 Rozhodnutí Court of Appeal ze dne 11. 5. 2004, [2004] EWCA Civ 576.

podle článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv. Soud svůj závěr odůvodnil tím, že povinnou mediací by nebylo dosaženo ničeho kromě navýšení nákladů stran, posunu doby, kdy by soud skončil řízení, a poškození vnímání efektivity forem ADR.

K této otázce se v nedávném rozhodnutí explicitně vyjádřil také Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku ze dne 14. 6. 2017, C-75/16, ve věci *Menini a Rampanelli proti Banco Popolare Società Cooperativa*[14] V souzeném případě se italský bankovní ústav domáhal vydání platebního rozkazu vůči L. Meninimu a M. A. Rampanelli znějícího na částku odpovídající částce, kterou mu podle jeho tvrzení jmenovaní dluží na základě smlouvy uzavřené za účelem otevření běžného účtu. Dlužníci podali proti tomuto příkazu odpor. Podle vnitrostátního práva použitelného *ratione temporis* bylo takové řízení o odporu přípustné pouze za podmínky, že strany před tím zahájily mediaci.

Soudní dvůr EU ve vztahu ke směrnici 2008/52[15] vyložil, že mediační řízení mohou zahájit strany sporu nebo může být navrženo či nařízeno soudem, avšak i stanoveno právem členského státu. Nejsou tedy dotčeny vnitrostátní právní předpisy, podle nichž je využití mediace povinné, za předpokladu, že tyto právní předpisy nebrání stranám sporu ve výkonu jejich práva na přístup k soudnictví. Dobrovolná povaha mediace netkví ve volnosti stran využít tohoto řízení, ale i ve skutečnosti, že strany sporu za ně samy odpovídají, mohou je organizovat podle svého uvážení a kdykoli je mohou ukončit. Není tedy důležité, zda má systém mediace povinnou či nepovinnou povahu, nýbrž je důležitá skutečnost zachování práva stran sporu na přístup k soudnictví.[16]

Z ustálené judikatury Soudního dvora EU nicméně vyplývá, že „*základní práva nejsou absolutními výsadami, nýbrž mohou být předmětem omezení za podmínky, že tato omezení skutečně odpovídají cílům obecného zájmu sledovaným dotčeným opatřením a nejsou vzhledem ke sledovanému cíli nepřiměřeným a neúnosným zásahem, jímž by byla ohrožena samotná podstata takto zaručených práv*."[17]

14 Rozsudek SD EU, věc C-75/16.
15 Směrnice č. 2008/52/ES.
16 Rozsudek SD EU, věc C-75/16, body 49–51.
17 Rozsudek SD EU, věc C-317/08 až 320/08.

„*Požadavek mediačního řízení jako podmínky přípustnosti žaloby se tedy může ukázat slučitelným se zásadou účinné soudní ochrany, nevede-li toto řízení k vydání rozhodnutí, které je pro jeho účastníky závazné, nepředstavuje-li podstatné prodlení, pokud jde o podání žaloby k soudu, staví-li promlčení dotyčných práv a nevede-li pro jeho účastníky ke vzniku nákladů, nebo jeho náklady jsou pro jeho účastníky nevýznamné, avšak pouze za podmínky, že elektronická forma nepředstavuje jediný způsob přístupu k uvedenému řízení o urovnání sporu a ve výjimečných případech, kdy je vyžaduje naléhavost situace, jsou přípustná předběžná opatření.*“[18]

2.3 Teoretický závěr

Na základě provedeného rozboru z hlediska mediace i hlediska právního lze uzavřít, že první extrémní pojetí projevující se plnou dobrovolností využití mediace neomezuje principy, na nichž je vystavěna koncepce mediace, přímo nenarušuje ani principy a systém právní, a v zásadě tak nečiní žádný problém.

Problém, a tedy i limit rámce, v němž bychom se při tvorbě práva měli pohybovat, však může představovat opačné extrémní pojetí, který představuje mandatorní využívání mediace. Princip dobrovolnosti v mediaci by neměl být omezen natolik, aby začala klesat úspěšnost prováděných mediací. V takovém případě přestává koncepce dospívat k cílům pro ni charakteristickým. Ve vztahu k právu na přístup k soudu by zase měly být respektovány citované závěry Soudního dvora EU.

Jaké možnosti v takto vymezeném rámci zůstaly? V zásadě je představitelné využití škály možností od ryzí dobrovolnosti až po určitou míru donucení, která by nepřesáhla únosnou mez omezení principu dobrovolnosti v mediaci a práva na přístup k soudu. V tomto rámci je vhodné se při legislativních změnách pohybovat, ještě však nic nevypovídá o vhodnosti a efektivitě připuštěných možností.

3 Příklady donucení k mediaci v právní úpravě

Pro výběr co nejefektivnější modelu z vymezeného rámce přípustných možností, je účelné nahlédnout do zahraničních právních úprav mediace a analyzovat využité nástroje donucení. Tyto informace nám mohou pomoci

18 Rozsudek SD EU, věc C-75/16, body 61.

při volbě vhodného efektivního modelu – tj. takového řešení, které bude na jednu stranu dostatečně motivovat strany řešit svůj spor v mediaci a na druhou stranu nepřekročí hranici přípustného omezení principu dobrovolnosti v mediaci a právo na spravedlivý proces.

3.1 Itálie

Podle italského vládního nařízení č. 28/2010[19] mediace mohla být: mandatorní; dobrovolná; vyžadovaná na základě smluvního ujednání; nařízená soudem (a to i v případech, v nichž mediace nebyla mandatorní). V březnu 2011 nabylo účinnosti ustanovení tohoto vládního nařízení zavádějící mandatorní mediaci. Strany sporu byly podle něj povinny pokusit se o mediaci před zahájením soudního řízení ve vymezených typech sporů. Mediace se tak v tomto okruhu stala jakousi procesní podmínkou. Šlo o spory, jejichž předmětem byly otázky týkající se věcných práv, vypořádání a správy majetku, dědictví, rodinných smluv, nájmu, výpůjčky, nájmu podniku, náhrady škody způsobené provozem vozidla nebo plavidla, lékařské odpovědnosti a pomluvy prostřednictvím tisku nebo jiného komunikačního prostředku, pojistných, bankovních a finančních smluv.[20] Pokud byl v těchto případech podán návrh na zahájení soudního řízení, aniž by se strany pokusily o mediaci, soud zastavil řízení až na čtyři měsíce, aby se strany mohly o řešení sporu v mediaci pokusit. V případě, že v mediaci nebylo dosaženo dohody, mediátor mohl stranám nabídnout návrh řešení. Ty se mohly rozhodnout, zda takový návrh akceptují či odmítnou; odmítnutí však mohlo mít důsledky v oblasti nákladů řízení.[21] Pokud následné soudní rozhodnutí korespondovalo s návrhem mediátora na vyřešení sporu, soud vyloučil náhradu nákladů vzniklých účastníku řízení, který měl ve věci úspěch a který návrh odmítl, za období následující po vypracování návrhu a uložil mu náhradu nákladů účastníka řízení, který neměl ve věci úspěch, za stejné období, jakož i zaplacení další částky do státní pokladny ve výši odpovídající

19 ITÁLIE. D*ecreto legislativo 4 marzo 2010*, s. 28.

20 MASTELLONE, Carlo a Laura RISTORI. Italy. In: ALEXANDER, Nadja, Sabine WALSH, Martin SVATOŠ et al. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2017, s. 465–492.

21 NOLAN-HALEY, Jacqueline M. Is Europe Headed down the Primrose Path with Mandatory Mediation? *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation,* 2012, č. 37, s. 1005.

jednotnému poplatku. Pro zbylé typy sporů zůstalo využití mediace nadále dobrovolné, nesjednaly-li si strany něco jiného smluvně nebo nenařídil-li mediaci v jednotlivých případech soud.

Ustanovení nařízení vlády zakotvující mandatorní mediaci bylo zrušeno ústavním soudem, neboť vláda k jeho vydání neměla kompetenci.[22] Od září 2013 fungoval systém mandatorní mediace v modifikované formě, legislativně doplněné o úpravu obsaženou v zákoně č. 98/2013. Ke splnění podmínky přípustnosti žaloby nově postačovalo absolvování prvního setkání s mediátorem (tzv. systém *opt-out*). Advokáti měli ve vztahu ke svým klientům informační povinnost (zejm. o mediaci a o daňových zvýhodněních) a strany jimi musely být v mediaci povinně zastoupeny; mediační dohoda s podpisy advokátů stran pak byla přímo vykonatelná.[23]

Včlenění donucovacích opatření k mediaci do civilního procesu bylo odůvodňováno zejména snahou o odbřemenění soudů, které se potýkaly s obrovským množstvím nevyřízených věcí.[24] Opatření cíl částečně splnila. Úspěšnost mediace však drasticky klesla. V roce 2016 se úspěšnost provedených mediací pohybovala pouze okolo 43 %, v případě započtení i věcí, v nichž bylo uskutečněno pouze první setkání s mediátorem, se úspěšnost pohybovala dokonce okolo 24 %.[25]

3.2 Anglie

V Anglii soud formálně nemůže stranám bez jejich vůle nařídit mediaci. Strany ji však často samy či po doporučení advokáta využijí, neboť jim hrozí, že ponesou náklady řízení v případě, že ji na návrh druhé strany či soudu bezdůvodně odmítnou. Soud může po dobu probíhající mediace zastavit řízení.[26]

---

22 SVATOŠ, Martin. Mandatory Mediation Strikes Back. *Mediate.com* [online]. Publikováno v listopadu 2013 [cit. 14. 1. 2018].

23 MASTELLONE, RISTORI, op. cit., s. 465–492.

24 Ibid.

25 Údaje dostupné ve statistikách na webových stránkách italského ministerstva spravedlnosti [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: https://webstat.giustizia.it/

26 MARSH, Bill, Alexander ODDY a Jan O'NEILL. Anglie. In: ALEXANDER, Nadja, Sabine WALSH, Martin SVATOŠ et al. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2017, s. 215–220.

Court of Appeal v již citovaném rozhodnutí ve spojených věcech *Halsey v. Milton Keynes General NHS Trust* a *Steel v. Joy* shledal s přihlédnutím k možným nastíněným negativním konsekvencím mandatorní mediace ve vztahu k omezení práva na spravedlivý proces, že zatímco nucení stran k zapojení se do mediace je nepřijatelné, je rolí soudu pobízet k volbě mediace. Proto soud dále rozhodl, že strany, dokonce i ty ve sporu úspěšné, které bezdůvodně odepřou souhlas s mediací, mohou být odpovědné za náklady řízení. Podle náhledu soudu leží na neúspěšné straně břemeno, aby prokázala, že je zde odchylka od obecného pravidla, podle nějž náklady nese neúspěšná strana.[27]

Soud v rozhodnutí uvedl demonstrativní výčet faktorů, které je možno vzít v potaz při určování, zda je odmítnutí strany účastnit se mediace opodstatněné: podstata sporu; význam případu; pokusily se vyřešit spor jinými metodami; náklady mediace by byly nepřiměřeně vysoké; vzniklo by zpoždění, které by straně způsobilo škodu; využití mediace by mělo obstojnou šanci na úspěch.[28]

3.3 Bulharsko, Rumunsko

Za zmínku stojí rovněž motivační opatření zakotvená v bulharské a rumunské právní úpravě poplatkové povinnosti. V Bulharsku mohou strany úspěšné při řešení sporu v mediaci získat náhradu ve výši 50 % zaplaceného soudního poplatku.[29] V Rumunsku dokonce uvažují o plném vynětí z poplatkové povinnosti.[30]

3.4 Teoretický závěr

Lze shrnout, že modely postavené na mandatorní mediaci se mohou snáze dostat do rozporu s právem na přístup k soudu. Silně též omezují princip dobrovolnosti v mediaci, což značí výrazný pokles úspěšnosti prováděných mediací. Naopak vhodné může být využití některých nepřímých nástrojů,

---

27 Rozhodnutí Court of Appeal ze dne 11. 5. 2004, [2004] EWCA Civ 576; Rovněž NOLAN-HALEY, op. cit., s. 1000.

28 Rozhodnutí Court of Appeal ze dne 11. 5. 2004, [2004] EWCA Civ 576.

29 NOLAN-HALEY, op. cit., s. 1005.

30 GAVRILA, Constatnin-Adi a Sanda Elena LUNGU. Romania. In: ALEXANDER, Nadja, Sabine WALSH, Martin SVATOŠ et al. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2017, s. 656.

jejichž účelem je informovat a motivovat (informační povinnost, přiznávání náhrad nákladů řízení, placení či vracení soudních poplatků, daňové úlevy apod.).

4 Závěr

Mediace představuje mezi formami ADR vlajkovou loď a její význam jako alternativy k soudnímu řízení celosvětově vzrůstá. V ideálním případě by měl vývoj řešení civilních sporů vést takovým směrem, že se ze soudního řízení stane prostředek *ultima ratio*. Tím ovšem není jakkoliv snižována úloha či důležitost civilního procesu. Pokud by sporné strany nebyly schopny vyřešit svůj konflikt společně, bylo by toliko vhodné, aby obecně jako další krok vždy ve všech případech nenásledovalo podání žaloby (návrhu na zahájení soudního řízení). Soudní řízení pro strany může znamenat citelný zásah, a to jak v rovině objektivní (finanční náklady, časové zatížení atd.), tak i v rovině subjektivní (formální přístup, psychické vypětí apod.). Nabízí se tedy možnost pokusit se vyřešit spor mimosoudně, neformálně a smírně za po moci třetí neutrální osoby, odborníka na řešení sporů, s vynaložením minima finančních a časových ztrát a s možností pracovat na vylepšení právních i sociálních vztahů účastníků. Toto směřování by beze sporu mělo pozitivní význam i pro celé civilní soudnictví a vliv na jeho přetíženost. Nastíněný systém, v němž by strany zvolily soudní způsob řešení až jako posední možnost, však není vhodné nařizovat autoritativně. Sporné strany by k tomuto východisku měly dospět ideálně v konkrétních případech samy; to koreluje i s principem dobrovolnosti, na němž je koncepce mediace vystavěna.

Se závěrem, že využívání mediace pro řešení civilních sporů by mělo přicházet zespoda (přímo od samotných sporných stran) a nikoliv seshora v podobě přímého donucení, souvisejí i nástroje, kterými můžeme na strany působit. Za tohoto smýšlení se jeví jako vhodné a účelné využít nástroje nepřímého donucení s nižší intenzitou zásahu do autonomie stran zvolit si způsob řešení sporu, tedy zejména nástroje motivační. Takových lze nalézt celou řádku. Jako vhodný nástroj se v tomto kontextu jeví např. zavedení informační povinnosti o možnosti řešit spor v mediaci, jejímž nositelem by byli zástupci vybraných právnických profesí (zejm. advokátů), neboť je účelné,

aby moment, kdy se strany sporu dozvědí o mediaci a možnostech jejího využití, nastal ještě před zahájením soudního řízení. A dále nástroje mimoprávní (osvětová činnost) i právní – ulehčení straně pokoušející se o smírné vyřešení sporu, resp. zatížení strany bezdůvodně je odmítající.

Literature

ALEXANDER, Nadja, Sabine WALSH, Martin SVATOŠ et al. *EU Mediation Law Handbook: Regulatory Robustness Ratings for Mediation Regimes*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-90-411-5859-8.

HURDÍK, Jan. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-2001-6.

NELLE, Andreas. Making Mediation Mandatory: A Proposed Framework. *Ohio State Journal on Dispute Resolution,* 1992, roč. 7, č. 2, s. 287–314. ISSN 1046-4344.

NOLAN-HALEY, Jacqueline M. Is Europe Headed down the Primrose Path with Mandatory Mediation? *North Carolina Journal of International Law and Commercial Regulation*, 2012, č. 37, s. 981–1012. ISSN 0743-1759.

QUEK, Dorcas. Mandatory Mediation: an Oxymoron? Examining the Feasibility of Implementing a Court-Mandated Mediation Program. *Cardozo Journal of Conflict Resolution,* 2010, roč. 11, č. 2, s. 479–510.

SPENCER, David; BROGAN, Michael. *Mediation Law and Practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006. ISBN 0-521-67694-0.

SVATOŠ, Martin. Mandatory Mediation Strikes Back. *Mediate.com* [online]. Publikováno v listopadu 2013 [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.mediate.com/articles/SvatosM1.cfm

WOLSKI, Bobette. Voluntariness and Consensuality: Defining Characteristics of Mediation. *Australian Bar Review,* 1996–97, roč. 15, s. 213. ISSN 0814-8589.

ITÁLIE. Decreto legislativo 4 marzo 2010, n. 28. In: *Gazzetta Ufficiale della Repubblica Italiana*. Istituto Poligrafico e Zecca dello Stato S.p.A. [cit. 14. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.gazzettaufficiale.it/gunewsletter/dettaglio.jsp?service=1&datagu=2010-03-05&task=dettaglio&numgu=53&redaz=010G0050&tmstp=1268383881637

Rozhodnutí Court of Appeal ze dne 11. 5. 2004. *Halsey v. Milton Keynes General NHS Trust* a *Steel v. Joy*, [2004] EWCA Civ 576 [cit. 10. 01. 2018]. Dostupné z: http://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2004/576.html

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 14. 6. 2017. *Menini a Rampanelli proti Banco Popolare Società Cooperativa*. Věc C-75/16 [cit. 06. 01. 2018]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=191706&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=2376753

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 18. 3. 2010. *Alassini a další*. Věc C-317/08 až 320/08 [cit. 06. 01. 2018]. Dostupné z: http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=79647&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=96916

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/52/ES ze dne 21. května 2008 o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 7. 1. 2018]. Dostupné z: http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:cs:PDF

Contact – e-mail

Jan.Holas@law.muni.cz

Výjimečná vedlejší intervence

Petra Lavická

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Klasické úpravy civilního sporného řízení rozlišují mezi tzv. pravidelnou a výjimečnou vedlejší intervencí. Systém dvou stran je doplněn třetí osobou, která vstupuje do řízení na základě vlastního právního zájmu na výsledku řízení, nebo může být ke vstupu do řízení vyzvána jednou ze stran. Tato třetí osoba může „pouze" podporovat jednu ze stran nebo se na ni nahlíží jako na nerozlučitelného účastníka. Tento příspěvek se bude zabývat jednak uvedenými typy vedlejší intervence, jednak postavením vedlejšího intervenienta v řízení.

Keywords in original language

Jednoduchá vedlejší intervence, výjimečná vedlejší intervence

Abstract

Classical forms of civil dispute proceedings distinguish between so-called regular and extraordinary third-party intervention. The two-party system is added by the third person that enters the dispute on his own legal interest on the aim of the dispute or is called to take part in the dispute by the party. This third person can "only" support the party or the intervening third party shall be deemed to be the necessary joinder of the primary party. The paper will discuss these two types of the third-party intervention and what role the third party has in the dispute.

Keywords

Third-party Intervention in Support of a Party to the Dispute as a Necessary Joinder of Parties; Third-party Intervention in Support of a Party to the Dispute.

1 Úvod

V této práci se hovoří o dělení vedlejší intervence na jednoduchou/pravidelnou a výjimečnou/vedoucí ke vzniku společenství, ačkoliv toto dělení současný zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“) nezná. Pod prvním pojmem je třeba si představit tento institut tak, jak jej zná platné právo, pro charakteristiku druhého typu vedlejší intervence je třeba vycházet ze starší české komentářové literatury a zahraniční procesní úpravy; v tomto článku bude pojednáno o výjimečné vedlejší intervenci tak, jak jej upravuje rakouský civilní řád soudní (Gesetz 113/1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten, Zivilprocessordnung, dále také „ZPORak“).

2 Současný stav – základní charakteristika vedlejší intervence jako intervence jednoduché/pravidelné

Právní úprava vedlejší intervence je obsažena v § 93, o. s. ř., dle jehož prvního odstavce „*se jako vedlejší účastník může vedle žalobce nebo žalovaného zúčastnit řízení ten, kdo má právní zájem na jeho výsledku*“, přičemž jde jen o řízení sporné. Smyslem této intervence je umožnit subjektům, o jejichž právech a povinnostech se v řízení sice nerozhoduje, ale které mají na výsledku řízení právní zájem, aby mohly svou aktivní účastí na tento výsledek působit.

V případě hlavní strany sporu je právní zájem podmínkou její úspěšnosti v řízení, právní zájem na výsledku řízení je implicitně dán. U žalob na plnění právní zájem evidentní bez výslovného tvrzení, neboť představuje přisouzení plnění, které podle názoru hlavní strany jí náleží. U určovacích žalob je poté požadavek právního zájmu, dokonce naléhavého, dán výslovně zákonem (§ 80, o. s. ř.).

Vedlejší intervenient se v řízení připojuje k té straně sporu, na jejímž vítězství má tedy – podle svého prohlášení – právní zájem. Jako podmínku vedlejší intervence požaduje zákon právní zájem intervenienta na výsledku řízení, tj. právní zájem na vítězství jedné nebo druhé strany ve sporu. Jde o vlastní zájem intervenienta (tzn. že výsledek řízení se zprostředkovaně dotkne jeho právního postavení) a musí jít o zájem právní (nikoliv snad jen obecný zájem přátelský, snahu pomoci, rovněž nepostačuje budoucí zájem), přitom ale vedlejší intervence neslouží pouze k ochraně zájmů vedlejšího

intervenienta, ale zároveň k ochraně zájmů procesní strany, na jejíž podporu intervenient do řízení vstoupil[1]. Typicky jde o situaci, kdy účastník má, v případě své prohry postih (regres) vůči třetí osobě, tato třetí osoba, jíž regres hrozí, má právní zájem na vítězství takového žalovaného. Existenci právního zájmu, a tedy přípustnost vedlejšího účastenství zkoumá soud pouze na návrh některého z účastníků.

Tato česká úprava se neliší od rakouské, která rovněž předpokládá právní zájem na vítězství hlavní strany. Právní zájem lze prokázat tehdy, pokud rozhodnutí má bezprostřední (ale i nepřímé)[2] a příznivé (nebo také nepříznivé) právní účinky na soukromoprávní nebo veřejnoprávní vztahy vedlejšího intervenienta. Právní zájem se má vztahovat k straně nebo hlavnímu předmětu sporu.[3]

Do řízení vstupuje vedlejší intervenient z vlastního podnětu nebo na výzvu účastníka učiněnou prostřednictvím soudu. Platný občanský soudní řád hovoří o „výzvě", nicméně česká komentářová literatura používá pojem „opověď/opovědění rozepře", a to ve smyslu formálního oznámení sporu třetí zainteresované osobě[4]. Reakce opovězené strany nemusí ovšem spočívat pouze ve vstupu do řízení v pozici vedlejšího intervenienta, může učinit soukromoprávní jednání, kterým odpovídající stranu jejího závazku v příslušeném rozsahu zbaví[5].

---

1 Nález Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 553/03.

2 Typickým příkladem by byl ručitel jako vedlejší účastník na straně dlužníka, za jehož dluh se zaručil. Právní zájem na jeho vítězství je zde jednoznačný. Samotné rozhodnutí jeho právní postavení ale přímo neupravuje.

3 K tomu odlišně A. Deixler-Hübner, která dovozuje, že do právního sporu může vstoupit třetí osoba bez vztahu ke straně nebo předmětu sporu, jež má pouze právní zájem na vítězství jedné ze stran, neboť výsledek sporu se dotkne jeho právní sféry. DEIXLER-HÜBNER, Astrid. *Die Nebenintervention im Zivilprozeß*. Wien: Verlag Orac, 1993, s. 102.

4 Opovědí oznamuje účastník třetí osobě, že podal žalobu nebo že byla proti němu podána žaloba, o co jde v této žalobě, kdo je jeho odpůrcem a co se dosud stalo v řízení o této žalobě. Rovněž účastník sděluje třetí osobě, že jí opovídá řízení, a proč jí ho opovídá. Z opovědi řízení však třetí osobě nevzniká procesně právní povinnost vstoupit do řízení na straně účastníka jako vedlejší účastník. Opovědění rozepře užívá prof. V. Hora v učebnici HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 31; nebo tento institut nalezneme v komentáři DVOŘÁK, Bohumil. § 93. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 391; či jako opověď řízení v komentáři STEINER, Vilém. § 93. In: HANDL, Vlastimil a Josef RUBEŠ. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Panorama, 1985, s. 420.

5 DVOŘÁK, Bohumil. § 93. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 391.

V rakouském civilním řádu se používá potom pojem der Beitrittsschriftsatz, die Beitrittserklärung, což v překladu znamená písemné vyjádření k přistoupení, které je prohlášením vznesené vůči soudu, resp. jednoduše v druhém případě prohlášení o přistoupení, které je možné učinit vůči soudu nejen písemně[6].

Vedlejší intervenient může vstoupit do řízení v kterémkoli stádiu[7], zároveň přistupuje do stavu řízení, který tu je v době jeho vstupu, což zahrnuje také stadium řízení o opravných prostředcích, včetně těch mimořádných, a jak je rozdílné od rakouské úpravy, nikoliv do dovolacího řízení[8]. Od tohoto okamžiku musí soud s vedlejším intervenientem jako s účastníkem jednat v té formě, že má právo být v řízení slyšen, předvolává jej soud k jednání, doručuje mu písemnosti a poskytuje mu příležitost vyjádřit se k tvrzením a návrhům protistrany. V řízení je ovšem vyslechnut jako svědek, ne jako procesní strana.

Vedlejší intervenient nenabývá postavení strany sporu, a je také vyloučeno, aby vedlejšímu intervenientovi bylo rozhodnutím ve věci samé přisouzeno právo nebo byla uložena povinnost, jež tvoří předmět sporu ve věci samé. Má tedy jen obdobné postavení jako účastník v tom smyslu, že může procesními úkony pomáhat té straně sporu (v ZPORak jde o pojem „der Streithelfer"), k níž se připojil. Nemůže ovšem činit dispoziční úkony (uznání nároku, zpětvzetí žaloby, uzavření smíru). Také mu nesvědčí úkony, které jsou vázány výlučně na osobu účastník (např. návrh na prominutí zmeškání lhůty, žádost o ustanovení zástupce)[9]. Dostanou-li se jeho procesní úkony do rozporu s úkony hlavní strany, soud dá přednost úkonům hlavní strany, ta jediná nese procesní odpovědnost za svůj úspěch v řízení; k odporujícím

6 DEIXLER-HÜBNER, Astrid. *Die Nebenintervention im Zivilprozeß*. Wien: Verlag Orac, 1993, s. 65.

7 Poprvé může vstoupit do řízení na straně účastníka tehdy, až je účastníku doručena žaloba, nic nebrání jeho vstupu také v průběhu odvolacího řízení (§ 211, o. s. ř.), přičemž jeho vstup není vyloučen ani v řízení o mimořádných opravných prostředcích (§ 243 b, o. s. ř.). K tomu rozdílně viz prof. Hora: vedlejší intervenient není oprávněn spor zahájit, proto nemůže podávat žalobu na obnovu a pro zmatečnost. HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 29.

8 Vyjma dovolání do nákladů viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 04. 2014, sp. zn. 25 Cdo 644/2014.

9 DVOŘÁK, Bohumil. § 93. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář. 1. vyd.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 392.

úkonům vedlejšího účastníka soud pro jejich nepřípustnost nepřihlíží (podle rakouské literatury je to z toho důvodu, že hlavní strana je „pánem sporu“).

Závislé postavení vedlejšího účastníka v řízení sebou nese to, že odporující strana nemůže proti němu vznést vlastní návrh, to samé ale nemůže udělat ani vedlejší účastník vůči hlavní protistraně (např. vznést námitku, která souvisí s právním vztahem k protistraně, jako je námitka započtení vzájemné pohledávky).

Z rakouské právní úpravy poté vyplývá specifická úprava, kdy se vedlejší intervenient může stát stranou sporu, pokud k tomu svolí obě dosavadní strany – vstupuje pak do sporu jako strana na místo té strany k níž původně přistoupil, když dosavadní strana ze sporu vystoupí (das Parteiwechsel). Typicky jde o situaci, kdy z důvodu věcné legitimace se touto výměnou stává z vedlejšího intervenienta žalobce či žalovaný. [10]

Vedlejší účastník nese sám náklady spojené se svými procesními úkony. Co se týká nákladů řízení, při ztrátě sporu, hradí soudní náklady hlavní strana. Jestliže vedlejšímu účastníku vzniknou jeho účastí v řízení náklady, má v případě, že účastník, na jehož stranu do řízení vstoupil, bude ve sporu úspěšný, právo na jejich náhradu. Naopak prohraje-li spor hlavní účastník, kterého vedlejší účastník v řízení podporuje, musí se i vedlejší účastník podílet na náhradě nákladů řízení vítězi ve sporu.[11]

3 Výjimečná vedlejší intervence – základní charakteristika

Výjimečná vedlejší intervence je institut, které dnešní civilní procesní předpis nezná, nicméně nebylo tomu vždy. Ještě občanský soudní řád z roku 1950 (zákon č. 142/1950 Sb.) nepřímo k výjimečné vedlejší intervenci odkazoval v § 418, a to ustanovením, které přiznávalo vedlejšímu účastníku postavení nerozlučného společníka (§ 414 odst. 1 zákona č. 142/1950 Sb.), což

10 FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts.* 2. Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, s. 198.

11 Co se týká soudního poplatku, pokud vedlejší intervenient vstupuje do sporu na straně žalobce, ten za něj poplatek hradí. Pro odvolání ovšem v komentářové literatuře již platí, že poplatek si vedlejší intervenient hradí sám, stejně jako pro jiné přezkumné řízení [DVOŘÁK, Bohumil. § 93. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář.* 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 393; HANDL, Vlastimil a Josef RUBEŠ. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Panorama, 1985, s. 423].

je charakteristika blízká koncepci, kterou nacházíme v rakouském civilním řádu, jenž pro tento druh vedlejší intervence užívá pojem „die streitgenössische Nebenintervention“, tedy vedlejší intervence vedoucí k účastenství ve sporu. Základním předpokladem této výjimečné vedlejší intervence je skutečnost, že se účinek soudního rozhodnutí vztahuje i na vedlejšího intervenienta. Přitom některé předpoklady vedlejší intervence tak, jak jsou popsány výše, platí také v případě u této výjimečné intervence.

Postavení výjimečného vedlejšího intervenienta je odlišné od postavení jednoduchého intervenienta, kterému je přisouzeno místo „pouhého“ pomocníka ve sporu hlavní strany. Skutečnost, že rozsudek účinkuje i vůči vedlejšímu účastníkovi, je důkazem existence jeho právního zájmu na výsledku řízení[12]. Vedlejší intervenient v tomto postavení spolu s účastníkem (účastníky), na jehož stranu přistoupil ke sporu, také platí soudní poplatek společně a nerozdílně (viz analogicky s nerozlučným společenstvím v české právní úpravě[13]).

Ustanovení k této vedlejší intervenci nalezneme v ZPORak v § 20 a ve vztahu k jednoduché vedlejší intervenci znamená pro vedlejšího intervenienta silnější procesní postavení ve sporu. Výjimečné postavení přísluší takovému vedlejšímu intervenientovi, jehož postihne právní moc rozhodnutí vydaného proti straně, k níž přistoupil; účinky (a to pouze právní) rozhodnutí pak dopadají na vedlejšího intervenienta tehdy, pokud to vyplývá z povahy předmětu řízení, nebo to předpokládá právní předpis viz dále.

Ustanovení § 20 ZPORak přiznává vedlejšímu intervenientovi postavení nerozlučného společníka (§ 14 ZPORak)[14]. Jeho postavení je tedy podobné postavení nerozlučného společníka ve sporu, přesto vedlejším intervenientem zůstává i nadále. Přijímá spor ve stavu a období, v jakém do něj

12 HANDL, Vlastimil a Josef RUBEŠ. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Panorama, 1985, s. 680–681.

13 HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 31; § 2 odst. 8 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, usnesení Ústavního soudu ze dne 21. 8. 2007, sp. zn. I. ÚS 1265/07.

14 V předchozí rakouské právní nauce byl vedlejší intervenient brán pouze jako nerozlučný účastník strany (der Streitgenosse einer einheitlichen Partei) bez postavení strany v řízení. Později bylo přijato řešení, kde se vedlejšímu intervenientovi přiznalo postavení účastníka v nerozlučném společenství bez omezení z toho důvodu, aby měl možnost získat pro sebe příznivé rozhodnutí. Odkazem na nerozlučné společenství v ZPORak je sním zacházeno jako s nerozlučným společníkem.

vstoupil, výjimečný vedlejší intervenient musí být ke každému jednání obeslán, doručují se mu veškerá soudní rozhodnutí ve věci, není vyslýchán jako svědek, ale jako strana řízení, a procesní úkony nejsou závislé na vůli strany – odporují-li úkony vedlejšího intervenienta úkonům strany, pak platí ty procesní úkony, které jsou straně příznivější, úkony vedlejšího účastníka neustupují úkonům strany[15].

Z povahy předmětu řízení působí účinky rozhodnutí také na vztahy vedlejšího intervenienta vůči protistraně hlavní strany. Jsou to například příklady singulární sukcese (§ 107a, o. s. ř.) – tak může dědic v řízení o věci, o které se vede spor, jako tento vedlejší intervenient přistoupit ke sporu a na právního nástupce se budou vztahovat právní účinky rozhodnutí, aniž by to upravoval zákon. V poddlužnickém sporu přistoupivší věřitel do již zahájeného řízení bude mít postavení výjimečného vedlejšího účastníka. Postupník (nový věřitel) jako nositel zástavního práva bude mít toto postavení taktéž.[16] Podle rakouského insolvenčního zákona se předpokládá vedlejší intervence s postavením nerozlučného účastníka v případě rozhodnutí o pravosti a pořadí pohledávek v insolvenčním řízení, kdy rozhodnutí v právní moci jsou účinné vůči všem insolvenčním věřitelům[17].

V české právní úpravě je v insolvenčním řízení vedlejší intervence výslovně zapovězena [§ 14 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)] vyjma incidenčních sporů (§ 16 odst. 2 insolvenčního zákona), mezi které spory o pravost a pořadí či výši pohledávek do incidenčního řízení patří. Ve vykonávacím řízení pak v § 267a, o. s. ř. jde o podobnou úpravu, kdy lze vůči věřiteli popřít pravost, výši, skupinu nebo pořadí některé z pohledávek přihlášených k rozvrhu výtěžku; rozhodnutí má účinky proti všem oprávněným, proti jiným věřitelům povinného a proti povinnému. Konečně v § 36 odst. 5 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních

15 Zda bude vedlejší intervenient v postavení jednoduchém nebo výjimečném, je řešeno zvlášť v jednotlivých případech, každopádně se to neuvádí v usnesení soudu v rozhodnutí o přistoupení (pokud je rozhodováno o přistoupení na návrh), rovněž vedlejší intervenient může zastávat pouze jedno nebo druhé postavení. SCHNEIDER, Birgit. § 20. In: FASHING, Hans a Andreas KONECNY. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Wien: Manz Verlag, 2015, s. 472.

16 SCHNEIDER, Birgit. § 20. In: FASHING, Hans a Andreas KONECNY. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Wien: Manz Verlag, 2015, s. 467.

17 SCHNEIDER, Birgit. § 20. In: FASHING, Hans a Andreas KONECNY. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Wien: Manz Verlag, 2015, s. 468.

exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), se upravuje singulární sukcese, která je také chápána rakouskou právní úpravou jako výjimečná vedlejší intervence.

Pokud si odporují procesní jednání hlavní strany a výjimečného vedlejšího intervenienta, nedává se automaticky přednost jednání hlavní strany. Když hlavní strana vezme zpět žalobu z důvodu vzdání se nároku, má vedlejší intervenient oprávnění napadnout usnesení k tomu vydané (např. pokud je usnesení vydáno navzdory jeho odporu), nebo může jednoduše pokračovat v řízení. Paralelu k jednoduché vedlejší intervenci nalezneme v případě, že hlavní strana není činná, neboť stačí, když jedná vedlejší účastník. Nicméně hlavní strana se při případném podání odporu proti jednání vedlejšího intervenienta musí řídit principem výhodnosti, „ku prospěchu řízení". Vedlejší intervenient může podat návrh na klid řízení, může navrhnout (vhodnou) delegaci. Od doručení rozhodnutí běží intervenientovi vlastní lhůta k podání opravných prostředků, jejichž podání nemůže vzít zpět hlavní strana, stejně tak vzdání se práva na odvolání hlavní stranou nemůže zabránit vedlejšímu intervenientovi k podání vlastního opravného prostředku. Za určitých podmínek má výjimečný vedlejší intervenient právo podat žalobu na obnovu řízení dokonce proti vůli hlavní strany; obnova řízení je účinná přímo vůči vedlejšímu intervenientovi.[18]

Vedlejší intervenient má nárok na náhradu nákladů řízení. Je nejasné, zda jej stíhá povinnost k náhradě nákladů řízení, nicméně se právní věda přiklání k názoru, že na základě svého postavení je mu možné povinnost k náhradě uložit. Ochrana hlavní strany proti jednání vedlejšího intervenienta způsobujícího náklady není přímo dána, proto hlavní strana bude zavázána k povinnosti náhrady bez možnosti takovémuto jednání zamezit.[19]

4 Výjimečná vedlejší intervence a nerozlučné společenství účastníků

O nerozlučné společenství se dle § 91 odst. 2, o. s. ř. jedná tam, „kde jde v řízení o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozsudek musí

18 SCHNEIDER, Birgit. § 20. In: FASHING, Hans a Andreas KONECNY. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Wien: Manz Verlag, 2015, s. 472–473.

19 SCHNEIDER, Birgit. § 20. In: FASHING, Hans a Andreas KONECNY. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Wien: Manz Verlag, 2015, s. 475.

vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně". Toto ustanovení je interpretováno tak, že o nerozlučné společenství jde pouze tehdy, jestliže povaha předmětu sporu neumožňuje, aby byl tento projednáván a rozhodnut samostatně vůči každému ze společníků[20].

Právní úprava výslovně hovoří pouze o rozhodnutí vztahujícím se na všechny účastníky vystupující na jedné straně sporu, což vyplývá z povahy předmětu řízení, nebo ze zákona. O nerozlučné společenství účastníků se jedná např. v případě žalujících manželů jako společných nájemníků v řízení o neplatnosti výpovědi ze společného nájmu, žalovaných v řízení o určení dědického práva[21] nebo jsou to žalovaní v řízení o žalobě z hlavní intervence[22].

V případě nerozlučného společenství platí úkony jednoho z účastníků i pro ostatní. Z povahy věci vyplývá, že v řízení nebude zpravidla prakticky možné, aby jednali všichni účastníci společně, proto občanský soudní řád obecně stanoví, že úkony jednoho z účastníků tak zavazují i účastníky ostatní (§ 91 odst. 2, o. s. ř.).

S ohledem na nedělitelnost uplatněného práva je zřejmé, že žádný z žalovaných nemůže uzavřít sám za sebe se žalobcem soudní smír, žádný z žalobců vzít pouze ve vztahu k sobě žalobu zpět apod., neboť účinky dispozičních úkonů jednoho z účastníků v nerozlučném společenství vždy ovlivní postavení společníků ostatních. Z tohoto důvodu požaduje § 91 odst. 2, o. s. ř. ke změně návrhu, k jeho zpětvzetí, k uznání nároku a k uzavření smíru výslovně souhlas všech účastníků vystupujících na jedné straně sporu.

Tento krátký úvod o nerozlučném společenství nám předestřel některé společné rysy s výjimečnou vedlejší intervencí. Za prvé je to účinek rozhodnutí, jež se vztahuje jak na nerozlučné společníky, tak na procesní stranu a výjimečného vedlejšího intervenienta. Za druhé účinek rozhodnutí se vztahuje na účastníky jednoho nebo druhého společenství podle povahy věci, resp. jak vyplývá z právního poměru, nebo podle zákona. Rovněž výjimečný vedlejší intervenient není vyslýchán jako svědek, ale jako strana.

20 ŠÍNOVÁ, Renáta. *Účastníci nalézacího soudního řízení ve věcech civilních*. Disertační práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2005, s. 156.

21 DVOŘÁK, Bohumil. § 93. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 381.

22 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 03. 2009, sp. zn. 28 Cdo 1042/2008.

Rovněž pokud není činná hlavní strana, má vedlejší intervenient procesní nástroje, jak řízení ovlivnit, což má také účastník nerozlučného společenství. Stejně tak odporující si procesní úkony nerozlučných společníků, resp. hlavní strany a výjimečného vedlejšího intervenienta budou hodnoceny ve světle, čí úkony jsou pro předmětné řízení příznivější. Z pohledu dispozice předmětem sporu jak vedlejší intervenient, tak nerozlučný společník nejsou omezeni činit pouze procesní úkony, i když § 91 odst. 2, o. s. ř. uvádí zákonné výjimky pro jednomyslnost k dispozičním úkonům vůči všem účastníkům nerozlučného společenství[23]. Také pokud je činný pouze jeden z účastníků nerozlučného společenství, jsou účinné jeho procesní úkony vůči ostatním společníkům, kteří činní nejsou. V této souvislosti stačí pouze, pokud je činný vedlejší intervenient, hlavní strana může jeho procesní jednání rozporovat jen pouze při dodržení hlediska „ku prospěchu". Rovněž tak důsledky zmeškání lhůty nebo roku budou vyloučeny, pokud v řízení bude činný alespoň jeden z účastníků, resp. vedlejší intervenient.

Z povahy obou institutů je pak rozdílné to, v jakém stádiu do řízení nerozlučný společník, resp. výjimečný vedlejší intervenient nastupují. Vedlejší intervenient nastupuje již do probíhajícího řízení, musí přijmout stav řízení v podobě, kdy se k němu připojuje. Rovněž tak musí svůj právní zájem prokázat. Vedlejší intervenient může také z povahy věci vznášet proti druhé straně návrhy nezávisle na hlavní straně. Vedlejší intervenient netvoří s hlavní stranou jednotnou stranu v řízení. Jinak co do přípustnosti a účinků procesních úkonů vedlejšího intervenienta se postupuje podle zásad, jako by byl nerozlučným společníkem[24].

---

23 Podle R. Šínové pomocí interpretace argumentem a contrario je tento výčet úkonů, k jejichž provedení je třeba jednomyslného souhlasu všech nerozlučných společníků taxativní. ŠÍNOVÁ, Renáta. *Účastníci nalézacího soudního řízení ve věcech civilních*. Disertační práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2005, s. 158; B. Dvořák ovšem požaduje zásadu jednomyslnosti také pro další procesní úkony viz DVOŘÁK, Bohumil. § 93. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 382.

24 HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, s. 31.

5 Má výjimečná vedlejší intervence budoucnost?

Výjimečná vedlejší intervence není pro české právní prostředí neznámým institutem. Důvody jeho vyloučení z občanského soudního řádu byly čistě ideologické, souvisící se změnou politických a společenských poměrů (odklonu od koncepce úpravy civilního řízení dle rakouského řádu, který na území naší republiky v minulosti platit), a nikoliv založené na odborném posouzení jeho užitečnosti či praktické použitelnosti. Naopak ze starší české komentářové literatuře, stejně tak z aktuální rakouské vyplývá, že jde o živý instrument, ke kterému existuje bohatá judikatura a je předmětem zkoumání právních odborníků.

Dále z výše uvedeného vyplývá vhodnost upravit postavení výjimečného vedlejšího intervenienta, neboť i v českých právních předpisech (tedy nejen v rakouských) existují ustanovení, kde je v podstatě výjimečná vedlejší intervence upravena ze zákona, přestože tento pojem české právo nepoužívá, a zároveň pro naplnění principu právní jistoty a předvídatelnosti je vhodné upravit tuto intervenci také pro případy, kdy tento druh vedlejší intervence vyplyne z průběhu řízení (viz singulární sukcese).

Konečně skutečnost, že účinek rozhodnutí působí nejen na hlavní stranu, ale také na výjimečného vedlejšího intervenienta nás přivádí k zásadě procesní ekonomie, neboť tímto způsobem lze vyřešit právní vztahy, které by jinak byly předmětem dalšího odlišného řízení. Účinnost rozhodnutí je totiž tzv. obousměrná, to znamená, že se nejen rozhoduje o vztahu vedlejšího intervenienta a strany sporu, ke které se přidal, na jedné straně a protistrany na straně druhé, ale účinky rozhodnutí dopadají také na vztah protistrany k vedlejšímu účastníku.

Po provedení základního rozboru problematiky a po shrnutí důležitých aspektů v předchozích třech odstavcích mohu závěrem konstatovat, že jakkoliv se může jevit institut výjimečné vedlejší intervence nadbytečným, znovuzavedení výjimečné vedlejší intervence do českého civilního kodexu by bylo nejen „obnovením“ toho, co tu již minulosti bylo a fungovalo, ale také co by mělo svůj smysl v českém právním prostředí i v současné době.

Literature

DVOŘÁK, Bohumil. § 93. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2016, s. 389–393. ISBN 978-80-7478-986-1.

HORA, Václav. *Československé civilní právo procesní. II. díl*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010, 442 s. ISBN 978-80-7357-540-3.

STEINER, Vilém. § 93. In: HANDL, Vlastimil a Josef RUBEŠ. *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl*. Praha: Panorama, 1985, 864 s. ISBN 508-21-856.

ŠÍNOVÁ, Renáta. *Účastníci nalézacího soudního řízení ve věcech civilních*. Disertační práce. Brno: Právnická fakulta Masarykovy univerzity, 2005, 240 s.

DEIXLER-HÜBNER, Astrid. *Die Nebenintervention im Zivilprozeß*. Wien: Verlag Orac, 1993, 229 s. ISBN 3-7007-0431-3.

FASCHING, Hans W. *Lehrbuch des österreichischen Zivilprozeßrechts*. 2. Auflage. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, 1232 s. ISBN 3-214-04697-7.

SCHNEIDER, Birgit. § 20. In: FASHING, Hans a Andreas KONECNY. *Kommentar zu den Zivilprozessgesetzen*. Wien: Manz Verlag, 2015, 1129 s. ISBN 978-3-214-15761-6.

Contact – e-mail

65471@mail.muni.cz

Kontumační rozsudek

Miroslav Sedláček

Právnická fakulta, Univerzita Karlova, Česká republika

Abstract in original language

Rozsudek pro zmeškání (kontumační rozsudek) lze za splnění zákonných předpokladů de lege lata vydat pouze v neprospěch žalovaného, se zmeškáním žalobce zákon nespojuje žádné negativní důsledky. Pro možnou změnu právní úpravy se lze inspirovat v německé, resp. rakouské právní úpravě. Podle ní totiž v případě, že se k ústnímu jednání nedostaví včas žalobce, soud žalobu na návrh žalovaného rozsudkem pro zmeškání zamítne.

Keywords in original language

Civilní proces; rozsudek pro zmeškání; civilní soudní spor; sporné řízení.

Abstract

Default judgment is possible to deliver only in situation, where the defendant omits to answer the petition or complaint, the plaintiff missed the proceedings does not link any negative consequences. De lege ferenda it is eventual for the Czech civil procedure to seek inspiration in the German or Austrian legislation. In accordance with their law, in the event that an oral hearing fails to timely plaintiff, a default judgment is entered against him.

Keywords

Civil Procedure; Judgment By Default; Civil Litigation; Contentious Proceedings.

1 Rozsudek pro zmeškání de lege lata

Novela občanského soudního řádu, provedená zákonem č. 171/1993 Sb., zavedla s účinností ode dne 1. září 1993 do českého civilního procesu nový, nikoliv však neznámý institut – rozsudek pro zmeškání. V odborné

literatuře se tento rozsudek označuje také jako tzv. kontumační rozsudek[1]. Zákonodárce v podstatě navázal na úpravu obsaženou v civilním řádu soudním z roku 1895[2]. Ten však na rozdíl od současné právní úpravy umožňoval soudu rozhodnout rozsudkem pro zmeškání jak v případě, že se k prvnímu jednání[3] ve věci nedostavil řádně obeslaný žalovaný, tak v situaci, kdy zmeškal toto jednání žalobce[4].

Rozsudek pro zmeškání je zvláštním druhem rozsudku, který se opírá o jiný právní základ, než je zjištění a posouzení skutkového stavu věci.[5] Rozsudek pro zmeškání se de lege lata opírá o zmeškání žalovaného. Pokud žalovaný přes řádné obeslání zmeškal první jednání[6], které se ve věci konalo, tak za splnění dalších formálních podmínek se „*pokládají tvrzení žalobce obsažená v žalobě o skutkových okolnostech, týkající se sporu, za nesporná a na tomto základě může soud rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání*" (§ 153b odst. 1, o. s.ř.).

Smyslem rozsudku pro zmeškání je umožnit soudu rozhodnout spor[7] v neprospěch žalovaného tehdy, kdyby svou nečinností bránil rychlé a účinné ochraně práv[8], aniž by byl soud povinen provádět dokazování a zjišťovat skutkový stav věci. Soud ve svém rozhodnutí vychází pouze ze skutkových tvrzení žalobce, který byl dbalý a k prvnímu nařízenému jednání se dostavil.[9] Rozsudek pro zmeškání však lze vydat pouze v neprospěch žalobce, s jehož zmeškáním nespojuje zákon žádné negativní důsledky.

---

1 Srov. WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 81, dále také s. 351. ISBN 978-80-7502-076-5.

2 Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní).

3 K prvnímu jednání např. viz Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 30 Cdo 122/2014.

4 V podrobnostech viz důvodová zpráva k zákonu č. 171/1993 Sb.; zákonodárce se vydal cestou úpravy obdobné právní úpravě uherské, která tehdy platila na Slovensku, a umožňovala vydání rozsudku pro zmeškání pouze v případě, kdy první jednání zmeškal žalovaný.

5 WINTEROVÁ, MACKOVÁ, a kol., 2015, op. cit., s. 350.

6 Prvním jednáním ve věci je jedině takové jednání, které soud nařídil ve věci samé, neodvolal jej, neodročil a k němuž se žalovaný nedostavil.

7 Kontumační rozsudek je institut sporného procesu.

8 Postup soudu musí být efektivní, rychlý a hospodárný. Tyto principy je třeba respektovat, ač soudní řízení přirozeně obsahuje prvky, které uvedeným zásadám kladou jisté mantinely (srov. odročení jednání - § 119, o. s.ř.).

9 WINTEROVÁ, Alena. *O nové pojetí civilního procesu.* Praha: AUC – Iuridica, 4/2004, s. 36–37. ISBN 80-246-1206-2.

Rozsudek pro zmeškání má sankční povahu.[10] Sankce v civilním procesu by však neměly být v rozporu s jeho funkcí, tj. neměly by směřovat k vydávání rozsudků, které jsou v rozporu se skutečným hmotněprávním stavem.[11] Nicméně zákonodárce zavedením rozsudku pro zmeškání podstoupil v zájmu urychlení civilního řízení určité riziko, které spočívá v tom, že soudem vydané rozhodnutí může být v některých případech v rozporu se skutečným hmotněprávním stavem, který existoval ještě před zahájením sporného řízení.[12]

Zmeškáním prvního jednání žalovaný spor automaticky neprohrává[13]. Soud projednávající danou věc může rozsudek pro zmeškání vydat pouze tehdy, jsou-li kumulativně splněny předpoklady[14] pro jeho vydání (§ 153b odst. 1, o. s.ř.), kterými jsou:

1. žalovanému byla soudem řádně doručena žaloba[15],
2. žalovaný byl k prvnímu jednání řádně a včas předvolán nejméně 10 dnů předem[16],
3. žalovaný byl v předvolání k jednání poučen[17] o následku své absence, tj. o vydání rozsudku pro zmeškání,
4. žalovaný se z jednání včas a dostatečně neomluvil[18],
5. žalovaný se k jednání nedostavil,
6. žalobce se k prvnímu jednání ve věci dostavil a navrhl vydání rozsudku pro zmeškání,
7. žaloba je opodstatněná,
8. rozsudek pro zmeškání je přípustný,

10 WINTEROVÁ, MACKOVÁ, a kol., 2015, op. cit., s. 351.

11 LAVICKÝ, Petr a Jaruška STAVINOHOVÁ. Sankce v civilním právu procesním. *Právní fórum*, Praha, ASPI, a. s., 2008, č. 9, s. 369–380. ISSN 1214-7966.

12 MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114 b, o. s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36. ISSN 1210-6348.

13 Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10.

14 K tomu viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. července 2015, sp. zn. 23 Cdo 1335/2015.

15 Např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2016, sp. zn. 26 Cdo 1772/2016.

16 Srov. usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. března 2015, sp. zn. 8 Co 576/2015.

17 K poučovací povinnosti soudu viz např. Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. prosince 2011, sp. zn. 71 Co 236/2011.

18 K omluvě žalovaného např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2015, sp. zn. 28 Cdo 715/2015.

9. nejsou splněny podmínky pro vydání rozsudku pro uznání,
10. uvážení soudu[19].

Navíc musí jít o rozsudek deklaratorní povahy. Kontumační rozsudek je institut sporného procesu[20], v němž jsou práva i povinnosti, jimiž jinak mohou jejich nositelé mimoprocesně disponovat, soudem deklarovány. Nelze jej proto vydat, kdyby jím měl být založen, změněn či zrušen právní poměr mezi účastníky (nelze tedy např. kontumačním rozsudkem zrušit a vypořádat spoluvlastnictví nebo společné jmění manželů).[21] Rovněž tak je rozsudek pro zmeškání nepřípustný ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír.

Kontumační rozsudek dále nelze vydat tehdy, pokud jsou splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání (dle § 153a, o. s.ř.). K tomu může dojít v případě, kdy žalovaný, který se k prvnímu jednání, které se ve věci konalo, bez důvodné a včasné omluvy nedostavil, ještě před prvním jednáním zaslal soud podání, kterým žalobou uplatněný nárok uznal, nebo nastala fikce uznání nároku (dle § 114b odst. 5 nebo § 114c odst. 6, o. s.ř.).[22]

V zájmu zajištění spravedlivého rozhodnutí se připouští, aby byl rozsudek pro zmeškání zrušen, pokud žalovaný zmeškal jednání z omluvitelných důvodů[23], pro nějž zmeškal první jednání ve věci, v souvislosti se svým návrhem na zrušení rozsudku pro zmeškání (§ 153b odst. 4, o. s.ř.)[24]. Takový návrh musí být podán ve lhůtě do právní moci rozsudku pro zmeškání. V případě, že se žalovaný z jednání omluvil, ale soud jeho omluvu dodatečně neuznal za důvodnou, může se žalovaný bránit odvoláním[25]. To však lze podat pouze ze zákonem stanovených odvolacích důvodů (§ 205b, o. s.ř.).

---

19 Zde je třeba zdůraznit, že rozsudek pro zmeškání soud může vydat, ale nemusí. Zákon ponechává na úvaze soudu, zda rozhodne rozsudkem pro zmeškání či nikoliv. Jestliže soud nevyhoví návrhu na jeho vydání, nevydává o tom žádné zvláštní rozhodnutí a s návrhem žalobce na postup dle § 153 b odst. 1, o. s.ř. se soud nemusí vypořádat ani v odůvodnění konečného rozhodnutí ve věci.

20 V nesporném řízení není kontumační rozsudek přípustný.

21 WINTEROVÁ, MACKOVÁ, a kol., 2015, op. cit., s. 351.

22 DRÁPAL, Ljubomír, Jaroslav BUREŠ a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1053. ISBN 978-80-7400-107-9.

23 Viz např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2015, sp. zn. 32 Cdo 120/2014.

24 Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2016, sp. zn. 26 Cdo 355/2016.

25 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. září 2015, sp. zn. I. *ÚS 1944/15*.

Rozsudek pro zmeškání je procesní sankcí, která postihuje nečinného účastníka, žalovaného, na jeho zájmech, které v řízení sleduje[26]. Z hlediska teoretického se jedná o subjektivní procesní odpovědnost s presumovaným zaviněním. Žalovanému je zákonem umožněno se z odpovědnosti vyvinit (exkulpovat) tím, že prokáže, že první jednání, které se ve věci konalo, zmeškal z omluvitelných důvodů.[27]

2 Rozsudek pro zmeškání v německé právní úpravě (ZPO[28])

Rozsudek pro zmeškání je v německé právní úpravě upraven mnohem obšírněji, než je tomu v české právní úpravě. Tento zvláštní druh rozsudku má rovněž sankční povahu a jeho smysl spočívá v tom, že sama pohrůžka touto sankcí nutí účastníky k procesní aktivitě. Ta platí jak pro žalovaného, tak pro žalobce, který se k jednání bez včasné omluvy nedostaví. Pokud je kterákoliv ze stran nečinná a soudní jednání zmešká, musí nést nepříznivé následky v podobě vydání rozsudku pro zmeškání.[29]

Jednání, které je provedeno v nepřítomnosti jedné ze sporných stran[30], je zpravidla ukončeno rozsudkem pro zmeškání v neprospěch té strany, která se k jednání nedostavila. Předpokladem však je, že se účastník k jednání dostavit a procesně jednat měl a mohl.[31] Rozsudek pro zmeškání může být vydán ve dvou případech:

a) žalovaný včas neoznámí, že se chce vůči žalobě bránit (§ 331 odst. 3 ZPO)

   Již v rámci přípravy jednání musí žalovaný soudu včas sdělit, že se chce proti žalobě bránit, dostavit se k jednání ve stanoveném termínu a být aktivní při své obraně (§ 331 odst. 3 ZPO). Pokud tak neučiní ve lhůtě dvou týdnů ode dne doručení žaloby (§ 276 odst. 1 ZPO), soud rozhodne na návrh žalobce bez ústního jednání rozsudkem

26 Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. února 2016, sp. zn. IV. ÚS 3143/15.

27 LAVICKÝ, STAVINOHOVÁ, 2008, op. cit., s. 369–380.

28 Základním pramenem civilního práva procesního na území Německa je Zivilprozeßordnung, tj. civilní soudní řád z roku 1877 (RGBI 83), ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1. 10. 1879 (dále jen „ZPO“).

29 JAUERNIG, Othmar. *Zivilprozeßrecht*. 29. Auflage. München: C. H. Beck, 2007, s. 214. ISBN 978-3-406-55713-2.

30 Dle německé terminologie *Versäumnisverfahren*.

31 JAUERNIG, 2007, op. cit., s. 214.

pro zmeškání na základě skutkových tvrzení učiněných žalobcem, jako by byly žalovaným doznány.[32]

V daném případě se přitom nejedná o uplatnění fikce uznání nároku, jak ji zná česká právní úprava při nevyjádření se žalovaného k žalobním tvrzením na kvalifikovanou výzvu (§ 114 b odst. 5 OSŘ). Soud vydá rozsudek pro zmeškání pouze tehdy, pokud skutková tvrzení obsažená v žalobě odůvodňují požadované účiny soudního rozhodnutí. V opačném případě bude soud žalobu zamítat.

b) žalobce či žalovaný zmešká termín ústního jednání (§ 330, 331 odst. 1 ZPO).

Jak již bylo uvedeno **výše**, v německé právní úpravě platí, že rozsudek pro zmeškání je možné vydat nejen tam, kde jednání zmešká žalovaný, ale rovněž v případě, kdy jednání ve stanoveném termínu zmešká žalobce. Předpokladem jeho vydání je, že:

- jedna ze sporných stran se k jednání dostavila a procesně jednala, a
- druhá ze sporných stran se k jednání nedostavila nebo procesně nejednala.

To však ještě samo o sobě neodůvodňuje samotné „zmeškání". Je zapotřebí kumulativního splnění dalších podmínek, a to:

- termín k ústnímu jednání byl řádně soudem stanoven, a
- účastník, který se k jednání nedostavil, byl k tomuto jednání řádně a včas předvolán.

V případě, že se k ústnímu jednání nedostaví včas žalobce, soud na návrh žalovaného žalobu rozsudkem pro zmeškání zamítne (§ 330 ZPO). Soud tak vůbec nezkoumá jak důvodnost žalobních tvrzení, tak námitky žalovaného. K vydání rozsudku pro zmeškání v neprospěch žalobce soud přistoupí pouze tehdy, pokud se žalobce k jednání nedostavil a žalovaný jeho vydání navrhl. Kontumační rozsudek je meritorním rozhodnutím, jež zakládá překážku věci pravomocně rozsouzené. Žalobce tím definitivně ztrácí svou při.[33]

---

32 THOMAS, Heinz a Hans PUTZO. *Kommentar zur Zivilprozeßordnung mit GVG, den Einführungsgesetzen und europarechtlichen Vorschriften.* 26. Auflage, München: C. H. Beck, 2004, s. 695–696. ISBN-10: 3406486916.

33 JAUERNIG, 2007, op. cit., s. 152–153.

Nedostaví-li se k jednání včas žalovaný, považují se skutková tvrzení žalobce jako by byla žalovaným doznaná a soud je jako pravdivá učiní základem svého rozhodnutí. Tím odpadá zkoumání důvodnosti žalobních tvrzení v žalobě. Soud naopak přezkoumává pouze odůvodněnost žaloby, tj. zda z žalobních tvrzení vyplývá uplatněné právo. V kladném případě soud vydá na návrh žalobce rozsudek pro zmeškání, jinak žalobu po předchozím poučení zamítne (§ 331 odst. 1 ZPO).

Proti rozsudku mají účastníci právo bránit se podáním tzv. námitky[34], a to ve lhůtě dvou týdnů ode dne doručení rozsudku. S podáním námitky není spojen devolutivní účinek. O námitce tak rozhoduje soud, který napadený rozsudek vydal. Pokud soud dospěje k závěru, že je námitka důvodná, vrací se věc zpět do fáze před zmeškáním a k rozsudku se nepřihlíží. V rozsudku soud vysloví, zda rozsudek pro zmeškání ponechává v platnosti nebo ho zrušuje a v jakém rozsahu. Proti rozsudku je již přípustné odvolání jako řádný opravný prostředek.[35]

3 Rozsudek pro zmeškání dle věcného záměru civilního řádu soudního

Dle věcného záměru civilního řádu soudního[36], který byl zveřejněn dne 15. 11. 2017, se nadále počítá s rozsudkem pro zmeškání jako zvláštním druhem rozsudku. Právní úprava se však mění. Tvůrci věcného záměru při jeho konstrukci vychází především z inspirace rakouské právní úpravy, která však není tolik vzdálená německé právní úpravě, jak byla popsána výše.

34 Dle německé terminologie *Einspruch*.

35 THOMAS, Heinz, PUTZO, Hans, 2004, op. cit., s. 702–712.

36 K vytvoření věcného záměru civilního řádu soudního byla Ministerstvem spravedlnosti vytvořena pracovní skupina ve složení: předseda JUDr. Petr Lavický, Ph.D. (vysokoškolský učitel), členové: prof. JUDr. Alena Winterová, CSc. (vysokoškolská učitelka, která byla shodou okolností předsedkyní habilitační komise v habilitačním řízení ke jmenování JUDr. Petra Lavického, Ph.D. docentem), JUDr. Bohumil Dvořák, PhD., LL.M. (soudce Nejvyššího soudu, který byl shodou okolností oponentem habilitační práce JUDr. Petra Lavického, Ph.D.), JUDr. Jiří Spáčil, CSc. (soudce Nejvyššího soudu, který byl shodou okolností oponentem disertační práci JUDr. Petra Lavického, Ph.D. a JUDr. Evy Dobrovolné, Ph.D.), JUDr. Zdeněk Pulkrábek, Ph.D. (soudce Krajského soudu v Plzni) a JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D. (odborná asistentka Právnické fakulty MU v Brně a asistentka soudce Nejvyššího soudu JUDr. Michala Králíka, Ph.D.) Dostupné z: http://vrcha.webnode.cz/news/prace-na-vecnem-zameru-noveho-civilniho-radu-soudniho-pokracuji/ [cit. 19. 1. 2018].

Soud bude rozhodovat rozsudkem pro zmeškání tehdy, pokud:

- se žalovaný včas nevyjádří k žalobě a vydání rozsudku pro zmeškání navrhne žalobce, nebo
- zmešká strana přípravný rok a protistrana vydání rozsudku pro zmeškání navrhne.

V prvním případě se věcný záměr navrací k tradiční právní úpravě kontumačního rozsudku pro případ zmeškání žalobní odpovědi, jak ji zná jak německá právní úprava (§ 331 odst. 3 ZPO), tak právní úprava rakouská (§ 396 odst. 1 rakouského ZPO). Zde se vychází z pojetí, že kontumační rozsudek není sankcí za zmeškání, ale představuje jeden z nástrojů, podle které má zákonodárce motivovat strany k procesní aktivitě[37].[38]

Co se týče zmeškání přípravného roku, věcný záměr ustoupil od užívání termínu přípravného jednání a vlastně to, co se přípravou jednání podle dosavadní úpravy rozumí, upravuje v souvislosti s žalobou, vyjádřením k žalobě a s přípravným rokem. Účelem přípravného roku je zjistit zda, popřípadě, které skutečnosti jsou mezi stranami sporné. Návrh v tomto směru výrazně posiluje především postavení žalovaného, neboť se odstraňuje deficit současné právní úpravy, podle které v případě zmeškání přípravného jednání ze strany žalobce finguje zpětvzetí žaloby (§ 114c odst. 7, o. s.ř.), rovněž tak se finguje uznání procesního nároku v případě, kdy se k přípravnému jednání nedostaví žalovaný (§ 114c odst. 6, o. s.ř.). Nadto není možné de lege lata rozhodovat rozsudkem pro zmeškání v neprospěch žalobce. Na druhé straně by dle věcného záměru neměla vydání rozsudku pro zmeškání bránit skutečnost, že strana, která zmeškala přípravný rok, předtím podala žalobu, resp. včasnou žalobní odpověď.[39]

Jak bylo uvedeno výše, jestliže soud návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání nevyhoví, nevydává o tom žádné zvláštní rozhodnutí a s návrhem žalobce na postup dle § 153 b odst. 1, o. s.ř. se soud nemusí vypořádat ani

37 K tomu více viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2017, sp. zn. 29 Cdo 5049/2016.

38 Blíže viz Věcný záměr civilního řádku soudního, bod 255 [online]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/ [cit. 19. 1. 2018].

39 Blíže viz Věcný záměr civilního řádku soudního, bod 256 [online]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/ [cit. 19. 1. 2018].

v odůvodnění konečného rozhodnutí ve věci. Tato současná soudní praxe[40] přitom není podle věcného záměru udržitelná, nadále by se mělo v případě nevyhovění návrhu rozhodovat, a to zamítnutím takového návrhu, proti kterému není přípustná stížnost[41]. V případě zamítnutí návrhu na vydání kontumačního rozsudku pokračuje soud v řízení, ve kterém žalobce má možnost dosáhnout kontradiktorního rozsudku.

Na základě bodu 258 věcného záměru dále platí, že pokud nezmeškavší strana nepodá návrh na vydání rozsudku pro zmeškání, ale naopak přednese nová skutková tvrzení, je třeba s nimi seznámit protistranu. Tím se zcela logicky věc dostává do stavu, ve kterém byla před zmeškáním. Dojde-li k následnému zmeškání protistrany, zákon by nebránil, aby tyto přednesy byly soudem zohledněny při vydání rozsudku.

Konečně věcný záměr také počítá s tím, že nedostavení se strany, ačkoliv tato projevila vůli vstoupit do sporu a již se účastnila se přípravného roku, neopravňuje protistranu k návrhu na vydání kontumačního rozsudku. Zde je vycházeno z rakouské právní úpravy (§ 399 rakouského ZPO), podle které projev strany učiněný při přípravném roku, že se bude uplatněnému nároku bránit, znemožňuje pozdějšímu uplatnění zákonné skutkové domněnky, na níž je koncepce rozsudku pro zmeškání založena.[42]

4 Závěr

Rozsudek pro zmeškání je pevnou součástí našeho civilního procesu. Jde o klasický procesní institut, který brání oddalování nebo maření soudního rozhodnutí a tedy vlastně zneužívání práva na soudní ochranu, čemuž má kontumační rozsudek účinně čelit. Jisté je, že jsou to soudy, které mohou v otázce přípustnosti rozsudku pro zmeškání zaujmout buďto rigoróznější nebo benevolentnější přístup, a protože je kontumační rozsudek sankcí za nekázeň účastníka, je možná i dobře, že zákon soudní praxi tento prostor nadále ponechává[43].

40 Viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2017, sp. zn. 26 Cdo 4849/2016.

41 Stížnost je řádným opravným prostředkem proti usnesením soudu prvního a druhého stupně, je zásadně devolutivním opravným prostředkem, o němž rozhoduje nadřízený soud.

42 Blíže viz Věcný záměr civilního řádku soudního, bod 259 [online]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/ [cit. 19. 1. 2018].

43 Srov. WINTEROVÁ, op. cit., s. 36.

S ohledem na výše uvedené tak můžeme dospět k závěru, že rozsudek pro zmeškání by měl za určitých okolností usnadnit roli soudu v civilním řízení a řízení také urychlit. Okolnost zmeškání však nenastává v řízení příliš často, a proto nelze význam daného institutu přeceňovat a očekávat od něj významný přínos pro oblast civilního procesu. Bylo by také smutným jevem, kdyby se kontumační rozsudek stal běžnou, každodenní záležitostí civilního řízení.

Věcný záměr civilního řádu soudního se po zkušenostech se současnou právní úpravou vydal správnou cestou. Na jeho hodnocení je však ještě příliš brzy…

Literature

DRÁPAL, Ljubomír, Jaroslav BUREŠ a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1600. ISBN 978-80-7400-107-9.

JAUERNIG, Othmar. *Zivilprozeßrecht.* 29. Auflage. München: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-3-406-55713-2.

LAVICKÝ, Petr a Jaruška STAVINOHOVÁ. *Sankce v civilním právu procesním.* Právní fórum, Praha, ASPI, a. s., 2008, č. 9, s. 369–380. ISSN 1214-7966.

MACUR, Josef. Rozsudek na základě fikce uznání nároku podle ustanovení § 114 b, o. s.ř. *Bulletin advokacie*, 2002, č. 2, s. 28–36. ISSN 1210-6348.

THOMAS, Heinz a Hans PUTZO. *Kommentar zur Zivilprozeßordnung mit GVG, den Einführungsgesetzen und europarechtlichen Vorschriften.* 26. Auflage. München: C. H. Beck, 2004. ISBN-10: 3406486916.

WINTEROVÁ, Alena, Alena MACKOVÁ a kol. *Civilní právo procesní. Část první: řízení nalézací.* 8. nezměněné vydání. Praha: Leges, 2015, s. 624. ISBN 978-80-7502-076-5.

WINTEROVÁ, Alena. *O nové pojetí civilního procesu.* Praha: AUC – Iuridica, č. 4/2004, s. 164. ISBN 80-246-1206-2.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. února 2016, sp. zn. IV. ÚS 3143/15.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. září 2015, sp. zn. I. ÚS 1944/15.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 28. ledna 2014, sp. zn. Pl. ÚS 49/10.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2017, sp. zn. 29 Cdo 5049/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. května 2017, sp. zn. 26 Cdo 4849/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. října 2016, sp. zn. 26 Cdo 1772/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2016, sp. zn. 26 Cdo 355/2016.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2015, sp. zn. 32 Cdo 120/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. července 2015, sp. zn. 28 Cdo 715/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. července 2015, sp. zn. 23 Cdo 1335/2015.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 30 Cdo 122/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2006, sp. zn. 29 Odo 551/2006.

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 5. března 2015, sp. zn. 8 Co 576/2015.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. prosince 2011, sp. zn. 71Co 236/2011.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů („o.s.ř.“).

Zákon č. 113/1875 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní).

Zivilprozeßordnung neboli civilní soudní řád z roku 1877 (RGBI 83), ve znění pozdějších předpisů, účinný od 1. 10. 1879 („ZPO“).

Věcný záměr civilního řádu soudního body 255–259 [online]. Dostupné z: https://crs.justice.cz/ [cit. 19. 1. 2018].

Contact – e-mail

sedlacek@prf.cuni.cz

Problematika právní úpravy řízení o zřízení nezbytné cesty

Markéta Šlejharová

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Příspěvek se zabývá procesněprávními aspekty práva nezbytné cesty a nastiňuje možné problematické dopady stávající české právní úpravy na právní praxi. Příspěvek se zaměřuje především na otázku, o jaký typ nalézacího řízení se jedná a zda lze řízení o zřízení nezbytné cesty skutečně považovat za řízení sporné, jak vyplývá ze stávající české právní úpravy. Pozornost je věnovaná taktéž rakouské právní úpravě řízení o zřízení nezbytné cesty v komparativním pohledu se stávající českou procesněprávní úpravou. V závěru příspěvku jsou nastíněny možné návrhy de lege ferenda na změnu stávající právní úpravy řízení o zřízení nezbytné cesty.

Keywords in original language

Právo nezbytné cesty; řízení o zřízení nezbytné cesty; sporné řízení; nesporné řízení; Notwegegesetz; Außerstreitgesetz.

Abstract

This paper is focused on civil procedure aspects of the right to create a necessary way and outlines the problematic fallouts of the existing provisions on a day to day practise. The article especially deals with the issue, whether the proceeding on the right to create necessary way can be considered as a contentious or a non-contentious proceeding. The paper also compares Czech legislation with Austrian law in this same area. Finally, the paper offers proposals to contentious issues from a de lege ferenda perspective.

Keywords

Right to Create a Necessary Way; Proceeding on the Right to Create Necessary Way; Non-contentious Civil Proceeding; Contentious Civil Proceeding; Notwegegesetz; Außerstreitgesetz.

1 Právo nezbytné cesty

Nezbytná cesta představuje hojně užívaný institut v oblasti právních vztahů k nemovitostem, jenž je upraven v § 1029 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále „občanský zákoník" nebo jen „OZ"). Pod právem nezbytné cesty rozumíme oprávnění vlastníka nemovité věci (pozemku, ale i stavby), na níž nelze řádně hospodařit či ji jinak řádně užívat proto, že není dostatečně spojena s veřejnou cestou, k aktivnímu výkonu práva nezbytné cesty na sousedním pozemku a tomuto právu odpovídající povinnost vlastníka sousedního pozemku strpět za náhradu výkon takového práva. Právo nezbytné cesty může být však zřízeno i k jinému než bezprostředně sousednímu pozemku, neboť dotčené právo lze zřídit ke všem pozemkům, jež jsou potřebné ke zřízení nezbytné cesty a přes které má být zajištěn přístup vlastníka z veřejné cesty (dále také „dotčený pozemek" nebo „zatížený pozemek").[1]

Zřízení nezbytné cesty představuje vážný zásah do vlastnického práva vlastníka pozemku, přes který má být nezbytná cesta zřízena, a proto soud dbá na to, aby právo vlastníka zatíženého pozemku bylo omezeno, co možno nejméně. Soud dle § 1032 OZ nepovolí nezbytnou cestu, žádá-li se nezbytná cesta jen za účelem pohodlnějšího spojení pozemku či stavby s veřejnou komunikací. Má-li vlastník nemovité věci možnost zřídit přístup ke své stavbě či pozemku jinak, bez omezení vlastníka sousedního pozemku, nelze právo nezbytné cesty zřídit. Nelze tak zřídit právo nezbytné cesty, pokud by byl přístup pouze pohodlnější (resp. výhodnější) nebo pokud by se obešel bez stavebních úprav, tedy bez určitých nákladů.[2]

Nezbytná cesta má dvojí povahu, může se jednat o cestu zcela novou, zřízenou jako cestu umělou anebo může být zřízena přes pozemek, po kterém skutečná cesta již vede. Zejména při zřizování nové, resp. umělé cesty, přes

1 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2317/2004. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2005 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/29C73BA104B82230C1257A4E0066971F?openDocument & Highlight=0,

2 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2823/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/9A5EE9435E351881C1258099004C0471?openDocument & Highlight=0,

sousední pozemek jako cesty nezbytné musí být zvlášť dbáno na to, aby vlastník sousedního pozemku byl zřízením nebo užíváním nezbytné cesty, co nejméně obtěžován a jeho pozemek co nejméně zasažen.

Nezbytná cesta vzniká buď na základě právního jednání, ze zákona, vydržením (právo na zřízení nezbytné cesty se v souladu s § 614 OZ nepromlčuje), zápisem do katastru nemovitostí anebo na základě pravomocného soudního rozhodnutí vydaného v řízení o zřízení nezbytné cesty.

Nezbytnou cestu je možné zřídit ve dvou formách, a to ve formě práva obligačního jako závazkový právní vztah mezi vlastníky nemovitých věcí, resp. nejčasněji mezi vlastníky sousedních pozemků (např. v podobě nájemní smlouvy), nebo ve formě práva věcného, a to jako služebnost spočívající v právu chůze a jízdy přes zatížený pozemek.[3, 4] Podle judikatury Nejvyššího soudu i současné právní doktríny je nezbytná cesta zřízená ve formě služebnosti v zásadě věcným břemenem působícím in rem. Výjimečně je však připouštěno zřízení nezbytné cesty jako služebnosti osobní (in personam), pokud by měla být nezbytná cesta zřízena ve prospěch osoby, která má osobní služebnost ke stavbě, k níž má být nezbytná cesta zřízena.[5]

Právo nezbytné cesty nemůže soud zřídit jako služebnost v případě, že přístup je zajištěn na základě obligačního práva. Je však třeba poukázat na to, že na rozdíl od věcného práva nezbytné cesty je s obligačním charakterem práva nezbytné cesty spojeno riziko jejího zániku v případu změny vlastníka pozemku, přes který je nezbytná cesta zřízena, a to na základě § 1107 OZ. Lze tedy předpokládat, že ve většině případů se s ohledem na zájem na právní jistotě vlastníka nemovité věci, na níž nelze řádně hospodařit či ji jinak řádně užívat proto, že není dostatečně spojena s veřejnou

3 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 3607/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/EFF634E71E37E3CFC1258099004C0477?openDocument & Highlight=0,

4 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1814/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C1D4CDCE2CB9064FC12580BA004196D2?openDocument & Highlight=0,

5 Rozsudek Nejvyššího soudu ze 18. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2909/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1A291C666C4B3189C1258099004C0473?openDocument & Highlight=0,

cestou, bude nezbytná cesta zřizovat jako služebnost. K tomuto závěru ostatně dospěl i Nejvyšší soud, který judikoval, že *„byť § 1029 odst. 2 věta druhá o. z. skutečně předpokládá, že lze nezbytnou cestu zřídit i jinak než jako služebnost, judikatura dovolacího soudu … i odborná literatura … dovodily, že nezbytná cesta by měla být zpravidla povolována jako služebnost, a to s ohledem na právní jistotu žadatele o nezbytnou cestu, která by byla zpochybněna zejména v případě změny vlastníka pozemku, přes který by měla být nezbytná cesta povolena.“*[6]

Od řízení o zřízení práva nezbytné cesty musíme rozlišovat řízení o určení existence práva nezbytné cesty ve formě věcného břemene, resp. služebnosti, ve kterém soud v deklaratorním rozhodnutí deklaruje existující subjektivní práva a povinnosti účastníků řízení. Soudní praxe se setkává s nákladnými a dlouhotrvajícími spory o existenci práva cesty. Nemá-li vlastník nemovité věci jiný přístup a je-li existence věcného břemene (práva nezbytné cesty) skutečně sporná a výsledek sporu nelze spolehlivě předvídat, může se jako účelnější jevit podání žaloby na zřízení práva nezbytné cesty namísto žaloby určovací.[7] Naopak pokud bylo právo nezbytné cesty vydrženo, bylo judikaturou Nejvyššího soudu dovozeno, že žalobce musí *„žalovat na určení existence práva věcného břemene, nikoliv na zřízení věcného břemene … Pokud se žalobce domáhá zřízení věcného břemene a nikoli určení existence věcného břemene, nemá soud důvod, aby se zabýval otázkou, zda žalobce nabyl věcné břemeno vydržením.“*[8]

2 Česká právní úprava řízení o zřízení práva nezbytné cesty

Současná právní úprava považuje řízení o zřízení práva nezbytné cesty za řízení sporné a jako takové je upraveno v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád ve znění pozdějších přepisů (dále „občanský soudní řád“ nebo jen „OSŘ“).

---

6 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4205/2014. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C4E6894807416F57C12580430030F798?openDocument & Highlight=0,

7 SPÁČIL, Jiří. *Přehled judikatury z oblasti věcných břemen (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 69.

8 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1171/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E78C65F1ACFBA86BC1257FE90025A5C0?openDocument & Highlight=0,

Účastenství na řízení o zřízení práva nezbytné cesty je pojímáno ryze formálně, nemusí tedy nutně odpovídat hmotněprávním vztahům. Procesněprávní vztah je na hmotněprávních vztazích existenčně nezávislý, žalobcem je ten, kdo podá žalobu a žalovaný jen ten, proti němuž žaloba směřuje. Věcnou legitimaci mají v řízení nositelé hmotněprávního oprávnění a povinnosti, tj. subjekty hmotněprávního poměru, o němž se v řízení jedná. Věcně legitimován k podání žaloby na zřízení práva nezbytné cesty je pouze vlastník nemovité věci, pro kterou se nezbytná cesta zřizuje. Aktivní věcnou legitimaci by tak postrádal i nájemce či pachtýř nemovité věci, pro kterou se zřizuje právo nezbytné cesta. Pasivně věcně legitimován je pouze vlastník, popř. vlastníci pozemků, přes které má být nezbytná cesta zřízena. Důsledek neexistence hmotněprávního vztahu či konkrétního hmotněprávního nároku mezi účastníky řízení nemá vliv na procesněprávní vztah a jeho existenci, ale projeví se v tom, že žaloba ve věci samé bude pro nedostatek tzv. věcné legitimace zamítnuta.[9] Pro nedostatek tzv. věcné legitimace dojde k zamítnutí žaloby i v případě, že na straně žalující či žalované nebudou vystupovat všichni nositelé práva či naopak povinnosti.[10, 11]

---

9 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 NSCR 4/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C675A5627A5355F6C12580C1004CA5CF?openDocument & Highlight=0,null,

10 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 22 Cdo 5252/2014. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2015 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A091A3DEB45C9899C1257E3D003AF95B?openDocument & Highlight=0,

11 Právní řád ovšem v některých případech umožňuje, aby v řízení svým jménem vystupovaly jiné osoby, které nejsou nositeli hmotněprávních práv či povinností, jež jsou předmětem řízení, aniž by musela být žaloba zamítnuta pro nedostatek věcné legitimace. Právní nauka tento fenomén nazývá jako procesní legitimaci, která věcnou legitimaci doplňuje. Podmínkou je skutečnost, že existuje určitý titul, který tuto procesně legitimovanou osobu opravňuje vystupovat v řízení namísto jeho účastníka. V případě, že žalobu podá procesně legitimovaný, je třeba v rámci zkoumání důvodnosti žaloby zkoumat nejen existenci zvláštního oprávnění k domáhání se nároku (podmínku procesní legitimace), ale i věcnou legitimaci ve vztahu k tvrzenému nositeli subjektivního práva či povinnosti. Takovou procesní legitimaci by měl například státní podnik coby osoba odlišná od státu, která by neměla věcnou legitimaci, pokud by se v řízení o zřízení nezbytné cesty jednalo o pozemky ve vlastnictví státu. Viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 466/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2017 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/66337B3DD39F1C0AC12581280051AD66?openDocument & Highlight=0

V souvislosti s účastenstvím v řízení o zřízení práva nezbytné cesty však nelze opomenout znění § 1030 odst. 3 OZ, který stanoví, že pokud je právem nezbytné cesty dotčeno též věcné právo další osoby k dotčenému pozemku (zástavní právo, předkupní právo, právo odpovídající věcnému břemenu aj.), poskytne se v přiměřeném rozsahu této osobě úplata případně též odčinění újmy a jistota přiměřená případné škodě. Soud by měl s ohledem na uvedené v rámci řízení o zřízení práva nezbytné cesty vypořádat finanční nároky všech osob, jejichž věcná práva váznoucí na zatíženém pozemku mohou být zřízením práva nezbytné cesty dotčena. Osobám s věcnými právy by přitom mělo být umožněno v řízení své oprávněné zájmy uplatňovat a svá práva hájit. Problém však vyvstává v případě, že žalobce tyto oprávněné osoby v žalobě opomene.[12] V takovém případě, by mělo dojít k zamítnutí žaloby pro nedostatek věcné legitimace, neboť že na straně žalované nebudou vystupovat všichni nositelé věcných práv k pozemku, ke kterému má být právo nezbytné cesty zřízeno.

Otázkou zůstává, zda se mezi účastníky řízení o zřízení práva nezbytné cesty patří obligatorně i osoby, které mají k dotčené nemovité věci jiná než věcná práva. Taktéž těmto osobám náleží dle § 1030 odst. 3 OZ náhrada za utrpěnou újmu, avšak na rozdíl od osob s věcnými právy je tuto náhradu povinen uhradit vlastník dotčeného pozemku nikoliv vlastník nemovité věci, v jehož prospěch byla nezbytná cesta povolena. K této náhradě újmy však musí být přihlédnuto při stanovaní úplaty za zřízení nezbytné cesty. Dle převažujících názorů však obligatorní přihlédnutí soudu k výši náhrady újmy osob s jinými, než věcnými právy k dotčenému pozemku při stanovení výše úplaty za zřízení nezbytné cesty není dostačujícím důvodem pro obligatorní účastenství osob s jinými než věcnými právy v řízení o zřízení práva nezbytné cesty.[13]

Řízení o zřízení práva nezbytné cesty je jakožto řízení sporné ovládáno dispoziční zásadou. Jako takové je zahájeno podáním žaloby, kterou dochází k vymezení předmětu řízení, jímž je soud vázán. Žaloba na zřízení práva nezbytné cesty musí kromě obecných náležitostí podání dle § 42 odst. 4 OSŘ a náležitostí žaloby dle § 79 odst. 1 OSŘ obsahovat přesné určení pozemku,

12 KRÁLÍK, Michal. Právo nezbytné cesty v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, Česká advokátní komora, 2014. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/pravo-nezbytne-cesty-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=full

13 Ibid.

který má být nezbytnou cestou zatížen a nemovité věci, v jejíž prospěch má být nezbytná cesta zřízena.

Ačkoliv je soud v souladu s dispoziční zásadou (dle které nemůže přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se žalobce domáhá) vázán návrhem žalobce, bylo ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu dovozeno, že žaloba je *„dostatečně určitá tehdy, pokud se z ní podává, k jakému pozemku a ve prospěch které stavby má být právo cesty zřízeno … je v takovém případě na soudu, aby sám určil, kudy cesta povede a aby případně blíže vymezil i obsah práva cesty.“*[14, 15] Zřízení práva nezbytné cesty dle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu spadá do kategorie výjimek ze zásady vázanosti soudu uplatněným procesním nárokem upravené v § 153 odst. 2 OSŘ, dle kterého platí, že soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi nimi.

Soud tedy není *„v řízení o zřízení nezbytné cesty vázán návrhem žalobce potud, že by nemohl promítnout svou úvahu o tom, kudy má být nezbytná cesta zřízena přes pozemek žalovaného z hlediska skutečností zjištěných v průběhu řízení. Jestliže totiž žalobce označí, k jakému pozemku a ve prospěch které stavby má být právo cesty zřízeno, je na soudu, aby určil, kudy cesta povede, aniž by v daném směru byl vázán návrhem žalobce.“*[16] Z uvedeného taktéž vyplývá, že *„soud nemůže bez dalšího zamítnout žalobu vlastníka stavby o takové vypořádání jen proto, že navrhovaný rozsah břemene se mu jeví nepřiměřeným. Musí popř. i za pomoci znaleckého posudku posoudit možnost takového rozsahu věcného břemene, který by zatěžoval vlastníka přilehlého pozemku co nejméně a zároveň zajišťoval vlastníku stavby přístup ke stavbě v nezbytném rozsahu.“*[17]

14 Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1075/2006. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2007 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B4860E747E9FD846C1257A4E0064CD38?openDocument & Highlight=0,null,

15 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4103/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/82AA8A613601B6F7C12580970035FBF1?openDocument & Highlight=0,null,

16 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2357/2012. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2013 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/DDE108B3EDE3033AC1257BEC004B6973?openDocument & Highlight=0,null,

17 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1075/2006. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2007 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B4860E747E9FD846C1257A4E0064CD38?openDocument & Highlight=0,null,

Žaloba na zřízení práva nezbytné cesty nemusí dle ustálené soudní judikatury Nejvyššího soudu obsahovat ani návrh výše a způsobu náhrady za zřízení práva nezbytné cesty ve smyslu § 1030 odst. 1 OZ, neboť tuto náhradu soud určí a přizná i bez návrhu žalobce, a to buď ve formě jednorázové náhrady anebo ve formě opakujících se plnění.[18] V případě, že se bude jednat o zřízení cesty umělé, ponese ten, v jehož prospěch byla nezbytná cesta povolena, taktéž náklady na zřízení a na údržbu této cesty. Vlastník nemovité věci, v jehož prospěch byla nezbytná cesta povolena, poskytne taktéž jistotu přiměřenou případné škodě způsobené na zatíženém pozemku; pokud není zjevné, že škoda na zatíženém pozemku nevznikne.

Soud rozhoduje o zřízení práva nezbytné cesty rozsudkem, který je konstitutivním rozhodnutím, jež nedeklaruje existující subjektivní práva a povinnosti účastníků řízení, ale zasahuje do jejich hmotněprávní sféry tak, že jejich subjektivní práva a povinnosti zakládá nebo ruší.[19] K náležitému obsahu výrokové části rozsudku Nejvyšší soud judikoval, že *„výrok rozsudku musí být přesný, určitý a srozumitelný tak, aby byl vykonatelný po stránce materiální… Musí tak z něho jednoznačně vyplývat, kudy cesta vede, způsob výkonu práva a jeho obsah (např. právo průchodu bez omezení a právo projíždět vozidlem, které může být limitováno druhem vozidla).“*[20] Z rozhodnutí také musí být zřejmé, zdali byla služebnost cesty zřízena toliko ve prospěch konkrétních osob (in personam) či ve prospěch každého vlastníka panujícího pozemku (in rem).[21] Nedílnou

18 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 466/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/66337B3DD39F1C0AC12581280051AD66?openDocument & Highlight=0,

19 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1438/2004. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2005 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/07CBEF04DE09E6DFC1257A4E0064FDE3?openDocument & Highlight=0,null,

20 Rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2989/2006. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2008 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/37F25AF2542BA089C1257A4E00653DF1?openDocument & Highlight=0,null,

21 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2909/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1A291C666C4B3189C1258099004C0473?openDocument & Highlight=0,null,

součástí rozsudku, jímž je žalobě vyhověno, musí být geometrický plán vymezující, kudy cesta vede, jinak by se rozhodnutí stalo nevykonatelným.[22]

3 Rakouská právní úprava řízení o zřízení nezbytné cesty

Řízení o zřízení nezbytné cesty (Einräumung eines Notweges) je v rakouské právní úpravě považována na rozdíl od české právní úpravy za řízení nesporné a jako takové je upraveno v zákoně o nezbytné cestě („Notwegegesetz")[23] a v zákoně o nesporném řízení („Außerstreitgesetz"). Zákon o nezbytné cestě představuje speciální právní úpravu k zákonu o nesporném řízení, jehož obecnými ustanoveními se řízení o zřízení nezbytné cesty řídí pouze v případě, že zákon o nezbytné cestě nestanoví jinak.

Řízení o zřízení nezbytné cesty je řízením návrhovým a může být zahájeno dle § 9 zákona o nezbytné cestě pouze na návrh vlastníka nemovité věci (pozemku i stavby stojící na cizím pozemku) bez přístupu.[24] Návrh na zahájení řízení musí dle § 10 odst. 1 zákona o nezbytné cestě obsahovat, kromě přesného vymezení dotčených nemovitých věcí a jejich vlastníků, také údaje o způsobu výkonu práva nezbytné cesty, návrh polohového vymezení nezbytné cesty a důvody pro zřízení nezbytné cesty.

Pokud existuje více nemovitých věcí bez přístupu (nemusí jít nutně o bezprostředně sousedící pozemky), pro které je nutné zřídit obdobnou nezbytnou cestou, mohou podat vlastníci těchto nemovitých věcí společný návrh na zahájení řízení o zřízení nezbytné cesty.[25] V případě více návrhů na zřízení obdobné nezbytné cesty, může soud analogicky dle § 187 Zivilprozessordnung[26] tato řízení spojit ke společnému řízení.[27]

---

22 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1075/2006. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B4860E747E9FD846C1257A4E0064CD38?openDocument & Highlight=0,

23 Gesetz vom 7. Juli 1896, betreffend die Einräumung von Nothwegen. StF: RGBl. Nr. 140/1896. Dostupné z: https://www.jusline.at/gesetz/notwegeg

24 HÖFLE, Philipp. *Notwegerecht*. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2009, 195 s., s. 132. ISBN 9783704653437.

25 Ibid, s. 130.

26 Gesetz vom 1. August 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung – ZPO). StF: RGBl. Nr. 113/1895. Dostupné z: https://www.jusline.at/gesetz/zpo/paragraf/zitierhinw

27 HÖFLE, Philipp. *Notwegerecht*. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2009, 195 s., s. 133. ISBN 9783704653437.

U dotčených pozemků (u nemovité věci bez přístupu a u pozemků, přes které má být nezbytná cesta zřízena) nechá soud z úřední povinnosti vyznačit v souladu s § 11 odst. 1 zákona o nezbytné cestě v katastru nemovitostí údaj o zahájení řízení o zřízení nezbytné cesty.[28]

Účastníky řízení jsou kromě vlastníka nemovité věci bez přístupu i vlastník pozemku, přes který má být nezbytná cesta zřízena a osoby, kterým svědčí věcné právo k dotčenému pozemku, která mohou být zřízením nezbytné cesty omezena, tedy ty osoby, které mají bezprostřední nárok na náhradu škody.[29] Mezi účastníky řízení o zřízení nezbytné cesty se tak řadí i osoby oprávněné z věcného břemeno k zatíženému pozemku.[30] Účastníky řízení však dle ustálené rakouské judikatury nejsou osoby oprávněné ze zákazu zcizení nebo zákazu zatížení sjednaných jako práv věcných,[31] ani hypoteční věřitelé, kterým svědčí věcné právo k dotčeným pozemkům.[32] Do okruhu účastníků řízení dále nepatří osoby, kterým svědčí práva obligační např. nájemci dotčeného pozemku nebo vlastníci pozemků sousedících s dotčeným pozemkem.[33]

V případě že dotčená nemovitá věc je ve spoluvlastnictví několika osob, jsou jako účastníci řízení vedeni všichni tito spoluvlastníci, kteří však v řízení nevystupují jako „notwendige Stretigenossen (einheitliche Streitpartei)“

28 MAYR, G. Peter a Robert FUCIK. *Verfahren außer Streitsachen*. 1. Auflage. 296 s., s. 281–282. ISBN 978-3-7089-1048-2.

29 K tomu více HÖFLE, Philipp. *Notwegerecht*. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2009, 195 s., s. 133–134. ISBN 9783704653437.

30 „*Servitutsberechtigten an der zu belastenden Liegenschaft kommt im Notwegeverfahren Parteistellung zu*.“ Viz Beschluss des Obersten Gerichtshofs, 30. 1. 2008, Rechtssatznummer RS0123127, Geschäftszahl 3Ob192/07 t; 8Ob15/08a. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/JustizEntscheidung.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJT_20080130_OGH0002_0030OB00192_07T0000_000 & IncludeSelf=False

31 Beschluss des Obersten Gerichtshofs, 7Ob319/99h, 14.12.1999. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJT_19991214_OGH0002_0070OB00319_99H0000_000

32 „*Hypothekargläubiger haben keine Parteistellung im Verfahren zur Einräumung eines Notwegs. Sie müssen sich nach § 22 NWG an der- allenfalls - vom Notwegberechtigten zu hinterlegenden Entschädigungssumme schadlos halten*.“ Viz Beschluss des Obersten Gerichtshofs, 30. 1. 2008, Rechtssatznummer RS0123126, Geschäftszahl 3 Ob 192/07 t. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/JustizEntscheidung.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJT_20080130_OGH0002_0030OB00192_07T0000_000 & IncludeSelf=False

33 KLICKA, Thomas, Paul OBERHAMMER a Tanja DOMEJ. *Außerstreitverfahren*. 5. nově přep. vyd. Wien: MANZ, 2014, 135 s., s. 125–126. ISBN 978-3-214-09024-1.

tedy nepředstavují tzv. nucené společenství (jednotnou stranu sporu),[34] pro které platí, že účinky rozhodnutí ve věci samé se s ohledem na právní povahu projednávané věci vztahují i na společníky, kteří nejsou na jednání přítomni.[35] V Rakousku je soudní řízení o nezbytné cestě ovládáno vyšetřovací zásadou, dle které soud shromažďuje veškeré skutečnosti relevantní pro zřízení a uspořádání nezbytné cesty a pro stanovení náhrady škody za její zřízení, a to za pomoci znalce znalého místních a ekonomických poměrů.[36] [37] Znalecký posudek má v praxi největší význam zejména pro určení výše odškodnění. Co se týká technických aspektů, soudce se obecně drží posudku znalce, neboť sám postrádá příslušné odborné znalosti, například pro správný odhad hodnoty nemovité věci.[38]

K zodpovězení otázky, zda a do jaké míry je zřízení nezbytné cesty v souladu s veřejným zájmem, si pak soud vyžádá stanovisko od správního orgánu, v jehož obvodu se nachází pozemek bez přístupu. Soud není při svém rozhodování o nezbytné cestě vázán návrhem, a to ani ohledně v návrhu vymezených pozemků, přes které má být zřízena nezbytná cesta.[39] Do řízení zahrne soud z úřední povinnosti i pozemky, které navrhovatel ve svém

34 HÖFLE, Philipp. *Notwegerecht*. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2009, 195 s., s. 133. ISBN 9783704653437.

35 ŠÍNOVÁ, Renata a Marek JURÁŠ. Procesní společenství jako procesní institut. *Bulletin advokacie*, Česká advokátní komora, 2014. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/procesni-spolecenstvi-ucastniku#ftn32

36 Viz např. KLICKA, Thomas, Paul OBERHAMMER a Tanja DOMEJ. *Außerstreitverfahren*. 5. nově přep. vyd. Wien: MANZ, 2014, 135 s., s. 125–126. ISBN 978-3-214-09024-1.

37 „*Die Entschädigung für die Einräumung eines Notweges ist auf Grund eines begründeten Sachverständigengutachtens festzusetzen. Fehlt die im § 14 Abs 3 vorgeschriebene Begründung des Gutachtens, so ist das Gutachten zu ergänzen; das Gericht ist nicht berechtigt, ohne Rücksicht auf die Ergebnisse der Verhandlung und auf das Gutachten der Sachverständigen nach freiem Ermessen über die Höhe der Entschädigung zu entscheiden.*“ Viz Rechtssatz des Obersten Gerichtshof, 25. 8. 1936, Geschäftszahl: 1 Ob 768/36, Rechtssatznummer: RS0071327, Veröff: SZ 18/132. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJR_19360825_OGH0002_0010OB00768_3600000_001

38 HÖFLE, Philipp. *Notwegerecht*. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2009, 195 s., s. 135. ISBN 9783704653437.

39 Ibid.

návrhu nevymezil v případě, že jejich zatížení je účelné pro zřízení nezbytné cesty,[40] přičemž vlastníky těchto pozemků přibere jako účastníky do řízení tím, že jim zašle návrh na zahájení řízení a dosavadní procesní podání.[41]

Pokud soud zjistí, že v průběhu řízení došlo ke změně vlastnického práva k některé z předmětných nemovitých věcí, obeznámí nového vlastníka o tom, že probíhá soudní řízení a zašle mu návrh na zahájení řízení a dosavadní procesní podání.[42] Ačkoliv se jedná o řízení nesporné, obsahuje zákon o nezbytné cestě v § 17 zvláštní úpravu, dle které nový vlastník je oprávněn vstoupit do řízení namísto svého právního předchůdce po skončení ústního jednání pouze se souhlasem ostatních účastníků řízení. Jedná se o tzv. „změnu stran" (Parteiwechsel) upravenou v § 234 Zivilprozessordnung,[43] která slouží k nápravě nedostatku věcné legitimace ve sporném řízení a je obdobou procesního nástupnictví dle § 107a OSŘ. Tento institut je typický pro sporné řízení, neboť v nesporném řízení je soud v zásadě povinen přibrat do řízení z úřední povinnosti všechny osoby, jejichž práva mohou být rozhodnutím dotčena. Judikatura však dovodila, že ve věcech nesporného řízení, ve kterých je zřejmá analogie k charakteristickým zásadám sporného řízení, např. v řízeních týkajících se majetkoprávních nároků mezi účastníky řízení, je možná výjimka.[44]

Rozhodnutí o zřízení nezbytné cesty má konstitutivní povahu. Soud rozhodne o zřízení nezbytné cesty usnesením (Beschluss), ve kterém přesně vymezí její umístění (v případě potřeby nezbytnou cestu taktéž zakreslí do situačního

40 MAYR, G. Peter a Robert FUCIK. *Verfahren außer Streitsachen*. 1. Auflage. 296 s., s. 281–282. ISBN 978-3-7089-1048-2.

41 Beschluss des Obersten Gerichtshof, 29. 4. 2013, Geschäftszahl: 1 Ob53/13w. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJT_20130429_OGH0002_0010OB00053_13W0000_000

42 Soud posuzuje vlastnické právo k dotčeným nemovitostem pouze do skončení ústního jednání před soudem prvního stupně. K později uváděným skutečnostem třeba ke změně vlastníka dotčené nemovité věci na základě kupní smlouvy už soud nepřihlíží. Viz HÖFLE, Philipp. Notwegerecht. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2009. 195 s. S. 132. ISBN 9783704653437.

43 Gesetz vom 1. August 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung – ZPO). StF: RGBl. Nr. 113/1895. Dostupné z: https://www.jusline.at/gesetz/zpo/paragraf/zitierhinw

44 Beschluss des Obersten Gerichtshofs 21. 4. 2016, Geschäftszahl 9Ob8/16 s. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Justiz/JJT_20160421_OGH0002_0090OB00008_16S0000_000/JJT_20160421_OGH0002_0090OB00008_16S0000_000.html

nákresu). Soud v usnesení taktéž rozhodne o náhradě škody za zřízení nezbytné cesty a určí lhůtu k jejímu plnění. Dle § 14 zákona o nezbytné cestě činí tato lhůta v zásadě 4 týdny od právní moci usnesení (výjimečně lze však tuto lhůtu prodloužit až na tři roky od nabytí právní moci rozhodnutí, přičemž v takovém případě soud určí i přiměřené úroky). V případě, že se nezbytná cesta zřizuje přes více pozemků, které jsou ve vlastnictví více osob nebo patří do jiných katastrálních území (Grundstückskörpern), soud rozhodne o náhradě škody pro každý pozemek zvlášť. Dále soud rozhodne o náhradě nákladů řízení ze strany vlastníka nemovité věci, ke které se zřizuje právo nezbytné cesty.

Soud podá z úřední povinnosti dle § 15 zákona o nezbytné cestě do čtyř týdnů od právní moci usnesení podnět k zápisu nezbytné cesty do katastru nemovitostí. V případě, že soud v usnesení nerozhodoval o náhradě škody za zřízení nezbytné cesty, podá takový podnět soud neprodleně poté, co usnesení nabyde právní moci. Pokud nebude soudu prokázáno, že vlastník nemovité věci, ke které se zřizuje právo nezbytné cesty, uhradil náhradu škody určenou soudem, dá soud dle § 16 zákona o nezbytné cestě spolu s podnětem k zápisu nezbytné cesty do katastru nemovitostí taktéž podnět k zápisu zástavního práva k zajištění neuhrazené náhrady škody včetně úroků. Takto zapsané zástavní právo má přednost před ostatními zajištěnými pohledávkami kromě pohledávek veřejných rozpočtů.[45]

Zápisu práva nezbytné cesty a zástavního práva do katastru nemovitostí nebrání v souladu s § 19 zákona o nezbytné cestě ani skutečnost, že došlo v katastru nemovitostí ke změně vlastnického práva k předmětným nemovitým věcem. Dle § 18 zákona o nezbytné cestě je právní stav založený rozhodnutím soudu závazný též pro právní nástupce účastníků řízení uvedených v tomto rozhodnutí.

4 Povaha řízení o zřízení nezbytné cesty

S ohledem na výše uvedenou rakouskou právní úpravu, která považuje řízení o zřízení nezbytné cesty za řízení nesporné, vyvstává otázka, jaká je povahy řízení nezbytné cesty v České republice. Řízení o zřízení nezbytné

45 MAYR, G. Peter a Robert FUCIK. *Verfahren außer Streitsachen.* 1. Auflage. 296 s., s. 282. ISBN 978-3-7089-1048-2.

cesty podléhá dle české právní úpravy i po účinnosti zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále „zákon o zvláštních řízeních soudních" nebo jen „ZŘS"), v souvislosti s kterým mělo dojít k rozdělení právní úpravy nesporného a sporného řízení, režimu OSŘ, ačkoliv toto řízení řadil mezi nesporná řízení už F. Zoulík[46] nebo E. Ott.[47] Je tedy otázkou, zda řízení o zřízení nezbytné cesty není spíše řízením nesporným.

Nesporné řízení nelze s přesností vymezit při užití pouze jednoho z diferenciačních kritérií, avšak pouze pomocí převažujících znaků, jež se sice mohou objevit (a také se objevují) v řízení sporném, ale pro nesporné řízení jsou charakteristické. Pro nesporné řízení jsou charakteristické následující znaky:

vyšší míra ingerence státní moci z důvodu existence veřejného zájmu na určitých záležitostech nesporného řízení,

řízení nesporné je vzhledem k předmětu nesporného řízení a převládajícího veřejného zájmu ovládáno převážně zásadou oficiality a zásadou vyšetřovací (vyhledávací),

účastníci řízení nejsou v kontradiktorním postavení dvou stran, ačkoliv jejich právní zájmy mohou být odlišné, v rámci nesporného řízení dochází k úpravě právních poměrů jednoho nebo více účastníků řízení,

procesní úprava musí být přímo uzpůsobena hmotnému právu, namísto formálního pojetí dominuje materiální pojetí účastníků řízení, především v řízeních zahajovaných z moci úřední,

většina meritorních vyhovujících výroků rozhodnutí v nesporném řízení má konstitutivní účinky, tedy zakládá, mění nebo ruší hmotněprávní vztahy,

nesporné řízení stejně jako řízení sporné působí preventivně, avšak nepředpokládá na rozdíl od řízení sporného porušení nebo ohrožení subjektivních práv, převažuje preventivní účel řízení.

Dominantním znakem nesporného řízení, je dle mého názoru, především absence kontradiktorního postavení účastníků řízení, skutečnost, že v rámci nesporného řízení dochází k úpravě právních poměrů jednoho nebo více

46 ZOULÍK, František. *Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu*. Praha: Academia, 1969, s. 67–70.

47 OTT, Emil. *O vývoji a předmětu řízení nesporného*. Praha: Nákladem vlastním, 1904, s. 36–39.

účastníků do budoucna a že potřeba, aby procesní úprava byla přímo uzpůsobena hmotnému právu. Tyto kritéria považuji ve vztahu k rozlišení nesporného a sporného řízení za stěžejní.

Následně se tak zaměřím na vybrané charakteristické znaky nesporného řízení v porovnání se stávající českou a rakouskou právní úpravou řízení o zřízení nezbytné cesty.

Mezi charakteristické diferenciační znaky nesporného řízení patří, jak již bylo výše uvedeno, vyšší míra ingerence soudní moci z veřejného zájmu a užití zásady vyšetřovací a zásady oficiality a v řízení. Dle ustálené judikatury, řízení o zřízení nezbytné cesty spadá do kategorie výjimek ze zásady vázanosti soudu uplatněným procesním nárokem, upravené v § 153 odst. 2 OSŘ, dle kterého platí, že soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, neboť v případě zřízení nezbytné cesty z občanského zákoníku vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi vlastníky nemovitých věcí. Ačkoliv je soud v souladu s dispoziční zásadou (dle které nemůže přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se žalobce domáhá) vázán návrhem žalobce, bylo ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu dovozeno, že je na soudu, aby sám určil, kudy cesta povede, aniž by byl vázán návrhem, a blíže vymezil rozsah i obsah práva cesty, který by co nejméně zatěžoval vlastníka pozemku, přes který má být nezbytná cesta zřízena a zároveň v nezbytném rozsahu zajišťoval vlastníku přístup k jeho nemovité věci.[48] Soud je taktéž povinen bez ohledu na tvrzení stran řízení zvážit, zda by *„méně zatěžující a přiměřenější z hlediska požadavku minimalizace zásahů do vlastnického práva vlastníka zatěžovaného pozemku nebylo vhodnější zřídit cestu přes pozemek jiného vlastníka.“*[49]

Užití § 153 odst. 2 OSŘ je projevem zásady oficiality, která se aplikuje jak v některých řízeních upravených OSŘ, tak i v návrhových řízeních upravených v zákoně o zvláštních řízeních soudních. Zásada oficiality je typickou

48 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4205/2014. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C4E6894807416F57C12580430030F798?openDocument & Highlight=0,

49 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1171/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E78C65F1ACFBA86BC1257FE90025A5C0?openDocument & Highlight=0,

zásadou nesporného řízení, která vyjadřuje povinnost soudu postupovat z moci úřední ve věcech, v nichž je ve veřejném zájmu nezbytná soudcovská intervence za účelem ochrany práv a oprávněných zájmů. Veřejný zájem je dle judikatury Ústavního soudu *„ústavněprávním předpokladem vyvlastnění či omezení vlastnického práva."*[50] *„Vodítko pro zjištění, zda je dán veřejný zájem na omezení vlastnických práv jedněch vlastníků ve prospěch druhých musí proto spočívat v naléhavosti veřejného zájmu na tom, zda právo vlastníků stavby na přístup ke stavbě, převažuje nad právem na ochranu vlastnictví vlastníka pozemku ve smyslu nedotknutelnosti vlastnictví…"*[51] Z uvedeného je zřejmé, že v řízení o zřízení nezbytné cesty je nezbytná vyšší míra soudcovské intervence, neboť zřízením nezbytné cesty dochází k zásahu do vlastnického práva vlastníků pozemků, přes které nezbytná cesta povede.

Lze tak souhlasit s B. Dvořákem, který zpochybňuje opodstatněnost určitého způsobu vypořádání mezi účastníky upravené v § 153 odst. 2 OSŘ a uvádí že *„uvedená kategorie … pokud známo, nemá v procesních řádech vyspělých demokratických zemí obdobu."*[52] Domnívám se, že na místo této zvláštní kategorie, by měla být řízení, která dle ustálené judikatury spadají do této kategorie (řízení o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví, vypořádání škody způsobené několika škůdci aj.), podřízena jakožto řízení nesporná režimu zákona o zvláštních řízeních soudních.[53]

Závěr, že řízení o zřízení nezbytné cesty je řízením nesporným dokládá i skutečnost, že soud je povinen i bez návrhu určit náhradu za zřízení práva nezbytné cesty, tedy vzniká mu tato povinnost z moci úřední, což je taktéž charakteristické pro nesporné řízení.[54]

---

50 Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. III. ÚS 455/03. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 4. 2013]. Dostupné z: https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqgvpxg4s7gnpxgxzyg4

51 Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 5. 1998, sp. zn. 10 Ca 65/98. Uveřejněné pod číslem 583/2000. In: *Soudní judikatura,* 2000. ISSN 1211-8362.

52 DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k OSŘ – Hlava čtvrtá Rozhodnutí (§ 153). In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 722.

53 Ibid., s. 723.

54 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 466/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/66337B3DD39F1C0AC12581280051AD66?openDocument & Highlight=0,

Vzhledem k tomu, že řízení o zřízení nezbytné cesty je dle stávající právní úpravy řízením sporným, uplatní se v něm zásada projednací, dle které leží odpovědnost za zjištění skutkového stavu v rukou procesních stran. V tomto smyslu pak hovoříme o subjektivním břemenu tvrzení a subjektivním důkazním břemenu. Neunesení subjektivního procesního břemene může mít za následek vydání rozhodnutí v neprospěch účastníka, který byl procesním břemenem zatížen. Procesní břemena tak motivují k tomu, aby účastníci, resp. strany řízení vlastní procesní aktivitou odvrátili neúspěch v řízení.[55]

Při zřizování nezbytné cesty musí soud však dbát na to, aby právo vlastníka či vlastníků pozemků, přes které má být nezbytná cesta zřízena, bylo omezeno co možno nejméně. *„Připadá-li do úvahy více možností, jak zřídit nezbytnou cestu, je třeba vybrat tu, která bude pro vlastníka zatíženého pozemku nejméně obtěžující; je třeba též vážit, zda by méně zatěžující a přiměřenější z hlediska požadavku minimalizace zásahů do vlastnického práva vlastníka zatěžovaného pozemku nebylo vhodnější zřídit cestu přes pozemek jiného vlastníka. Zákon nestanoví výslovně kritéria pro posouzení toho, jaká varianta je méně zatěžující a tudíž přiměřenější. Je třeba vzít do úvahy zejména výměru části pozemku, která má sloužit jako nezbytná cesta, způsob využívání zatěžovaného pozemku i stavby, které má cesta sloužit, a míru rušení jeho vlastníka. Pohodlí oprávněného při užívání cesty není hlavním kritériem, při existenci více přibližně rovnocenných variant by však neměla být volena ta, která by umožňovala užívat cestu jen s většími obtížemi. Po zvážení těchto i dalších okolností je na úvaze soudu v nalézacím řízení, aby určil nejpřiměřenější variantu vedení cesty.“*[56] Soud je dle judikatury povinen si případně obstarat i znalecký posudek ohledně možnosti takového rozsahu věcného břemene, který by zatěžoval vlastníka přilehlého pozemku co nejméně a zároveň zajišťoval vlastníku stavby přístup ke stavbě v nezbytném rozsahu.[57]

---

55 LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 37.

56 Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1171/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E78C65F1ACFBA86BC1257FE90025A5C0?openDocument & Highlight=0,

57 Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 466/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/66337B3DD39F1C0AC12581280051AD66?openDocument & Highlight=0,

Domnívám se, že rakouská právní úprava, která na rozdíl od české právní úpravy uplatňuje v řízení o zřízení nezbytné cesty vyšetřovací zásadu, je mnohem přiléhavější. Dle rakouské právní úpravy soud sám shromažďuje veškeré skutečnosti relevantní pro zřízení a uspořádání nezbytné cesty a pro stanovení náhrady škody za její zřízení.[58] Užití vyšetřovací zásady je odůvodnitelné i s ohledem na ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, která více méně přenáší na soud odpovědnost za zjištění skutkového stavu.

Dle stávající české právní úpravy je účastenství pojímáno formálně, žalobce je ten, kdo podá žalobu a žalovaný je ten, proti komu žaloba směruje. Okruh účastníků řízení tak vymezuje strana žalující. V této souvislosti je proto problematická především procesní otázka účastenství osob s věcnými právy k pozemku, přes který má být nezbytná cesta zřízena a dále pak otázka účastenství vlastníků dalších pozemků v případě, že nemovitá věc bez přístupu je obklopena několika pozemky, přičemž soud povolí nezbytnou cestu jenom přes jeden z nich.

Osoby s věcnými právy k dotčenému pozemku mají oprávněný zájem na tom, aby ke zřízení nezbytné cesty nedošlo, případně má-li být nezbytná cesta zřízena, tak na tom kudy povede a v jakém rozsahu bude zřízena. Zřízením nezbytné cesty je totiž přímo zasahováno do jejich věcných práv, přičemž tyto osoby mají navíc vůči vlastníkovi pozemku bez přístupu nárok, aby jim za právo nezbytné cesty byla poskytnuta úplata a případně též odčiněna vzniklá újma a složena jistota přiměřená případné škodě. S ohledem na uvedené je tak třeba se zamyslet nad tím, zda by osoby s věcnými právy k dotčenému pozemku neměly by být účastníky řízení o zřízení nezbytné cesty a bylo jim umožněno aktivně se na řízení podílet, aby bylo možné žalobě vůbec vyhovět.[59]

Ohledně otázky účastenství osoby s věcnými právy k dotčenému pozemku je možné se inspirovat rakouskou právní úpravou. Na rozdíl od české pojímá rakouská právní úprava účastenství v řízení o zřízení nezbytné cesty materiálně a za účastníky považuje i osoby, kterým svědčí věcná práva k dotčenému

58 KLICKA, Thomas, Paul OBERHAMMER a Tanja DOMEJ. Außerstreitverfahren. 5. nově přepracované vydání. Wien: MANZ, 2014, 135 s., s. 125-126. ISBN 978-3-214-09024-1.

59 KRÁLÍK, Michal. Právo nezbytné cesty v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, Česká advokátní komora, 2014. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/pravo-nezbytne-cesty-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=full

pozemku, avšak pouze ta věcná práva, která mohou být zřízením nezbytné cesty dotčena. Dle rakouské právní úpravy je však řízení o zřízení nezbytné cesty považováno za řízení nesporné, ve kterém absentuje kontradiktorní postavení stran a není tak problematické vymezit procesní postavení osob s věcnými právy k dotčenému pozemku.

Dle stávající české právní úpravy je naopak řízení o zřízení nezbytné cesty považováno za řízení sporné, ve kterém okruh účastníků vymezuje žalobce. Lze si tak jen těžko představit, že žalobce, vymezí v žalobě na straně žalované i osoby, kterým bude z rozhodnutí soudu povinen zaplatit finanční plnění. V této souvislosti M. Králík uvádí: *„Je ovšem zjevné, že pokud by i osoby dotčené měly být účastny řízení, ale účastníky nejsou, nejde o případ poučovací povinnosti ze strany soudu, kterou by soudy vůči účastníkům musely realizovat. Jejich absence při obligatorní účasti by pravděpodobně musela vést k zamítnutí žaloby…* "[60]

Ochrana práv osob s věcnými právy k dotčenému pozemku by měla být dle názoru M. Králíka řešitelná v souladu se stávající právní úpravou prostřednictvím tzv. vedlejšího účastenství v řízení dle § 93 OSŘ.[61] Do řízení však vedlejší účastník může vstoupit buď z vlastního podnětu nebo na výzvu některého z účastníků učiněnou prostřednictvím soudu. Vzhledem k tomu, že tato skutečnost nemusí být osobám s věcnými právem k dotčenému pozemku zřejmá a soud není povinen z úřední povinnosti tyto osoby informovat, nemusí se osoby o probíhajícím řízení dozvědět. Vedlejší účastenství taktéž nelze založit proti vůli podporované strany. V případě, že podporovaný vyjádří nesouhlas se vstupem vedlejšího účastníka, pak je vedlejší účastenství ukončeno, bez toho, aniž by soud o přípustnosti vedlejšího účastenství rozhodoval.[62] Z uvedených důvodů tak není institut vedlejšího účastenství dle mého názoru vhodným řešení, ačkoliv za stávající právní úpravy řešením jediným možným.

---

60 KRÁLÍK, Michal. Právo nezbytné cesty v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, Česká advokátní komora, 2014. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin--advokacie.cz/pravo-nezbytne-cesty-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=full

61 Ibid.

62 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 806/2002. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1E9536579F6C20AFC1257A4E00698AD9?openDocument & Highlight=0,

Další problematickou otázkou je účastenství vlastníků dalších pozemků v případě, že nemovitá věc bez přístupu je obklopena několika pozemky, a žalobce navrhuje zřízení nezbytné cesty přes pozemek, přes který není přístup nejpřirozenější. Z § 1033 odst. 1 OZ vyplývá, že v případě, že je nemovitá věc obklopena několika pozemky nezbytná cesta se povolí jenom přes jeden z těchto pozemků. *„Pokud žalobce navrhuje nevhodné umístění cesty, může ji soud zřídit v jiném místě, avšak jen na pozemku patřícímu žalovanému. Dospěje-li tedy soud k závěru, že „přirozenější" by bylo zřídit přístup přes pozemky jiného vlastníka, než žalobce navrhuje, žalobu zamítne. „Nejpřirozenějším" se myslí zjevně nejúčelnější přístup, který bude co nejméně zatěžovat vlastníky pozemků, přes které cesta povede; bude vždy záležet na posouzení konkrétních okolností."*[63] V takovým případě, je žalobce nucen (aby předešel zamítnutí této žaloby) podat žalobu proti všem vlastníkům sousedních pozemků, neboť je na soudu, aby pravomocně určil, který přístup je nejpřirozenější. Taková procesní situace je však nepřijatelná.

Pokud by žalobce podal žalobu, která by směřovala proti všem vlastníkům sousedních pozemků, pak by tito účastníci vystupovali všichni na straně žalované. Právní zájmy vlastníků sousedních pozemků jsou však zcela odlišné. Každý z nich má totiž zájem na tom, aby nezbytná cesta byla zřízena přes pozemek druhého vlastníka, a budou argumentovat, že zřízení nezbytné cesty přes pozemek druhého vlastníka je přiléhavější.

V tomto směru nelze totiž argumentovat tím, že pokud mezi účastníky řízení vzniká spor, jedná se o řízení sporné, neboť neexistence sporu v řízení nesporném je typická pouze pro řízení, ve kterém jsou vydávána osvědčení a v podstatě také v řízení ve věcech registračních. V ostatních nesporných řízeních ke střetu zájmu dochází. Ve sporném řízení se jedná vždy o spor mezi dvěma rovnocenně postavenými stranami řízení, kde soud je pověřen pouze k rozhodnutí takového sporu. Nelze tedy dospět k závěru, že v řízení o zřízení nezbytné cesty jsou účastníci řízení v kontradiktorním postavení dvou stran, tedy na straně žalované a žalující.

63 SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, Velké komentáře, s. 207. ISBN 978-80-7400-499-5. Dostupné z: https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlgezc443cl4zdamjsl44dsx3qmyytamzt

Rakouská právní úprava na rozdíl od české právní úpravy pojímá účastenství v nesporném řízení o zřízení nezbytné cesty převážně materiálně, jak již bylo výše uvedeno. V případě, že je účelnější zřídit nezbytnou cestu přes jiné pozemky, než které navrhovatel vymezil ve svém návrhu, přibere soud tyto vlastníky jako účastníky do řízení.

V rámci řízení dochází tedy k úpravě právních poměrů více účastníků do budoucna, což je typický znak právě nesporného řízení. Meritorní vyhovující rozhodnutí o zřízení nezbytné cesty má konstitutivní účinky, tedy zakládá, mění nebo ruší hmotněprávní vztahy účastníků řízení. Kterým by s ohledem na výše uvedené měl být vlastník pozemku bez přístupu, vlastníci pozemků, před které má být nezbytná cesta zřizována, ale i osoby s věcnými právy k zatíženému pozemku. S ohledem na uvedené praktické procesní otázky účastenství se domnívám, že by bylo přiléhavější podřadit řízení o zřízení nezbytné cesty po vzoru rakouské právní úpravy mezi řízení nesporná.

5 Závěr a návrhy de lege ferenda

Na základě provedené komparace a vzhledem k nastíněným problematickým procesním otázkám lze jednoznačně dospět k závěru, že právní úprava nesporného řízení je výrazně přiléhavější než právní úprava řízení sporného. Podřazením řízení o zřízení nezbytné cesty mezi nesporná řízení po vzoru rakouské právní úpravy by byly odstraněny problémy s vymezením účastenství, ale i vázaností soudu skutkovými tvrzeními a návrhy účastníků řízení.

Řízení o zřízení nezbytné cesty bylo považováno za nesporné řízení významnými českými procesualisty jako byl V. Hora[64] nebo F. Zoulík, který řadil mezi nesporná řízení i skupinu sporů, jejichž výsledkem je úprava rozsahu práv a povinností více účastníků řízení do budoucna, mezi nimi i spory o zřízení nezbytné cesty.

Ve stávající české právní úpravě je s ohledem na výše uvedené problematický zejména taxativní výčet řízení vyjmenovaná v ust. § 1 odst. 1 ve spojení

64 Mezi tato řízení patří kromě řízení o zřízení nezbytní cesty i řízení ve věcech veřejných rejstříků, spory mezi spoluvlastníky, řízení o stanovení hranic. Viz např. LAVICKÝ, Petr. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 9–10. ISBN 978-80-7478-869-7.

s § 2 ZŘS, která mají být projednána v režimu zákona o zvláštních řízeních soudních.[65] Všechna řízení, která by ze své podstaty měla být projednávána v režimu nesporných řízení, a které zákonodárce opomenul uvést v § 2 ZŘS, tak nadále podléhají režimu sporného řízení upravenému v občanském soudním řádu, což vyvolává řádu problematických otázek.

Literature

DVOŘÁK, Bohumil. Komentář k OSŘ – Hlava čtvrtá Rozhodnutí (§ 153). In: LAVICKÝ, Petr a kolektiv. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250 l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016, s. 722.

HÖFLE, Philipp. *Notwegerecht*. Wien: Verlag Österreich GmbH, 2009, 195 s. ISBN 9783704653437.

HORA, Václav. *Soudní řízení nesporné: základní zásady podle zák. ze dne 19. června 1931 č. 100 Sb. z. a n. a předpisy o příslušnosti*. Praha: nákladem vlastním, v komisi Všehrd, 1931, 178 s.

KLICKA, Thomas, Paul OBERHAMMER a Tanja DOMEJ. *Außerstreitverfahren*. 5. nově přepracované vydání. Wien: MANZ, 2014, 135 s. ISBN 978-3-214-09024-1.

KRÁLÍK, Michal. Právo nezbytné cesty v novém občanském zákoníku. *Bulletin advokacie*, Česká advokátní komora, 2014. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/pravo-nezbytne-cesty-v-novem-obcanskem-zakoniku?browser=full

LAVICKÝ, Petr. *Moderní civilní proces*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, 268 s.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Zákon o veřejných rejstřících. Řízení nesporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. S. s. 9 -10. ISBN 978-80-7478-869-7.

MAYR, G. Peter a FUCIK, Robert. Verfahren außer Streitsachen. ISBN 978-3-7089-1048-2. 1. Auflage. 296 Seiten.

65 Taxativní výčet v zákoně o zvláštních řízeních soudních souvisí nesjpíše nedostatečným převzetím rakouské právní úpravy. Ustanovení § 1 odst. 1 ZŘS bylo inspirováno § 1 odst. 2 rakouského AusserStreitGesetz, nicméně je nezbytné doplnit, že toto ustanovení dále obsahuje také další odstavec, a to odstavec třetí, který jasně stanovuje, že „*pokud není určeno jinak, použijí se obecná ustanovení tohoto zákona také na nesporná řízení, která jsou upravena v jiných předpisech*.“

OTT, Emil. *O vývoji a předmětu řízení nesporného.* Praha: Nákladem vlastním, 1904, 46 s.

SPÁČIL, Jiří a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474). Komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2015, Velké komentáře, s. 207. ISBN 978-80-7400-499-5. Dostupné z*:* https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembrgnpwk5tlgezc443cl4zdamjsl44dsx3qmyytamzt

SPÁČIL, Jiří. *Přehled judikatury z oblasti věcných břemen (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku).* Praha: Wolters Kluwer, 2012, 566 s. ISBN 978-80-7357-926-5

ŠÍNOVÁ, Renata a JURÁŠ, Marek. Procesní společenství jako procesní institut. *Bulletin advokacie,* Česká advokátní komora, 2014. ISSN 1210-6348. Dostupné z: http://www.bulletin-advokacie.cz/procesni-spolecenstvi-ucastniku#ftn32

ŠÍNOVÁ, Renáta, Jana KŘIVÁČKOVÁ a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem.* Praha: C. H. Beck, 2016, 384 s. ISBN 978-80-7400-594-7.

ZOULÍK, František. *Řízení sporné a nesporné jako druhy civilního procesu.* Praha: Academia, 1969, 168 s.

Nález Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2005, sp. zn. III. ÚS 455/03. In: *Beck-online* [online právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck [cit. 25. 4. 2013]. Dostupné z: https://www.beck-online.cz/bo/document--view.seam?documentId=njptembqgvpxg4s7gnpxgxzyg4

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2317/2004. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2005 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/29C73BA104B82230C1257A4E0066971F?openDocument & Highlight=0,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 11. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1814/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C1D4CDCE2CB9064FC12580BA004196D2?openDocument & Highlight=0,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze 18. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2909/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1A291C666C4B3189C1258099004C0473?openDocument & Highlight=0,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4205/2014. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C4E6894807416F57C12580430030F798?openDocument & Highlight=0,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 466/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2017 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/66337B3DD39F1C0AC12581280051AD66?openDocument & Highlight=0

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1075/2006. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2007 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B4860E747E9FD846C1257A4E0064CD38?openDocument & Highlight=0,null,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2357/2012. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2013 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/DDE108B3EDE3033AC1257BEC004B6973?openDocument & Highlight=0,null,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1075/2006. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2007 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B4860E747E9FD846C1257A4E0064CD38?openDocument & Highlight=0,null,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 466/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/66337B3DD39F1C0AC12581280051AD66?openDocument & Highlight=0,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1438/2004. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2005 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/07CBEF04DE09E6DFC1257A4E0064FDE3?openDocument & Highlight=0,null,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2989/2006. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2008 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/37F25AF2542BA089C1257A4E00653DF1?openDocument & Highlight=0,null,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2909/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1A291C666C4B3189C1258099004C0473?openDocument & Highlight=0,null,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 7. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1075/2006. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B4860E747E9FD846C1257A4E0064CD38?openDocument & Highlight=0,

Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 5. 1998, sp. zn. 10 Ca 65/98. Uveřejněné pod číslem 583/2000. In: *Soudní judikatura,* 2000. ISSN 1211-8362.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 466/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/66337B3DD39F1C0AC12581280051AD66?openDocument & Highlight=0,

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 22 Cdo 466/2015. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/66337B3DD39F1C0AC12581280051AD66?openDocument & Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 806/2002. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1E9536579F6C20AFC1257A4E00698AD9?openDocument & Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 2823/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/9A5EE9435E351881C1258099004C0471?openDocument & Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 3607/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/EFF634E71E37E3CFC1258099004C0477?openDocument & Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1171/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E78C65F1ACFBA86BC1257FE90025A5C0?openDocument & Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. 29 NSCR 4/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C675A5627A5355F6C12580C1004CA5CF?openDocument & Highlight=0,null,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2015, sp. zn. 22 Cdo 5252/2014. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2015 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A091A3DEB45C9899C1257E3D003AF95B?openDocument & Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4103/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 8. 11. 2017]. Dostupné z: http://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/82AA8A613601B6F7C12580970035FBF1?openDocument & Highlight=0,null,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 7. 7. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4205/2014. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/C4E6894807416F57C12580430030F798?openDocument & Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1171/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E78C65F1ACFBA86BC1257FE90025A5C0?openDocument & Highlight=0,

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1171/2016. *Nejvyšší soud* [online]. Nejvyšší soud, © 2016 [cit. 6. 1. 2018]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E78C65F1ACFBA86BC1257FE90025A5C0?openDocument & Highlight=0,

Gesetz vom 7. Juli 1896, betreffend die Einräumung von Nothwegen. StF: RGBl. Nr. 140/1896. Dostupné z: https://www.jusline.at/gesetz/notwegeg

Gesetz vom 1. August 1895, über das gerichtliche Verfahren in bürgerlichen Rechtsstreitigkeiten (Zivilprozessordnung – ZPO). StF: RGBl. Nr. 113/1895. Dostupné z: https://www.jusline.at/gesetz/zpo/paragraf/zitierhinw

Beschluss des Obersten Gerichtshofs, 7 Ob 319/99h, 14. 12. 1999. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJT_19991214_OGH0002_0070OB00319_99H0000_000

Beschluss des Obersten Gerichtshofs, 30. 1. 2008, Rechtssatznummer RS0123126, Geschäftszahl 3 Ob 192/07 t. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/JustizEntscheidung.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJT_20080130_OGH0002_0030OB00192_07T0000_000 & IncludeSelf=False

Beschluss des Obersten Gerichtshofs, 30. 1. 2008, Rechtssatznummer RS0123127, Geschäftszahl 3Ob192/07 t; 8Ob15/08a. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/JustizEntscheidung.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJT_20080130_OGH0002_0030OB00192_07T0000_000 & IncludeSelf=False

Rechtssatz des Obersten Gerichtshof, 25. 8. 1936, Geschäftszahl: 1 Ob 768/36, Rechtssatznummer: RS0071327, Veröff: SZ 18/132. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJR_19360825_OGH0002_0010OB00768_3600000_001

Beschluss des Obersten Gerichtshof, 29. 4. 2013, Geschäftszahl: 1 Ob53/13w. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz & Dokumentnummer=JJT_20130429_OGH0002_0010OB00053_13W0000_000

Beschluss des Obersten Gerichtshofs 21. 4. 2016, Geschäftszahl 9Ob8/16 s. Dostupné z: https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Justiz/JJT_20160421_OGH0002_0090OB00008_16S0000_000/JJT_20160421_OGH0002_0090OB00008_16S0000_000.html

Contact – e-mail

407804@mail.muni.cz

Vědecká redakce MU
prof. Ing. Petr Dvořák, CSc.; PhDr. Jan Cacek, Ph.D.;
Mgr. Tereza Fojtová; Mgr. Michaela Hanousková;
prof. MUDr. Lydie Izakovičová Hollá, Ph.D.; doc. RNDr. Petr Holub, Ph.D.;
doc. Mgr. Jana Horáková, Ph.D.; doc. PhDr. Mgr. Tomáš Janík, Ph.D.;
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D.; prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D.;
doc. RNDr. Jaromír Leichmann, Dr.; PhDr. Alena Mizerová;
doc. Ing. Petr Pirožek, Ph.D.; doc. RNDr. Lubomír Popelínský, Ph.D.;
Mgr. Kateřina Sedláčková, Ph.D.; doc. RNDr. Ondřej Slabý, Ph.D.;
prof. PhDr. Jiří Trávníček, M.A.; doc. PhDr. Martin Vaculík, Ph.D.

Ediční rada PrF MU
doc. JUDr. Josef Kotásek, Ph.D. (předseda);
prof. JUDr. Josef Bejček, CSc.; prof. JUDr. Jan Hurdík, DrSc.;
prof. JUDr. Věra Kalvodová, Dr.; prof. JUDr. Vladimír Kratochvíl, CSc.;
doc. JUDr. Petr Mrkývka, Ph.D.; doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D.;
prof. JUDr. Petr Průcha, CSc.; doc. JUDr. Markéta Selucká, Ph.D.

DNY PRÁVA 2017 – DAYS OF LAW 2017
Část VII. – Reforma civilního procesu

Eds.: doc. JUDr. Petr Lavický, Ph.D.,
JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M., JUDr. Jiří Valdhans, Ph.D.

Vydala Masarykova univerzita, Žerotínovo nám. 617/9, 601 77 Brno

Spisy Právnické fakulty MU č. 618 (řada teoretická)

1. vydání, 2018

ISBN 978-80-210-8989-1 (online : pdf)